

Inhoudsopgave

Apostolische geloofsbelijdenis	2
Geloofsbelijdenis van Nicea.....	3
Geloofsbelijdenis van Athanasius	3
Heidelbergse Catechismus	5
Nederlandse Geloofsbelijdenis	34
Dordtse Leerregels	66

Apostolische geloofsbelijdenis

De Apostolische Geloofsbelijdenis is in een iets kortere vorm waarschijnlijk in de tweede eeuw ontstaan in Rome. De artikelen waren bedoeld als belijdenis die de (in die tijd meestal volwassen) dopeling aflegde vóór de doop. De tekst zoals we die nu gebruiken komt al voor in een geschrift uit het begin van de achtste eeuw.

Deze belijdenis heet Apostolische Geloofsbelijdenis (of: het Apostolicum), omdat verhalen uit de christelijke traditie beweren dat hij door de twaalf apostelen van Jezus geschreven is (ieder één artikel...). In ieder geval proeven we er het geloof van de apostelen in.

1. Ik geloof in God de Vader, de Almachtige, Schepper van de hemel en de aarde.
2. En in Jezus Christus, zijn eniggeboren Zoon, onze Here;
3. die ontvangen is van de Heilige Geest, geboren uit de maagd Maria;
4. die geleden heeft onder Pontius Pilatus, is gekruisigd, gestorven, en begraven, neergedaald in de hel;
5. op de derde dag opgestaan uit de doden;
6. opgevaren naar de hemel, en zit aan de rechterhand van God de Almachtige Vader;
7. vandaar zal Hij komen om te oordelen de levenden en de doden.
8. Ik geloof in de Heilige Geest.
9. Ik geloof een heilige, algemene, christelijke kerk, de gemeenschap der heiligen;
10. vergeving van de zonden;
11. opstanding van het vlees;
12. en een eeuwig leven.

Geloofsbelijdenis van Nicea

Wij geloven in één God, de almachtige Vader, Schepper van de hemel en de aarde, van alle zichtbare en onzichtbare dingen.

En in één Here Jezus Christus, de eniggeboren Zoon van God, geboren uit de Vader vóór alle eeuwen, God uit God, Licht uit Licht, waarachtig God uit waarachtig God; geboren, niet geschapen, één van wezen met de Vader; door Hem zijn alle dingen geworden.

Ter wille van ons mensen en van ons behoud is Hij neergedaald uit de hemel en vlees geworden door de Heilige Geest uit de maagd Maria en is een mens geworden.

Hij is ook voor ons gekruisigd onder Pontius Pilatus, heeft geleden en is begraven.

Op de derde dag is Hij opgestaan overeenkomstig de Schriften.

Hij is opgevaren naar de hemel, zit aan de rechterhand van de Vader en zal in heerlijkheid weerkomen om te oordelen de levenden en de doden.

En zijn rijk zal geen einde hebben.

En in de Heilige Geest, die Here is en levend maakt, die van de Vader en de Zoon uitgaat, die samen met de Vader en de Zoon aanbeden en verheerlijkt wordt, die gesproken heeft door de profeten.

En één heilige, algemene en apostolische kerk.

Wij belijden één doop tot vergeving van de zonden.

Wij verwachten de opstanding van de doden en het leven van de komende eeuw.
Amen.

Geloofsbelijdenis van Athanasius

1 Al wie behouden wil worden, moet voor alles het algemeen geloof vasthouden;

2 als iemand dit niet volledig en ongeschonden bewaart, zal hij ongetwijfeld voor eeuwig verloren gaan.

3 Het algemeen geloof nu is dit, dat wij de ene God in de Drieheid en de Drieheid in de Eenheid vereren,

4 zonder de Personen te vermengen of het wezen te delen.

5 Want de Persoon van de Vader en die van de Zoon en die van de Heilige Geest zijn van elkaar onderscheiden,

6 maar de Vader en de Zoon en de Heilige Geest hebben één goddelijkheid, gelijke heerlijkheid, dezelfde eeuwige majesteit.

7 Zoals de Vader is, zo is de Zoon, zo is ook de Heilige Geest.

Ongeschapen is de Vader, ongeschapen de Zoon,

8 ongeschapen de Heilige Geest;

9 onmetelijk is de Vader, onmetelijk de Zoon, onmetelijk de Heilige Geest;

10 eeuwig is de Vader, eeuwig de Zoon, eeuwig de Heilige Geest.

11 En toch zijn Zij niet drie eeuwigen, maar één eeuwige;

12 zoals Zij niet drie ongeschapenen of drie onmetelijken zijn, maar één ongeschapene en één onmetelijke.

- 13 Evenzo is de Vader almachtig, de Zoon almachtig, de Heilige Geest almachtig;
14 en toch zijn Zij niet drie almachtigen, maar één almachtige.
- 15 Zo is de Vader God, de Zoon God, de Heilige Geest God;
16 en toch zijn Zij niet drie Goden, maar één God.
- 17 Zo is de Vader Here, de Zoon Here, de Heilige Geest Here;
18 en toch zijn Zij niet drie Heren, maar één Here.
- 19 Want zoals de christelijke waarheid ons noodzaakt elke Persoon afzonderlijk als God en als Here te belijden, zo belet het algemeen geloof ons van drie Goden of Heren te spreken.
- 20 De Vader is door niemand gemaakt of geschapen of voortgebracht.
- 21 De Zoon is door de Vader alleen, niet gemaakt of geschapen, maar voortgebracht.
- 22 De Heilige Geest is door de Vader en de Zoon niet gemaakt of geschapen of voortgebracht, maar Hij gaat van hen uit.
- 23 Eén Vader dus, niet drie Vaders;
    één Zoon, niet drie Zonen;
    één Heilige Geest, niet drie Heilige Geesten.
- 24 En in deze Drieëenheid is geen sprake van eerder of later, noch van meer of minder, maar alle drie Personen zijn aan elkaar gelijk in eeuwigheid en in hoedanigheid.
- 25 Daarom moet, zoals reeds gezegd werd, in alle opzichten zowel de Eenheid in de Drieheid als de Drieheid in de Eenheid vereerd worden.
- 26 Wie dus behouden wil worden, moet wat betreft de Drieëenheid deze overtuiging hebben.
- 27 Maar het is voor zijn eeuwig behoud noodzakelijk dat hij ook de vleeswording van onze Here Jezus Christus oprecht gelooft.
- 28 Het ware geloof is nu, dat wij geloven en belijden, dat onze Here Jezus Christus, Gods Zoon, God en mens is.
- 29 God is Hij uit het wezen van de Vader, voortgebracht voor de tijden, en mens is Hij uit het wezen van zijn moeder, geboren in de tijd;
- 30 volkomen God en volkomen mens, met een menselijke ziel en een menselijk lichaam;
- 31 gelijk aan de Vader naar zijn goddelijke natuur, minder dan de Vader naar zijn menselijke natuur.
- 32 En hoewel Hij God en mens is, is Hij toch niet twee, maar één Christus.
- 33 Eén is Hij, echter niet doordat zijn goddelijke natuur in de menselijke veranderde, maar doordat Hij als God de menselijke natuur aannam.
- 34 Eén is Hij, volstrekt niet door vermenging van naturen, maar door eenheid van Persoon.
- Want zoals ziel en lichaam één mens zijn, zo zijn God en mens één Christus.
- 36 Hij heeft geleden voor ons behoud, is neergedaald in de hel en op de derde dag opgestaan uit de doden.
- 37 Hij is opgevaren naar de hemel en zit aan de rechterhand van God, de almachtige Vader; vandaar zal Hij komen om te oordelen de levenden en de doden.
- 38 Bij zijn komst zullen alle mensen opstaan met hun lichaam en zij zullen rekenschap afleggen van hun daden.
- 39 En zij die het goede gedaan hebben, zullen het eeuwige leven ingaan, maar zij die

het kwade gedaan hebben, het eeuwige vuur.

40 Dit is het algemeen geloof. Wie dit niet oprecht en standvastig gelooft, zal niet behouden kunnen worden

Heidelbergse Catechismus

Inhoudsopgave

Informatie

Over de Catechismus

Zondag 1 : Uw enige troost in leven en sterven

Zondag 2 t/m 4 Deel 1: Weten hoe groot mijn zonden en ellende zijn

Zondag 5 t/m 31 Deel 2: Weten hoe ik van al mijn zonden en ellende verlost word

Zondag 32 t/m 52 Deel 3: Weten hoe ik God voor zo n verlossing dankbaar moet zijn

Informatie

De Heidelbergse Catechismus is in 1563 uitgegeven in Heidelberg, door Frederik de Vrome, keurvorst van de Paltz (1559-1576). Hij is ontworpen als leerboekje, in de eerste plaats voor de jeugd, om grip te krijgen op het gereformeerde geloof. Als een van de voornaamste auteurs geldt Zacharias Ursinus (1534-1583).

Onder meer via Nederlandse vluchtelingen in Heidelberg werd deze catechismus al snel vertaald en verspreid in Nederland. Men herkende er het eigen geloof in. Hij werd officieel als leerboek van de kerk aangenomen, onder andere door de Synode van Dordrecht (1618-1619).

De tekst van het Gereformeerd Kerkboek is vastgesteld op de Generale synode Heemse 1984-1985. Om iets meer van de achtergrond te proeven wordt hier ook de tekst weergegeven van het onderdeel 'Over de Catechismus' uit de kerkorde van de Paltz uit 1563 zoals die in eigentijds Nederlands is opgenomen in de Acta van de Generale Synode Heemse (II,258-259).

Over de Catechismus

Volgens onze christelijke geloofsleer betekent catechismus: een korte en eenvoudige, mondelinge weergave van de voornaamste stukken uit de christelijke

leer. Daarbij wordt aan de jonge en aan de ongestudeerde mensen teruggevraagd, wat zij geleerd hebben. Want vanaf het begin van de christelijke kerk hebben alle godvrezende mensen zich beijverd om hun kinderen thuis, op school en in de kerk te onderwijzen in de vrees voor de Here.

Zonder twijfel deden zij dit om de volgende oorzaken, die ons ook terecht daartoe moeten brengen. Want in de eerste plaats hebben zij er goed aan gedacht, dat de aangeboren verdorvenheid van de mens zou overheersen en daardoor kerk en politiek bewind zou te gronde richten, wanneer men deze kinderen niet tijdig bekend zou maken met heilzaam onderricht.

In de tweede plaats heeft ook het uitdrukkelijk bevel van God hen daartoe gebracht. Exodus 12:13 en Deut. 4:6 en 11.

Dit zijn hoofdstukken, waar de Here als volgt spreekt: "Dit woord (de tien geboden) dat Ik u heden gebied, zult gij ter harte nemen en zult gij uw kinderen inscherpen en erover spreken, thuis en onderweg, wanneer u gaat slapen en wanneer u opstaat."

De kinderen van Israël, die na hun besnijdenis tot hun verstand gekomen waren, werden onderwezen in de verborgenheid van dit Verbondsteken en ook van het Verbond van God.

Zo moeten, tenslotte, ook onze kinderen onderwezen worden over de doop, die zij ontvingen, over het ware christelijke geloof en over de vergeving van de zonden. Onze kinderen moeten hierin onderwezen worden, opdat zij voor de hele christelijke gemeente hun geloof belijden, voordat zij tot de tafel van de Here worden toegelaten.

Deze gewoonte om met volle aandacht bezig te zijn met de catechismus - zoals God ons beveelt - is zo lang in de christelijke kerken gehandhaafd totdat de gehate satan door de antichrist, dat is de paus, net als alle andere goede gewoontes en regels, zo ook deze heeft vernietigd. Hij heeft daarvoor in de plaats gesteld zijn eigen knoeierij en kaakslag, de tweede gruwel, die hij het vormsel noemt.

Daarom moet de catechismus op de volgende manier in ere gehouden worden. Het volk is vroeger onder het pausdom zonder catechismus opgevoed en het vergeet gemakkelijk dat stuk van de christelijke godsdienst.

Daarom is het noodzakelijk, dat net zo goed in de kleine en grote dorpen als in steden, op elke zon- en feestdag de predikant een gedeelte uit de catechismus voorleest. Hij moet dat gedeelte duidelijk en begrijpelijk voorlezen, voordat hij met zijn preek begint.

Op deze manier moet de hele catechismus in 9 zondagen voorgelezen worden.

De 1e zondag: tot aan het tweede deel, vraag 12.

De 2e zondag: tot aan het artikel over Gods Zoon, vraag 29.

De 3e zondag: tot aan de vraag over de hemelvaart van Christus, vraag 46.

De 4e zondag: tot aan de vraag "wat baat het u nu, dat u dit alles gelooft?" vraag 59.

De 5e zondag: tot aan het heilig avondmaal, vraag 75.

De 6e zondag: tot aan het derde deel van de catechismus, vraag 86.

De 7e zondag: tot aan de vraag "wat eist God in het 5e gebod?" vraag 104.

De 8e zondag: tot aan het gebed, vraag 116.

De 9e zondag: tot aan het eind van het gebed, dat is het eind van de catechismus.

Op de 10e zondag moet de predikant, voordat hij met de preek begint, de teksten voorlezen, die aan het eind van de catechismus genoemd worden en waarin een ieder herinnerd wordt aan zijn roeping.

Verder moet elke zondagmiddag de catechismuspreek gehouden worden op de tijd, die voor iedere plaatselijke kerk het meest geschikt is. En wel zij^{1/2}, dat de predikant na het zingen eerst het Onze Vader bidt en God aanroept om een juist verstaan van Zijn Woord. Daarna zal hij de 10 geboden duidelijk aan de gemeente voorlezen.

Vervolgens moet hij de beginnelingen, die vragen waarover gepreekt wordt nog niet kunnen leren, ondervragen. En op ordelijke wijze zal hij eerst een tijd lang onderricht geven over de tekst en daarna zoetjesaan over de vraag.

Hierna laat hij enige jongeren een bepaald aantal vragen uit de catechismus opzeggen (hierom hebben wij dan ook de catechismus in zondagen laten verdelen), vragen, die in een voorgaande en met name in de volgende preek uitgelegd worden en die van te voren op school of thuis geleerd zijn.

En wanneer deze vragen zo in het bijzijn van de gemeente door enige jongeren opgezegd zijn, moet de predikant enkele volgende vragen eenvoudig en kort verklaren en uitleggen, zodat hij de catechismus tenminste eenmaal per jaar doorpreekt.

Zondag 1

Vraag 1: Wat is uw enige troost in leven en sterven?

Antwoord: Dat ik met lichaam en ziel, in leven en sterven¹, het eigendom ben, niet van mijzelf², maar van mijn trouwe Heiland Jezus Christus³. Want Hij heeft met zijn kostbaar bloed voor al mijn zonden volkomen betaald⁴ en mij uit alle macht van de duivel verlost⁵.

Hij bewaart mij zo⁶, dat zonder de wil van mijn hemelse vader geen haar van mijn hoofd kan vallen⁷, ja zelfs zo, dat alles dienen moet tot mijn heil⁸.

Daarom geeft Hij mij door zijn Heilige Geest ook zekerheid van het eeuwige leven⁹ en maakt Hij mij van harte bereid om voortaan voor Hem te leven¹⁰.

1 Rom. 14:8; 1Tes. 5:9, 10. 2 1Kor. 6:19, 20. 3 1Kor. 3:23; Tit. 2:14. 4 1Pet. 1:18, 19; 1Joh. 1:7; 1Joh. 2:2, 12. 5 Joh. 8:34-36; Heb. 2:14, 15; 1Joh. 3:8. 6 Joh. 6:39; 10:27-30; 2Tes. 3:3; 1Pet. 1:5. 7 Mat. 10:29, 30; Luc. 21:18. 8 Rom. 8:28. 9 Rom 8:16; 2Kor. 1:22; 5:5; Ef. 1:13, 14. 10 Rom. 8:14; 1Joh. 3:3.

Vraag 2: Wat moet u weten om door deze troost gelukkig te leven en te sterven?

Antwoord: Ten eerste hoe groot mijn zonden en ellende zijn¹.

Ten tweede hoe ik van al mijn zonden en ellende verlost word².

Ten derde hoe ik God voor zoï^{1/2}n verlossing dankbaar moet zijn³.

1 Mat. 9:12; Joh. 9:41; Rom 3:10; 1Joh. 1:9, 10. 2 Luc. 24:46, 47; Joh. 17:3; Hand. 4:12; 10:43; 1Kor. 6:11; Tit. 3:3-7. 3 Ps. 50:14, 15; 116:12, 13; Mat. 5:16; Rom. 6:12, 13; Ef. 5:10; 2Tim. 2:15; 1Pet. 2:9, 12. Zie voorts Mat. 11:28-30; Ef. 5:8.

Zondag 2

Vraag 3: Waaruit kent u uw ellende?

Antwoord: Uit de wet van God¹.

1 Rom. 3:20.

Vraag 4: Wat eist God in zijn wet van ons?

Antwoord:Dat leert Christus ons in een samenvatting, Matteï;½s 22:37-40: Gij zult de Here, uw God, liefhebben met geheel uw hart en met geheel uw ziel en met geheel uw verstand.

Dit is het grote en eerste gebod.

Het tweede, daaraan gelijk, is: Gij zult uw naaste liefhebben als uzelf.

Aan deze twee geboden hangt heel de Wet en de Profeten¹.

1 Deut. 6:5; Lev. 19:18; Mar. 12:30, 31; Luc. 10:27.

5:Kunt u dit alles volbrengen?

Antwoord:Nee¹, want naar mijn aard ben ik erop uit om God en mijn naaste te haten².

1 Rom. 3:10, 20, 23; 1Joh. 1:8, 10. 2 Gen. 6:5; 8:21; Jer. 17:9; Rom. 7:23; 8:7; Ef. 2:3; Tit. 3:3.

Zondag 3

Vraag 6:Heeft God de mens dan zo slecht en verkeerd geschapen?

Antwoord:Nee, God heeft de mens goed¹ en naar zijn beeld geschapen², dat wil zeggen: in ware gerechtigheid en heiligheid, opdat hij God, zijn Schepper, naar waarheid kennen, Hem van harte liefhebben en met Hem in de eeuwige heerlijkheid leven zou, om Hem te loven en te prijzen³.

1 Gen. 1:31. 2 Gen. 1:26, 27. 3 Ef. 4:24; 2Kor. 3:18; Kol. 3:10.

Vraag 7:Waaruit komt deze verdorven aard van de mens dan voort?

Antwoord:Uit de val en de ongehoorzaamheid van onze eerste voorouders, Adam en Eva, in het paradijs¹; want daar werd onze natuur zo verdorven, dat wij allen in zonden ontvangen en geboren worden².

1 Gen. 3; Rom. 5:12, 18, 19. 2 Ps. 51:7; Joh. 3:6.

Vraag 8:Maar zijn wij zo verdorven, dat wij helemaal onbekwaam zijn tot iets goeds en uit op elk kwaad?

Antwoord:Ja¹, behalve wanneer wij door de Geest van God opnieuw geboren worden².

1 Gen. 6:5; 8:21; Job 14:4; 15:14, 16, 35; Jes. 53:6. 2 Joh. 3:3, 5; 1Kor. 12:3; 2Kor. 3:5.

Zondag 4

Vraag 9:Doet God de mens dan geen onrecht, dat Hij in zijn wet van hem eist wat hij niet doen kan?

Antwoord:Nee, want God heeft de mens zo geschapen, dat hij dit kon doen¹.

Maar de mens heeft zichzelf en al zijn nakomelingen, op ingeving van de duivel en door moedwillige ongehoorzaamheid, van deze gaven beroofd².

1 Gen. 1:27; Ef. 4:24. 2 Gen. 3:4-6; Rom. 5:12; 1Tim 2:13, 14.

Vraag 10:Wil God zoï;½n ongehoorzaamheid en afval ongestraft laten?

Antwoord:Beslist niet, maar God vertoort Zich verschrikkelijk, zowel over de zonde die ons aangeboren is als over de zonden die wij doen.

Hij wil die dan ook door een rechtvaardig oordeel in tijd en eeuwigheid straffen¹, want Hij heeft gezegd: Vervloekt is een ieder die zich niet houdt aan alles wat geschreven is in het boek der wet, om dat te doen, Galaten 3:10².

1 Gen. 2:17; Ex. 20:5; Ex. 34:7; Ps. 5:6; Nah. 1:2; Rom. 1:18; 5:12; Ef. 5:6; Heb. 9:27. 2 Deut. 27:26.

Vraag 11:Maar God is toch ook barmhartig?

Antwoord:God is wel barmhartig¹, maar Hij is ook rechtvaardig².

Daarom eist zijn gerechtigheid dat de zonde, die tegen de allerhoogste majesteit van God begaan is, ook met de zwaarste, dat is met de eeuwige straf aan lichaam en ziel gestraft wordt³.

1 Ex. 20:6; 34:6, 7. 2 Ex. 20:5; 23:7; 34:7; Ps. 7:10; 3 Nah. 1:2, 3; 2Tes. 1:9.

Zondag 5

Vraag 12:Hoe kunnen wij aan deze straf ontkomen en weer in genade aangenomen worden, nu wij naar Gods rechtvaardig oordeel straf in tijd en eeuwigheid verdiend hebben?

Antwoord:God wil dat aan zijn gerechtigheid wordt voldaan¹. Daarom moeten wij $\frac{1}{2}$ zelf $\frac{1}{2}$ door een ander volkomen betalen².

1 Gen. 2:17; Ex. 20:5; 23:7; Ezech. 18:4; Heb. 10:30. 2 Mat. 5:26; Rom. 8:3, 4.

Vraag 13:Maar kunnen wij zelf betalen?

Antwoord:Op geen enkele manier. Wij maken de schuld juist elke dag groter¹.

1 Job 4:18, 19; 9:2, 3; 15:16; Ps. 130:3; Mat. 6:12; 16:26; 18:25.

Vraag 14:Kan een schepsel dat alleen maar schepsel is, voor ons betalen?

Antwoord:Nee, want ten eerste wil God geen ander schepsel straffen voor de schuld die de mens gemaakt heeft¹; ten tweede kan ook geen schepsel dat alleen maar schepsel is, de last van de eeuwige toorn van God tegen de zonde dragen en andere schepselen daarvan verlossen².

1 Gen. 3:17; Ezech. 18:4. 2 Ps 130:3; Nah. 1:6.

Vraag 15:Wat voor een Middelaar en Verlosser moeten wij dan zoeken?

Antwoord:Een Middelaar die een echt¹ en rechtvaardig mens² is en toch sterker dan alle schepselen, dat wil zeggen: die tegelijk echt God is³.

1 1Kor. 15:21. 2 Heb. 7:26. 3 Jes. 7:14; 9:5; Jer. 23:6; Luc. 11:22; Rom. 8:3, 4.

Zondag 6

Vraag 16:Waarom moet de Middelaar een echt en rechtvaardig mens zijn?

Antwoord:Omdat Gods gerechtigheid eist, dat de menselijke natuur, die gezondigd heeft, ook voor de zonde betaalt¹, en omdat een mens die zelf zondaar is, niet voor anderen kan betalen².

1 Jes. 53:3-5; Jer. 33:15; Ezech. 18:4, 20; Rom. 5:12-15; 1Kor. 15:21; Heb. 2:14-16. 2 Ps. 49:8; Heb. 7:26, 27; 1Pet. 3:18.

Vraag 17:Waarom moet de Middelaar tegelijk echt God zijn?

Antwoord:Om uit kracht van zijn godheid¹ de last van Gods toorn² aan zijn menselijke natuur te kunnen dragen³, en ons de gerechtigheid en het leven te kunnen verwerven en teruggeven⁴.

1 Jes. 9:5; Rom. 1:4; Heb. 1:3. 2 Deut. 4:24; Nah. 1:6; Ps. 130:3. 3 Jes. 53:4, 11. 4 Jes. 53:5, 11; Jes. 54:8; Joh. 3:16; Hand. 20:28; 1Pet. 3:18.

Vraag 18: Wie is dan deze Middelaar, die echt God¹ en tegelijk een echt² en rechtvaardig mens is³?

Antwoord: Onze Here Jezus Christus⁴, die ons door God geschonken is tot wijsheid, rechtvaardigheid, heiliging en tot een volkomen verlossing⁵.

1 Jer. 23:6; Mal. 3:1; Rom. 8:3; Gal. 4:4; 1Joh. 5:20. 2 Luc. 1:42; 2:6, 7; Rom. 1:3; Fil. 2:7; Heb. 2:14, 17; 4:15. 3 Jes. 53:9, 11; Jer. 23:5; Luc. 1:35; Joh. 8:46; Heb. 4:15; 7:26; 1Pet. 1:19; 2:22; 3:18. 4 Mat. 1:23; Luc. 2:11; Joh. 1:1, 14; 14:6; Rom. 9:5; 1Tim. 2:5; 3:16; Heb. 2:9. 5 1Kor. 1:30; 2Kor. 5:21.

Vraag 19: Waaruit weet u dat?

Antwoord: Uit het heilig evangelie. God heeft dat eerst zelf in het paradijs geopenbaard¹. Daarna heeft Hij het door de heilige aartsvaders² en profeten laten verkondigen³.

Ook heeft Hij dat evangelie van tevoren laten afbeelden door de offers en andere schaduwachtige gebruiken die Hij in de wet had voorgeschreven⁴.

Tenslotte heeft Hij het door zijn eniggeboren Zoon vervuld⁵.

1 Gen. 3:15. 2 Gen. 12:3; 22:18; 26:4; 49:10. 3 Jes. 42:1-4; 43:25; 49:6; 53; Jer. 23:5, 6; 31:32, 33; Micha 7:18-20; Joh. 5:46; Hand. 3:22-24; 10:43; Rom. 1:2; Heb. 1:1. 4 Kol. 2:17; Heb. 10:1, 7. 5 Rom. 10:4; Gal. 3:24; 4:4, 5; Kol. 2:17.

Zondag 7

Vraag 20: Krijgen dan alle mensen door Christus het heil terug, zoals zij in Adam veroordeeld zijn?

Antwoord: Nee¹, maar alleen zij die door waar geloof bij Hem worden ingelijfd en al zijn weldaden aannemen².

1 Mat. 7:14; 22:14. 2 Ps. 2:12; Mar. 16:16; Joh. 1:12, 13; 3:16, 18, 36; Rom. 3:22; 11:20; Heb. 4:2, 3; 5:9; 10:39; 11:6.

Vraag 21: Wat is waar geloof?

Antwoord: Waar geloof is een stellig weten waardoor ik alles voor betrouwbaar houd, wat God ons in zijn Woord geopenbaard heeft¹.

Tegelijk is het een vast vertrouwen², dat de Heilige Geest³ door het evangelie in mijn hart werkt⁴, dat niet alleen aan anderen, maar ook aan mij vergeving van de zonden, eeuwige gerechtigheid en eeuwig heil⁵ door God geschonken zijn, enkel uit genade, alleen op grond van de verdienste van Christus⁶.

1 Rom. 4:20, 21; Heb. 11:1, 3; Jak. 1:6. 2 Ps. 9:11; Rom. 4:16-21; 5:1; 10:10; Ef. 3:12; Heb. 4:16. 3 Mat. 16:17; Joh. 3:5; 6:29; Hand. 16:14; 2Kor. 4:13; Ef. 2:8; Fil. 1:29. 4 Mar. 16:15; Hand. 10:44; 16:14; Rom. 1:16; 10:17; 1Kor. 1:21. 5 Hab. 2:4; Hand. 10:43; Rom. 1:17; Gal. 3:11; Heb. 10:10, 38. 6 Luc. 1:77, 78; Joh. 20:31; Hand. 10:43; Rom. 3:24; 5:19; Gal. 2:16.

Vraag 22: Wat moet een christen geloven?

Antwoord: Alles wat ons in het Evangelie beloofd wordt.

Daarvan geven de artikelen van ons algemeen en ontwijfelbaar christelijk

geloof een samenvatting¹.

¹ Mat. 28:19; Mar. 1:15; Joh. 20:31.

Apostolische Geloofsbelijdenis

Vraag 23:Hoe luiden die artikelen?

Antwoord:IIIk geloof in God de Vader, de Almachtige, Schepper van de hemel en de aarde.

II2En in Jezus Christus, zijn eniggeboren Zoon, onze Here;

3die ontvangen is van de Heilige Geest, geboren uit de maagd Maria;

4die geleden heeft onder Pontius Pilatus, is gekruisigd, gestorven, en begraven, neergedaald in de hel;

5op de derde dag opgestaan uit de doden;

6opgevaren naar de hemel, en zit aan de rechterhand van God de Almachtige Vader;

7vandaar zal Hij komen om te oordelen de levenden en de doden.

III8Ik geloof in de Heilige Geest.

9Ik geloof een heilige, algemene, christelijke kerk, de gemeenschap der heiligen;

10vergeving van de zonden;

11opstanding van het vlees;

12en een eeuwig leven.

Zondag 8

Vraag 24:Hoe worden deze artikelen ingedeeld?

Antwoord:In drie delen.

Het eerste gaat over God de Vader en onze schepping;

het tweede over God de Zoon en onze verlossing;

het derde over God de Heilige Geest en onze heiliging.

Vraag 25:Waarom noemt u drie Personen: de Vader, de Zoon en de Heilige Geest, terwijl er toch maar $\frac{1}{2}$ $\frac{1}{2}$ $\frac{1}{2}$ n God is¹?

Antwoord:Omdat God Zich zo in zijn Woord geopenbaard heeft: deze drie onderscheiden Personen zijn de ene, ware en eeuwige God².

¹ Deut. 6:4; Jes. 44:6; 45:5; 1Kor. 8:4, 6; Ef. 4:5, 6. ² Gen. 1:2, 3;

Jes. 61:1; Mat. 3:16, 17; 28:19; Luc. 1:35; 4:18; Joh. 14:26; 15:26;

Hand. 2:32, 33; 2Kor. 13:13; Gal. 4:6; Ef. 2:18; Tit. 3:4-6.

God de Vader en onze schepping

Zondag 9

Vraag 26:Wat gelooft u, wanneer u zegt: Ik geloof in God de Vader, de Almachtige, Schepper van de hemel en de aarde?

Antwoord:Dat de eeuwige Vader van onze Here Jezus Christus, die hemel en aarde, met al wat erin is, uit niets geschapen heeft¹ en ze nog door zijn eeuwige raad en voorzienigheid in stand houdt en regeert², om zijn Zoon Jezus Christus mijn God en mijn Vader is³.

Daarom vertrouw ik zo op Hem, dat ik er niet aan twijfel, of Hij zal mij voorzien van alles wat ik voor lichaam en ziel nodig heb⁴, en ook elk kwaad, dat Hij mij in dit moeitevol leven toedeelt, voor mij doen meewerken ten goede⁵. Want Hij kan dit doen als een almachtig God⁶ en wil

het ook doen als een trouw Vader⁷.

1 Gen. 1:1; 2:3; Ex. 20:11; Job 33:4; 38:4-11; Ps. 33:6; Jes. 40:26; Hand. 4:24; 14:15. 2 Ps. 104:2-5, 27-30; Ps. 115:3; Mat. 10:29, 30; Rom. 11:36; Ef. 1:11. 3 Joh. 1:12; Rom 8:15; Gal. 4:5-7; Ef. 1:5. 4 Ps. 55:23; Mat. 6:25, 26; Luc. 12:22-24. 5 Rom. 8:28. 6 Rom. 8:37-39; 10:12; Opb. 1:8. 7 Mat. 6:32, 33; 7:9-11.

Zondag 10

Vraag 27: Wat verstaat u onder Gods voorzienigheid?

Antwoord: De almachtige en tegenwoordige kracht van God¹, waardoor Hij hemel en aarde, met alle schepselen, als met zijn hand in stand houdt en zij^{1/2} regeert², dat loof en gras, regen en droogte³, vruchtbare en onvruchtbare jaren, eten en drinken, gezondheid en ziekte, rijkdom en armoede en alle dingen⁴, niet bij toeval, maar uit zijn vaderhand ons ten deel vallen⁵.

1 Ps. 94:9, 10; Jes. 29:15, 16; Jer. 23:23, 24; Ezech. 8:12; Mat. 17:27; Hand. 17:25-28. 2 Hebr. 1:3. 3 Jer. 5:24; Hand. 14:17. 4 Spr. 22:2; Joh. 9:3. 5 Spr. 16:33; Mat. 10:29.

Vraag 28: Waarom is het voor ons belangrijk te weten dat God alles geschapen heeft en nog door zijn voorzienigheid in stand houdt?

Antwoord: Om in alle tegenspoed geduldig¹, in voorspoed dankbaar te zijn² en voor de toekomst dit vaste vertrouwen te hebben in onze trouwe God en Vader, dat geen schepsel ons van zijn liefde scheiden zal³. Want alle schepselen zijn zo in zijn hand, dat zij zich tegen zijn wil niet roeren of bewegen kunnen⁴.

1 Job 1:21, 22; Ps. 39:10; Rom. 5:3, 4; Jak. 1:3. 2 Deut. 8:10; 1 Tes. 5:18. 3 Ps. 55:23; Rom. 5:4, 5; 8:38, 39. 4 Job 1:12; 2:6; Spr. 21:1; Hand. 17:25-28.

God de Zoon en onze verlossing

Zondag 11

Vraag 29: Waarom wordt de Zoon van God Jezus, dat is Verlosser, genoemd?

Antwoord: Omdat Hij ons verlost van al onze zonden¹, en omdat er bij niemand anders enig behoud te zoeken en te vinden is².

1 Mat. 1:21; Hebr 7:25. 2 Jes. 43:11; Joh. 15:4, 5; Hand. 4:11, 12; 1 Tim. 2:5; 1 Joh. 5:11, 12.

Vraag 30: Geloven zij dan wel in de enige Verlosser Jezus, die hun behoud en welvaart bij de heiligen, bij zichzelf of ergens anders zoeken?

Antwoord: Nee, maar zij verloochenen met de daad de enige Verlosser Jezus, ook al roemen zij met de mond in Hem¹.

Want een van beide: of Jezus is geen volkomen Verlosser, of zij die deze Verlosser met waar geloof aannemen, moeten alles in Hem hebben wat voor hun behoud nodig is².

1 1 Kor. 1:13, 30, 31; Gal. 5:4. 2 Jes. 9:6; Joh. 1:16; Kol. 1:19, 20; 2:10; Heb. 12:2; 1 Joh. 1:7.

Zondag 12

Vraag 31:Waarom wordt Hij Christus, dat is Gezalfde, genoemd?

Antwoord:Omdat Hij door God de Vader is aangesteld en met de Heilige Geest gezalfd¹ tot onze hoogste Profeet en Leraar, tot onze enige Hogepriester en tot onze eeuwige Koning.

Als Profeet en Leraar heeft Hij ons de verborgen raad en wil van God over onze verlossing volkomen geopenbaard².

Als Hogepriester heeft Hij ons met het enige offer van zijn lichaam verlost³ en blijft Hij met zijn voorbede steeds bij de Vader voor ons pleiten⁴.

Als Koning regeert Hij ons met zijn Woord en Geest, en beschermt en bewaart Hij ons bij de verworven verlossing⁵.

1 Ps. 45:8; Jes. 61:1; Luc. 4:18; Hand. 10:38; Heb. 1:9. 2 Deut. 18:15; Jes. 55:4; Mat. 11:27; Joh. 1:18; 15:15; Hand. 3:22. 3 Ps. 110:4; Heb. 7:21; 9:12, 14, 28; 10:12, 14. 4 Rom. 8:34; Heb. 7:25; 9:24; 1Joh. 2:1. 5 Ps. 2:6; Zach. 9:9; Mat. 21:5; 28:18; Luc. 1:33; Joh. 10:28; Opb. 12:10, 11.

Vraag 32:Maar waarom wordt u een christen genoemd¹?

Antwoord:Omdat ik door het geloof een lid van Christus ben en zo deel heb aan zijn zalving², om:

als profeet zijn naam te belijden³,

als priester mijzelf als een levend dankoffer aan Hem te offeren⁴,

en als koning in dit leven met een vrij en goed geweten tegen de zonde en de duivel te strijden⁵ en na dit leven in eeuwigheid met Hem over alle schepselen te regeren⁶.

1 Hand. 11:26. 2 Jes. 59:21; Joï; 1/2l 2:28; Hand. 2:17; 1Kor. 6:15; 1Joh. 2:27. 3 Mat. 10:32, 33; Rom. 10:10. 4 Ex. 19:6; Rom. 12:1; 1Petr. 2:5; Opb. 1:6; 5:8, 10. 5 Rom. 6:12, 13; Gal. 5:16, 17; Ef. 6:11; 1Tim. 1:18, 19; 1Pet. 2:9, 11. 6 2Tim. 2:12; Opb. 22:5.

Zondag 13

Vraag 33:Waarom wordt Christus de eniggeboren Zoon van God genoemd? Wij zijn toch ook Gods kinderen?

Antwoord:Omdat alleen Hij de eeuwige en natuurlijke Zoon van God is¹. Maar wij zijn om Christus' wil uit genade tot Gods kinderen aangenomen².

1 Joh. 1:14, 18; 3:16; Rom. 8:32; Heb. 1:1, 2; 1Joh. 4:9. 2 Joh. 1:12; Rom. 8:15-17; Gal. 4:6; Ef. 1:5, 6.

Vraag 34:Waarom noemt u Hem onze Here?

Antwoord:Omdat Hij ons met lichaam en ziel, niet met goud of zilver, maar met zijn kostbaar bloed van al onze zonden vrijgekocht en uit alle macht van de duivel verlost heeft. Zo heeft Hij ons tot zijn eigendom gemaakt¹.

1 Joh. 20:28; 1Kor. 6:20; 7:23; Ef. 1:7; 1Tim. 2:6; 1Pet. 1:18, 19; 2:9.

Zondag 14

Vraag 35:Wat belijdt u met de woorden: die ontvangen is van de Heilige Geest, geboren uit de maagd Maria?

Antwoord:De eeuwige Zoon van God, die echt en eeuwig God is en blijft¹,

heeft door de werking van de Heilige Geest echte menselijke natuur aangenomen² uit het vlees en bloed van de maagd Maria³, om het ware zaad van David te zijn⁴, zijn broeders in alles gelijk, maar zonder zonde⁵.

1 Mat. 1:23; 3:17; 16:16; 17:5; Mar. 1:11; Joh. 1:1; 17:3, 5; 20:28; Rom. 1:3, 4; 9:5; Fil. 2:6; Kol. 1:15, 16; Tit. 2:13; Heb. 1:3; 1Joh. 5:20. 2 Mat. 1:18, 20; Luc. 1:35. 3 Luc. 1:31, 42, 43; Joh. 1:14; Gal. 4:4. 4 2Sam. 7:12; Ps. 132:11; Mat. 1:1; Luc. 1:32; Hand. 2:30, 31; Rom. 1:3. 5 Fil. 2:7; Heb. 2:14, 17; 4:15; 7:26, 27.

Vraag 36: Wat is voor u de waarde van de heilige ontvangenis en geboorte van Christus?

Antwoord: Zo is Hij onze Middelaar¹, die met zijn onschuld en volkomen heiligheid mijn zonde, waarin ik ontvangen en geboren ben, voor Gods aangezicht bedekt².

1 Heb. 2:16-18; 7:26, 27. 2 Ps. 32:1; Jes. 53:11; Rom. 8:3, 4; 1Kor. 1:30, 31; Gal. 4:4, 5; 1Pet. 1:18, 19; 3:18.

Zondag 15

Vraag 37: Wat belijdt u met het woord: geleden?

Antwoord: Christus heeft heel de tijd van zijn leven op aarde, maar vooral aan het einde daarvan, de toorn van God tegen de zonde van het hele menselijke geslacht aan lichaam en ziel gedragen¹.

Hij deed dit om door zijn lijden, als het enige zoenoffer², ons lichaam en onze ziel van het eeuwige oordeel te verlossen³ en Gods genade, gerechtigheid en het eeuwige leven voor ons te verwerven⁴.

1 Jes. 53:4, 12; 1Tim. 2:6; 1Pet. 2:24; 3:18. 2 Jes. 53:10; Rom. 3:25; 1Kor. 5:7; Ef. 5:2; Heb. 9:28; 10:14; 1Joh. 2:2; 4:10. 3 Gal. 3:13; Kol. 1:13; Heb. 9:12; 1Pet. 1:18, 19. 4 Joh. 3:16; 6:51; 2Kor. 5:21; Heb. 9:15; 10:19.

Vraag 38: Waarom heeft Hij onder de rechter Pontius Pilatus geleden?

Antwoord: Christus is onschuldig onder de wereldlijke rechter veroordeeld¹, om ons te bevrijden van het strenge oordeel van God, dat over ons zou komen².

1 Mat. 27:24; Luc. 23:13-15; Joh. 18:38; 19:4, 11. 2 Jes. 53:4, 5; 2Kor. 5:21; Gal. 3:13.

Vraag 39: Heeft het een bijzondere betekenis dat Christus is gekruisigd en niet op een andere wijze is gestorven?

Antwoord: Ja, want daardoor ben ik er zeker van, dat Hij de vloek die op mij lag, op Zich geladen heeft¹, omdat de kruisdood door God vervloekt was².

1 Gal. 3:13. 2 Deut. 21:23.

Zondag 16

Vraag 40: Waarom moest Christus Zich tot in de dood vernederen?

Antwoord: Omdat vanwege Gods gerechtigheid en waarheid¹ niet anders voor onze zonden betaald kon worden dan door de dood van Gods Zoon².

¹ Gen. 2:17. ² Rom. 8:3, 4; Fil. 2:8; Heb. 2:9, 14, 15.

Vraag 41: Waarom is Christus begraven?

Antwoord: Om daardoor aan te tonen dat Hij echt gestorven was¹.

¹ Mat. 27:59, 60; Luc. 23:53; Joh. 19:40-42; Hand. 13:29; 1 Kor. 15:3, 4.

Vraag 42: Nu Christus voor ons gestorven is, waarom moeten wij dan nog sterven?

Antwoord: Onze dood is geen betaling voor onze zonden¹, maar alleen een afsterven van de zonden en een doorgang tot het eeuwige leven².

¹ Mar. 8:37. ² Joh. 5:24; Rom. 7:24, 25; Fil. 1:23.

Vraag 43: Wat is voor ons nog meer de waarde van het offer en de dood van Christus aan het kruis?

Antwoord: Door zijn kracht wordt onze oude mens met Hem gekruisigd, gedood en begraven¹, opdat de slechte begeerten van het vlees in ons niet meer regeren², maar opdat wij onszelf aan Christus offeren als een offer van dankbaarheid³.

¹ Rom 6:6. ² Rom 6:8, 11, 12. ³ Rom. 12:1.

Vraag 44: Waarom volgt er: neergedaald in de hel?

Antwoord: Daardoor mag ik er in mijn felste aanvechtingen zeker van zijn en er rijke troost uit putten, dat mijn Here Jezus Christus mij van de angst en pijn van de hel verlost heeft¹.

Hij heeft deze verlossing bewerkt door zijn onuitsprekelijke angsten, smarten, verschrikking en helse kwelling, waarin Hij gedurende heel zijn lijden, maar vooral aan het kruis, verzonken was².

¹ Jes. 53:5. ² Mat. 26:38; 27:46; Heb. 5:7.

Zondag 17

Vraag 45: Wat is voor ons de waarde van de opstanding van Christus?

Antwoord: Ten eerste heeft Hij door zijn opstanding de dood overwonnen, om ons te doen delen in de gerechtigheid, die Hij door zijn dood voor ons had verworven¹.

Ten tweede worden ook wij door zijn kracht nu al opgewekt tot een nieuw leven².

Ten derde is de opstanding van Christus voor ons een onderpand van onze opstanding in heerlijkheid³.

¹ Rom. 4:25; 1 Kor. 15:16-18; 1 Pet. 1:3. ² Rom. 6:4; Kol. 3:1-3; Ef. 2:4-6. ³ Rom. 8:11; 1 Kor. 15:20-22.

Zondag 18

Vraag 46: Wat belijdt u met de woorden: opgevaren naar de hemel?

Antwoord: Dat Christus voor de ogen van zijn discipelen van de aarde naar de hemel is opgenomen¹ en daar ons ten goede is², totdat Hij terugkomt om te oordelen de levenden en de doden³.

¹ Mar. 16:19; Luc. 24:51; Hand. 1:9. ² Rom. 8:34; Ef. 4:10; Kol. 3:1; Heb. 4:14; 7:24, 25; 9:24. ³ Mat. 24:30; Hand. 1:11.

Vraag 47: Is Christus dan niet bij ons tot aan de voleinding van de wereld, zoals Hij ons beloofd heeft¹?

Antwoord: Christus is echt mens en echt God. Naar zijn menselijke natuur is Hij niet meer op aarde², maar naar zijn godheid, majesteit, genade en Geest verlaat Hij ons nooit meer³.

¹ Mat. 28:20. ² Mat. 26:11; Joh. 16:28; Joh. 17:11; Hand. 3:21; Heb. 8:4. ³ Mat. 28:20; Joh. 14:16-18; 16:13; Ef. 4:8.

Vraag 48: Maar als de menselijke natuur niet overal is waar de godheid is, worden dan de twee naturen in Christus niet van elkaar gescheiden?

Antwoord: Beslist niet. Want zijn godheid kan door niets ingesloten worden en is overal tegenwoordig¹. Daaruit volgt dat deze godheid wel buiten haar aangenomen mensheid is², maar toch ook in haar is en persoonlijk met haar verenigd blijft.

¹ Jes. 66:1; Jer. 23:23, 24; Hand. 7:49; 17:27, 28. ² Mat. 28:6; Joh. 3:13; 11:15; Kol. 2:9.

Vraag 49: Wat is voor ons de waarde van de hemelvaart van Christus?

Antwoord: Ten eerste is Hij in de hemel voor het aangezicht van zijn Vader om voor ons te pleiten¹.

Ten tweede hebben wij in Hem ons vlees in de hemel tot een onderpand, dat Hij als het Hoofd ons, zijn leden, ook tot Zich nemen zal².

Ten derde zendt Hij ons zijn Geest als tegenpand³; door zijn kracht zoeken wij wat boven is, waar Christus zit aan de rechterhand van God, en niet wat op de aarde is⁴.

¹ Rom. 8:34; 1Joh. 2:1. ² Joh. 14:2, 3; Joh. 17:24; Ef. 2:6. ³ Joh. 14:16; 16:7; Hand. 2:33; 2Kor. 1:22; 5:5. ⁴ Fil. 3:20; Kol. 3:1.

Zondag 19

Vraag 50: Waarom wordt eraan toegevoegd: en zit aan de rechterhand van God?

Antwoord: Christus is opgevaren naar de hemel om Zich daar te bewijzen als het Hoofd van zijn christelijke kerk¹, door wie de Vader alle dingen regeert².

¹ Ef. 1:20-23; Kol. 1:18. ² Mat. 28:18; Joh. 5:22.

Vraag 51: Wat is voor ons de waarde van deze heerlijkheid van ons Hoofd Christus?

Antwoord: Ten eerste giet Hij door zijn Heilige Geest in ons, zijn leden, de hemelse gaven uit¹.

Ten tweede beschermt en bewaart Hij ons met zijn macht tegen alle vijanden².

¹ Hand. 2:33; Ef. 4:8, 10-12. ² Ps. 2:9; 110:1, 2; Joh. 10:28; Ef. 4:8; Opb. 12:5.

Vraag 52: Welke troost schenkt u de wederkomst van Christus om te oordelen de levenden en de doden?

Antwoord: Dat ik in alle droefheid en vervolging met opgeheven hoofd juist Hem als Rechter uit de hemel verwacht, die Zich eerst om mij voor Gods

rechterstoel gesteld en heel de vloek van mij weggenomen heeft¹. Hij zal dan al zijn en mijn vijanden aan de eeuwige ondergang overgeven², maar mij met alle uitverkorenen tot Zich nemen in de hemelse blijdschap en heerlijkheid³.

1 Luc. 21:28; Rom. 8:23, 24; Fil. 3:20; 1Tes. 4:16; Tit. 2:13. 2 Mat. 25:41-43; 2Tes. 1:6, 8, 9. 3 Mat. 25:34-36; 2Tes. 1:7, 10.

God de Heilige Geest en onze heiliging

Zondag 20

Vraag 53: Wat gelooft u van de Heilige Geest?

Antwoord: Ten eerste dat Hij samen met de Vader en de Zoon echt en eeuwig God is¹.

Ten tweede dat Hij ook mij gegeven is², om mij door waar geloof aan Christus en al zijn weldaden deel te geven³, mij te troosten⁴ en eeuwig bij mij te blijven⁵.

1 Gen. 1:2; Hand. 5:3, 4; 1Kor. 2:10; 3:16; 6:19. 2 Mat. 28:19; 2Kor. 1:21, 22; Gal. 3:14; 4:6; Ef. 1:13. 3 Joh. 16:14; 1Kor. 2:12; 1Pet. 1:2. 4 Joh. 15:26; Hand. 9:31. 5 Joh. 14:16, 17; 1Pet. 4:14.

Zondag 21

Vraag 54: Wat gelooft u van de heilige, algemene, christelijke kerk?

Antwoord: Dat de Zoon van God¹ uit het hele menselijke geslacht² Zich een gemeente³, die tot het eeuwige leven uitverkoren is⁴, van het begin van de wereld tot aan het einde⁵ vergadert, beschermt en onderhoudt⁶. Hij doet dit door zijn Geest en Woord⁷ in eenheid van het ware geloof⁸.

En ik geloof dat ik van deze gemeente een levend lid ben⁹ en eeuwig zal blijven¹⁰.

1 Joh. 10:11; Ef. 4:11-13; 5:25, 26. 2 Gen. 26:4; Jes. 49:6; Rom. 10:12, 13; Opb. 5:9. 3 Ps. 111:1; Hand. 20:28; Heb. 12:22, 23. 4 Rom. 8:29, 30; Ef. 1:10-14; 1Pet. 2:9. 5 Ps. 71:17, 18; Jes. 59:21; 1Kor. 11:26. 6 Ps. 129:4, 5; Mat. 16:18; Joh. 10:16, 28. 7 Jes. 59:21; Rom. 1:16; 10:14-17; Ef. 5:26. 8 Joh. 17:21; Hand. 2:42; Ef. 4:3-6; 1Tim. 3:15. 9 Rom. 8:10; 1Joh. 3:14, 19-21. 10 Ps. 23:6; Joh. 10:28; Rom. 8:35-39; 1Kor. 1:8,9; 1Pet. 1:5; 1Joh. 2:19.

Vraag 55: Wat verstaat u onder de gemeenschap der heiligen?

Antwoord: Ten eerste dat de gelovigen allen samen en ieder persoonlijk als leden gemeenschap hebben met de Here Christus en deel hebben aan al zijn schatten en gaven¹.

Ten tweede dat ieder verplicht is zijn gaven tot nut en heil van de andere leden gewillig en met vreugde te gebruiken².

1 Rom. 8:32; 1Kor. 6:17; 12:12, 13; 1Joh. 1:3. 2 1Kor. 12:21; 13:1-7; Fil. 2:2-5.

Vraag 56: Wat belijdt u met de woorden: vergeving van de zonden?

Antwoord: Omdat Christus voldaan heeft, wil God nooit meer denken aan al mijn zonden¹, ook niet aan mijn zondige aard², waartegen ik mijn leven lang moet strijden. Maar God schenkt mij uit genade de gerechtigheid van Christus³, zodat ik nooit meer door Hem veroordeeld word⁴.

1 Ps. 103:3, 10, 12; Jer. 31:34; Micha 7:19; 2Kor. 5:19. 2 Rom. 7:23-25.
3 2Kor. 5:21; 1Joh. 1:7; 2:1, 2. 4 Joh. 3:18; 5:24.

Zondag 22

Vraag 57: Welke troost geeft u de opstanding van het vlees?

Antwoord: Dat niet alleen mijn ziel na dit leven terstond tot haar Hoofd Christus opgenomen zal worden¹, maar dat ook dit mijn vlees, door de kracht van Christus opgewekt, weer met mijn ziel verenigd en aan het verheerlijkt lichaam van Christus gelijkvormig zal worden².

1 Luc. 16:22; 20:37, 38; 23:43; Fil. 1:21, 23; Opb. 14:13. 2 Job 19:25-27; 1Kor. 15:53, 54; Fil. 3:21; 1Joh. 3:2.

Vraag 58: Welke troost put u uit het artikel over het eeuwige leven?

Antwoord: Evenals ik nu al het begin van de eeuwige vreugde in mijn hart voel¹, zal ik ook na dit leven volkomen heerlijkheid bezitten, die geen oog heeft gezien en geen oor heeft gehoord en die in geen mensenhart is opgekomen, en wel om God daarin eeuwig te prijzen².

1 Joh. 17:3; 2Kor. 5:2, 3. 2 Joh. 17:24; 1Kor. 2:9.

De rechtvaardiging

Zondag 23

Vraag 59: Wat hebt u er nu aan, dat u dit alles gelooft?

Antwoord: Dat ik in Christus voor God rechtvaardig ben en een erfgenaam van het eeuwige leven¹.

1 Hab. 2:4; Joh. 3:36; Rom. 1:17.

Vraag 60: Hoe bent u rechtvaardig voor God?

Antwoord: Alleen door waar geloof in Jezus Christus¹.

Al klaagt mijn geweten mij aan, dat ik tegen alle geboden van God zwaar gezondigd en geen daarvan gehouden heb en dat ik nog altijd uit ben op elk kwaad², toch schenkt God mij, zonder enige verdienste van mijn kant, alleen uit genade³, de volkomen voldoening, gerechtigheid en heiligheid van Christus⁴. Hij rekent mij die toe⁵, alsof ik nooit zonde had gehad of gedaan, ja, alsof ik zelf al de gehoorzaamheid volbracht had die Christus voor mij volbracht heeft⁶.

Aan deze weldaad heb ik alleen deel, als ik die met een gelovig hart aanneem⁷.

1 Rom. 3:21-26; 5:1, 2; Gal. 2:16; Ef. 2:8, 9; Fil. 3:9. 2 Rom. 3:9; 7:23. 3 Deut. 9:6; Ezech. 36:22; Rom. 3:24; 7:23-25; Ef. 2:8; Tit. 3:5.
4 1Joh. 2:1, 2. 5 Rom. 4:4-8; 2Kor. 5:19. 6 2Kor. 5:21. 7 Joh. 3:18; Rom 3:22.

Vraag 61: Waarom zegt u dat u alleen door het geloof rechtvaardig bent?

Antwoord: Niet omdat ik door de waarde van mijn geloof voor God aangenaam ben. Maar alleen de voldoening, gerechtigheid en heiligheid van Christus is mijn gerechtigheid voor God¹. En alleen door het geloof kan ik die

aannemen en tot mijn eigendom maken².

1 1Kor. 1:30; 2:2. 2 1Joh. 5:10.

Zondag 24

Vraag 62:Maar waarom kunnen onze goede werken niet de gerechtigheid voor God of een deel daarvan zijn?

Antwoord:Omdat de gerechtigheid die voor Gods gericht bestaan kan, geheel volmaakt en in alle opzichten met Gods wet in overeenstemming moet zijn¹, terwijl zelfs onze beste werken in dit leven allemaal onvolmaakt en met zonden bevlekt zijn².

1 Deut. 27:26; Gal. 3:10. 2 Jes. 64:6.

Vraag 63:Maar hebben onze goede werken dan geen verdienste? God wil ze toch in dit en in het toekomstige leven belonen?

Antwoord:Deze beloning wordt niet uit verdienste, maar uit genade gegeven¹.

1 Luc. 17:10.

Vraag 64:Maar maakt deze leer de mensen niet zorgeloos en goddeloos?

Antwoord:Nee, want het kan niet anders, of ieder die door waar geloof in Christus ingeplant is, brengt vruchten van dankbaarheid voort¹.

1 Mat. 7:18; Joh. 15:5.

Woord en sacramenten

Zondag 25

Vraag 65:Nu alleen het geloof ons aan Christus en aan al zijn weldaden deel geeft, waar komt dit geloof vandaan?

Antwoord:Van de Heilige Geest¹, die het geloof in ons hart werkt door de verkondiging van het heilig evangelie² en het versterkt door het gebruik van de sacramenten³.

1 Joh. 3:5; 1Kor. 2:12; 12:3; Ef. 1:17, 18; 2:8; Fil. 1:29. 2 Hand.

16:14; Rom. 10:17; 1Pet. 1:23. 3 Mat. 28:19.

Vraag 66:Wat zijn sacramenten?

Antwoord:Sacramenten zijn heilige zichtbare tekenen en zegels, die God ingesteld heeft om ons door het gebruik daarvan de belofte van het evangelie nog beter te doen verstaan en te verzegelen.

Deze belofte houdt in dat Hij ons om het enige offer van Christus, aan het kruis volbracht, vergeving van zonden en eeuwig leven uit genade schenkt¹.

1 Gen. 17:11; Lev. 6:25; Deut. 30:6; Jes. 6:6, 7; 54:9; Ezech. 20:12;

Rom. 4:11; Heb. 9:7, 9; 9:24.

Vraag 67:Hebben het woord en de sacramenten beide als doel ons geloof te wijzen op het offer van Jezus Christus aan het kruis, als de enige grond van ons heil¹?

Antwoord:Ja, want de Heilige Geest leert ons in het evangelie en bevestigt ons door de sacramenten, dat ons volkomen heil rust in het enige offer van Christus, dat voor ons aan het kruis gebracht is.

1 Rom. 6:3; Gal. 3:27.

Vraag 68:Hoeveel sacramenten heeft Christus in het nieuwe verbond ingesteld?

Antwoord:Twee, namelijk de heilige doop en het heilig avondmaal.

De heilige Doop

Zondag 26

Vraag 69:Hoe wordt u in de heilige doop onderwezen en ervan verzekerd, dat het enige offer van Christus aan het kruis u ten goede komt?

Antwoord:Christus heeft het waterbad van de doop ingesteld¹ en daarbij beloofd, dat ik met zijn bloed en Geest van de onreinheid van mijn ziel, dat is van al mijn zonden, gewassen ben². Dit is even zeker als ik gewassen ben met het water, dat de onreinheid van het lichaam wegneemt.

1 Mat. 28:19. 2 Mat. 3:11; Mar. 1:4; 16:16; Luc. 3:3; Joh. 1:33; Hand. 2:38; Rom. 6:3, 4; 1Pet. 3:21.

Vraag 70:Wat betekent dat: met het bloed en de Geest van Christus gewassen te zijn?

Antwoord:Dat wij van God vergeving van de zonden hebben uit genade, om het bloed van Christus, dat Hij in zijn offer aan het kruis voor ons vergoten heeft¹.

Verder ook, dat wij door de Heilige Geest vernieuwd en tot leden van Christus geheiligd zijn, zodat wij hoe langer hoe meer van de zonde afsterven en godvrezend en onberispelijk leven².

1 Ezech. 36:25; Zach. 13:1; Heb. 12:24; 1Pet. 1:2; Opb. 1:5; 7:14. 2 Ezech. 36:26, 27; Joh. 1:33; 3:5; Rom. 6:4; 1Kor. 6:11; 12:13; Kol. 2:11, 12.

Vraag 71:Waar heeft Christus ons beloofd dat Hij ons even zeker met zijn bloed en Geest wassen wil, als wij met het doopwater gewassen worden?

Antwoord:In de instelling van de doop, die zo luidt: Gaat dan heen, maakt alle volken tot mijn discipelen en doopt hen in de naam van de Vader en de Zoon en de Heilige Geest, Mattei¹ 28:19.

En:Wie gelooft en zich laat dopen, zal behouden worden, maar wie niet gelooft, zal veroordeeld worden, Marcus 16:16.

Deze belofte wordt herhaald waar de Schrift de doop het bad van de wedergeboorte en de afwassing van de zonden noemt, Titus 3:5; Handelingen 22:16.

Zondag 27

Vraag 72:Is dat waterbad dan de afwassing van de zonden zelf?

Antwoord:Nee¹, want alleen het bloed van Jezus Christus en de Heilige Geest reinigen ons van alle zonden².

1 Mat. 3:11; Ef. 5:26; 1Pet. 3:21. 2 1Kor. 6:11; 1Joh. 1:7.

Vraag 73:Waarom noemt de Heilige Geest de doop dan het bad van de wedergeboorte en de afwassing van de zonden?

Antwoord:God zegt dat niet zonder dringende reden.

Want Hij wil ons daarmee leren, dat onze zonden door het bloed en de Geest van Jezus Christus weggenomen worden, evenals de onreinheid van het

lichaam door het water¹.

Maar vooral wil Hij ons door dit goddelijk pand en teken ervan verzekeren, dat wij even werkelijk van onze zonden geestelijk gewassen zijn, als ons lichaam met het water gewassen wordt².

1 1Kor. 6:11; Opb. 1:5; Opb. 7:14. 2 Mar. 16:16; Gal. 3:27.

Vraag 74: Moeten ook de kleine kinderen gedoopt worden?

Antwoord: Ja, want de kinderen horen evengoed als de volwassenen bij Gods verbond en bij zijn gemeente¹.

Ook worden aan hen evenals aan de volwassenen, door het bloed van Christus, de verlossing van de zonden en de Heilige Geest, die het geloof werkt, beloofd².

Daarom moeten zij door de doop, als teken van het verbond, bij de christelijke kerk ingelijfd en van de kinderen van de ongelovigen onderscheiden worden³. In het oude verbond gebeurde dat door de besnijdenis⁴; in het nieuwe verbond is in plaats daarvan de doop ingesteld⁵.

1 Gen. 17:7. 2 Ps. 22:11; Jes. 44:1-3; Mat. 19:14; Hand. 2:39. 3 Hand. 10:47. 4 Gen. 17:14. 5 Kol. 2:11, 12.

Het heilig Avondmaal

Zondag 28

Vraag 75: Hoe wordt u in het heilig avondmaal onderwezen en ervan verzekerd, dat u aan het enige offer van Christus, aan het kruis volbracht, en aan al zijn schatten deel hebt?

Antwoord: Christus heeft mij en alle gelovigen een bevel en daarbij ook een belofte gegeven.

Hij heeft bevolen tot zijn gedachtenis van dit gebroken brood te eten en uit deze beker te drinken.

Hij heeft daarbij ten eerste beloofd, dat zijn lichaam voor mij aan het kruis geofferd en zijn bloed voor mij vergoten is. Dit is even zeker als ik met de ogen zie dat het brood des Heren voor mij gebroken en de beker mij gegeven wordt.

Ten tweede heeft Hij beloofd, dat Hij zelf mijn ziel met zijn gekruisigd lichaam en vergoten bloed tot het eeuwige leven voedt en verkwikt. Dit is even zeker als ik het brood en de wijn, als betrouwbare tekenen van Christus' lichaam en bloed, uit de hand van de dienaar ontvang en met de mond geniet¹.

1 Mat. 26:26-28; Mar. 14:22-24; Luc. 22:19, 20; 1Kor. 10:16, 17; 11:23-25.

Vraag 76: Wat betekent dat: het gekruisigd lichaam van Christus eten en zijn vergoten bloed drinken?

Antwoord: Dat wij met een gelovig hart heel het lijden en sterven van Christus aannemen en daardoor vergeving van zonden en eeuwig leven verkrijgen¹.

Verder ook, dat wij door de Heilige Geest, die tegelijk in Christus en in ons woont, steeds meer met zijn heilig lichaam verenigd worden², en wel zo, dat wij, hoewel Christus in de hemel is³ en wij op aarde zijn, toch

vlees van zijn vlees en been van zijn gebeente zijn⁴; en ook zo, dat wij door één Geest eeuwig leven en geregeerd worden, zoals de leden van het lichaam door één ziel⁵.

1 Joh. 6:35, 40, 47-54. 2 Joh. 6:55, 56. 3 Hand. 1:9, 11; 3:21; 1Kor. 11:26; Kol. 3:1. 4 Joh. 14:23; 1Kor. 6:15, 17, 19; Ef. 3:16, 17; 5:29, 30; 1Joh. 3:24; 4:13. 5 Joh. 6:57; 15:1-6; Ef. 4:15, 16.

Vraag 77: Waar heeft Christus beloofd dat Hij de gelovigen even zeker met zijn lichaam en bloed wil voeden en verkwikken, als zij van dit gebroken brood eten en uit deze beker drinken?

Antwoord: In de instelling van het avondmaal, die zo luidt¹:

In de nacht waarin Hij werd overgeleverd, nam de Here Jezus een brood, sprak de dankzegging uit, brak het en zei: Dit is mijn lichaam voor u, doet dit tot mijn gedachtenis. Evenzo ook de beker, nadat de maaltijd afgelopen was, en Hij zei: Deze beker is het nieuwe verbond in mijn bloed, doet dit, zo dikwijls gij die drinkt, tot mijn gedachtenis. Want zo dikwijls gij dit brood eet en de beker drinkt, verkondigt gij de dood des Heren, totdat Hij komt, 1 Korintiërs 11:23-26.

Deze belofte wordt herhaald door de apostel Paulus, als hij zegt:

Is niet de beker der dankzegging, waarover wij de dankzegging uitspreken, een gemeenschap met het bloed van Christus? Is niet het brood, dat wij breken, een gemeenschap met het lichaam van Christus? Omdat het een brood is, zijn wij, hoe velen ook, een lichaam; wij hebben immers allen deel aan het ene brood, 1 Korintiërs 10:16, 17.

1 Mat. 26:26-28; Mar. 14:22-24; Luc. 22:19, 20.

Zondag 29

Vraag 78: Worden dan brood en wijn veranderd in het eigen lichaam en bloed van Christus?

Antwoord: Nee¹, het is bij het avondmaal net als bij de doop.

Bij de doop wordt het water niet veranderd in het bloed van Christus en de doop is ook niet de afwassing van de zonden zelf, maar alleen een door God gegeven teken en waarborg ervan².

Zo wordt ook het brood bij het avondmaal niet veranderd in het eigen lichaam van Christus³. Maar het brood wordt het lichaam van Christus genoemd, overeenkomstig de aard van de sacramenten en de manier waarop de Heilige Geest hierover spreekt⁴.

1 Mat. 26:29. 2 Ef. 5:26; Tit. 3:5. 3 1Kor. 10:16; 11:26. 4 Gen. 17:10, 11; Ex. 12:11, 13; 12:26, 27; 13:9; 24:8; Hand. 22:16; 1Kor. 10:1-4; 1Pet. 3:21.

Vraag 79: Waarom noemt Christus dan het brood zijn lichaam, en de beker zijn bloed, of het nieuwe verbond in zijn bloed, en spreekt Paulus van een gemeenschap met het lichaam en het bloed van Christus?

Antwoord: Christus zegt dat niet zonder dringende reden.

Want Hij wil ons daarmee leren, dat zijn gekruisigd lichaam en vergoten bloed de echte spijs en drank zijn, waardoor onze ziel tot het eeuwige leven gevoed wordt, evenals brood en wijn ons tijdelijk leven onderhouden¹.

Maar vooral wil Hij ons door deze zichtbare tekenen en panden ervan

verzekeren:

ten eerste dat wij door de werking van de Heilige Geest even werkelijk deel krijgen aan zijn echte lichaam en bloed, als wij deze heilige tekenen met de lichamelijke mond tot zijn gedachtenis ontvangen²;

ten tweede dat heel zijn lijden en gehoorzaamheid zo zeker ons deel zijn, alsof wij in eigen persoon voor onze zonden alles geleden en onze schuld aan God voldaan hadden.

1 Joh. 6:51, 53-55. 2 1Kor. 10:16.

Zondag 30

Vraag 80: Wat is het verschil tussen het avondmaal van de Here en de pauselijke mis?

Antwoord: Het avondmaal van de Here verzekert ons ervan:

ten eerste dat wij volkomen vergeving van al onze zonden hebben door het enige offer van Jezus Christus, dat Hij zelf eenmaal aan het kruis heeft volbracht¹;

ten tweede dat wij door de Heilige Geest ingelijfd² worden bij Christus, die nu naar zijn menselijke natuur niet op de aarde is, maar in de hemel aan de rechterhand van God zijn Vader³ en di¹/₂ di¹/₂ r door ons wil worden aanbeden⁴.

Maar de mis leert:

ten eerste dat de levenden en de doden alleen dan door het lijden van Christus vergeving van zonden hebben, indien Christus nog dagelijks door de priesters in de mis voor hen geofferd wordt;

ten tweede dat Christus lichamenlijk in de gedaante van brood en wijn aanwezig is en daarom ook in die gedaante aanbeden moet worden.

De mis is dus in de grond van de zaak niet anders dan een verloochening van het enige offer en lijden van Jezus Christus en een vervloekte afgoderij⁵.

1 Mat. 26:28; Luc. 22:19, 20; Joh. 19:30; Heb. 7:26, 27; 9:12, 25-28; 10:10, 12, 14. 2 1Kor. 6:17; 10:16, 17. 3 Joh. 20:17; Kol. 3:1; Heb. 1:3; 8:1, 2. 4 Hand. 7:55, 56; Fil. 3:20; Kol. 3:1; 1Tes. 1:10. 5 Heb. 9:26; 10:12, 14.

Vraag 81: Voor wie is het avondmaal van de Here ingesteld?

Antwoord: Voor hen die om hun zonden een afkeer van zichzelf hebben en toch vertrouwen dat deze hun om Christus' wil vergeven zijn, en dat ook de overblijvende zwakheid door zijn lijden en sterven bedekt is; die ook begeren hoe langer hoe meer hun geloof te versterken en hun leven te beteren.

Maar de huichelaars en zij die zich niet van harte tot God bekeren, halen door hun eten en drinken een oordeel over zich¹.

1 1Kor. 10:19-22; 11:28, 29.

Vraag 82: Mag men ook hen tot dit avondmaal toelaten die zich door hun belijdenis en leven als ongelovigen en goddelozen doen kennen?

Antwoord: Nee, want op deze wijze wordt Gods verbond ontheiligd en zijn toorn over de gehele gemeente opgewekt¹.

Daarom is de christelijke kerk verplicht volgens het bevel van Christus en van zijn apostelen allen die zich als ongelovigen en goddelozen doen

kennen, door de sleutels van het koninkrijk der hemelen buiten te sluiten, totdat zij hun leven beteren.

1 Ps. 50:16; Jes. 1:11-15; 66:3; Jer. 7:21-23; 1Kor. 11:20, 34.

Zondag 31

Vraag 83: Wat zijn de sleutels van het koninkrijk der hemelen?

Antwoord: De verkondiging van het heilig evangelie en de kerkelijke tucht. Door beide wordt het koninkrijk der hemelen voor de gelovigen geopend en voor de ongelovigen gesloten¹.

1 Mat. 16:18, 19; 18:15-18.

Vraag 84: Hoe wordt het koninkrijk der hemelen door de verkondiging van het heilig evangelie geopend en gesloten?

Antwoord: Volgens het bevel van Christus wordt aan de gelovigen, allen samen en ieder persoonlijk, verkondigd en in het openbaar verklaard, dat al hun zonden hun door God om de verdienste van Christus werkelijk vergeven zijn, zo vaak zij de belofte van het evangelie met waar geloof aannemen.

Maar aan alle ongelovigen en huichelaars wordt verkondigd en verklaard, dat de toorn van God en het eeuwig oordeel op hen rusten, zolang zij zich niet bekeren¹.

Naar dit getuigenis van het evangelie zal God oordelen, zowel in dit als in het toekomstige leven.

1 Mat. 16:19; Joh. 20:21-23.

Vraag 85: Hoe wordt het koninkrijk der hemelen gesloten en geopend door de kerkelijke tucht?

Antwoord: Volgens het bevel van Christus worden zij die onder de naam van christen zich in leer of leven onchristelijk gedragen, eerst bij herhaling broederlijk vermaand.

Wanneer zij toch in hun dwalingen of schandelijk leven volharden, worden zij aangeklaagd bij de gemeente of bij hen die door de gemeente daarvoor aangewezen zijn.

Wanneer zij zich ook aan hun vermaning niet storen, worden zij niet langer tot de sacramenten toegelaten en zo uit de christelijke gemeente en door God zelf buiten het rijk van Christus gesloten.

Zij worden weer als leden van Christus en van zijn gemeente aangenomen, wanneer zij werkelijk beterschap beloven en bewijzen¹.

1 Mat. 18:15-18; 1Kor. 5:3-5, 11; 2Kor. 2:6-8; 2Tes. 3:14, 15; 1Tim. 5:17; 2Joh. 1:10, 11.

Zondag 32

Vraag 86: Nu wij uit onze ellende, zonder enige verdienste van onze kant, alleen uit genade door Christus verlost zijn, waarom moeten wij dan nog goede werken doen?

Antwoord: Omdat Christus ons niet alleen met zijn bloed gekocht en vrijgemaakt heeft, maar ons ook door zijn Heilige Geest vernieuwt tot zijn beeld, opdat wij met ons hele leven tonen, dat wij God dankbaar zijn voor zijn weldaden¹ en opdat Hij door ons geprezen wordt².

Vervolgens om zelf uit de vruchten zeker te zijn van ons geloof³ en om

door onze godvrezende levenswandel ook onze naasten voor Christus te winnen⁴.

1 Rom. 6:13; 12:1, 2; 1Kor. 6:20; 1Pet. 2:5, 9. 2 Mat. 5:16; 1Pet. 2:12.
3 Mat. 7:17, 18; Gal. 5:6, 22; 2Pet. 1:10. 4 Mat. 5:16; Rom. 14:18, 19;
1Pet. 3:1, 2.

Vraag 87:Kunnen zij dan behouden worden, die in hun goddeloos en ondankbaar leven voortgaan en zich niet tot God bekeren?

Antwoord:Beslist niet, want de Schrift zegt dat een onkuise, afgodendienaar, echtbreker, dief, gierigaard, dronkaard, lasteraar, oplichter, of een dergelijke zondaar, het koninkrijk van God niet beërven zal¹.
1 1Kor. 6:9, 10; Ef. 5:5, 6; 1Joh. 3:14, 15.

Zondag 33

Vraag 88:Waarin bestaat de ware bekering van de mens?

Antwoord:In het afsterven van de oude en het opstaan van de nieuwe mens¹.
1 Rom. 6:4-6; 1Kor. 5:7; 2Kor. 7:10; Ef. 4:22-24; Kol. 3:5-10.

Vraag 89:Wat is het afsterven van de oude mens?

Antwoord:Oprechte droefheid, dat wij God door onze zonden vertoornd hebben. En ook dat wij deze zonden hoe langer hoe meer haten en ontvluchten¹.

1 Joël 2:13; Rom. 8:13.

Vraag 90:Wat is het opstaan van de nieuwe mens?

Antwoord:Hartelijke vreugde in God door Christus¹ en lust en liefde om naar de wil van God in alle goede werken te leven².
1 Jes. 57:15; Rom. 5:1, 2; 14:17. 2 Rom. 6:10, 11; Gal. 2:19, 20.

Vraag 91:Maar wat zijn goede werken?

Antwoord:Alleen die uit waar geloof¹, naar de wet van God² en tot zijn eer³ gedaan worden, maar niet die op onze eigen mening of op geboden van mensen gegrond zijn⁴.

1 Rom. 14:23. 2 Lev. 18:4; 1Sam. 15:22; Ef. 2:10. 3 1Kor. 10:31. 4 Jes. 29:13, 14; Ezech. 20:18, 19; Mat. 15:7-9.

De Wet

Zondag 34

Vraag 92:Hoe luidt de wet van de Here?

Antwoord:God sprak al deze woorden, Exodus 20:2-17, Deuteronomium 5:6-21: Ik ben de Here uw God, die u uit het land Egypte, uit het diensthuis, geleid heb.

Eerste gebod:

Gij zult geen andere goden voor mijn aangezicht hebben.

Tweede gebod:

Gij zult u geen gesneden beeld maken noch enige gestalte van wat boven in de hemel, noch van wat beneden op de aarde, noch van wat in de wateren onder de aarde is. Gij zult u voor die niet buigen, noch hen dienen; want Ik, de Here, uw God, ben een naijverig God, die de ongerechtigheid van de vaders bezoekt aan de kinderen, aan het derde en aan het vierde geslacht

van hen die Mij haten, en die barmhartigheid doe aan duizenden van hen die Mij liefhebben en mijn geboden onderhouden.

Derde gebod:

Gij zult de naam van de Here, uw God, niet ijdel gebruiken, want de Here zal niet onschuldig houden wie zijn naam ijdel gebruikt.

Vierde gebod:

Gedenk de sabbatdag, dat gij die heiligt; zes dagen zult gij arbeiden en al uw werk doen; maar de zevende dag is de sabbat van de Here, uw God; dan zult gij geen werk doen, gij noch uw zoon, noch uw dochter, noch uw dienstknecht, noch uw dienstmaagd, noch uw vee, noch de vreemdeling die in uw steden woont. Want in zes dagen heeft de Here de hemel en de aarde gemaakt, de zee en al wat daarin is, en Hij rustte op de zevende dag; daarom zegende de Here de sabbatdag en heiligde die.

Vijfde gebod:

Eer uw vader en uw moeder, opdat uw dagen verlengd worden in het land dat de Here, uw God, u geven zal.

Zesde gebod:

Gij zult niet doodslaan.

Zevende gebod:

Gij zult niet echtbreken.

Achtste gebod:

Gij zult niet stelen.

Negende gebod:

Gij zult geen valse getuigenis spreken tegen uw naaste.

Tiende gebod:

Gij zult niet begeren het huis van uw naaste; gij zult niet begeren de vrouw van uw naaste, noch zijn dienstknecht, noch zijn dienstmaagd, noch zijn rund, noch zijn ezel, noch iets dat van uw naaste is.

Vraag 93:Hoe worden deze tien geboden ingedeeld?

Antwoord:In twee tafelen1.

Het eerste leert hoe wij ons tegenover God moeten gedragen; de tweede wat wij aan onze naaste verplicht zijn2.

1 Ex. 31:18; Deut. 4:13; 10:3, 4. 2 Mat. 22:37-40.

Vraag 94:Wat gebiedt God in het eerste gebod?

Antwoord:Ten eerste dat ik, als mijn heil mij lief is, alle afgoderij1, tovenarij, waarzeggerij, bijgeloof2, aanroeping van de heiligen of van andere schepselen3 vermijd en ontvlucht.

Ten tweede dat ik de enige ware God naar waarheid leer kennen4, Hem alleen vertrouw5, met alle ootmoed6 en geduld mij aan Hem alleen onderwerp7, al het goede van Hem alleen verwacht8, Hem met heel mijn hart liefheb9, vrees10 en eer11, en wel zo, dat ik eerder alle schepselen prijsgeef, dan dat ik het minste of geringste tegen zijn wil zou doen12.

1 1Kor. 6:10; 10:7, 14; 1Joh. 5:21. 2 Lev. 19:31; Deut. 18:9-12. 3 Mat.

4:10; Opb. 19:10; 22:8, 9. 4 Joh. 17:3. 5 Jer. 17:5, 7. 6 1Pet. 5:5. 7

Rom. 5:3-5; 1Kor. 10:10; Fil. 2:14; Kol. 1:11; Heb. 10:36. 8 Ps.

104:27-30; Jes. 45:7; Jak. 1:17. 9 Deut. 6:5; Mat. 22:37, 38. 10 Deut.

6:2; Ps. 111:10; Spr. 1:7; 9:10; Mat. 10:28. 11 Deut. 10:20; Mat. 4:10.

12 Mat. 5:29, 30; 10:37-39; Hand. 5:29.

Vraag 95: Wat is afgoderij?

Antwoord: Afgoderij is in plaats van de enige ware God, die Zich in zijn Woord geopenbaard heeft, of naast Hem iets anders verzinnen of hebben, waarop de mens zijn vertrouwen stelt¹.

1 1Kron. 16:26; Jes. 44:16, 17; Joh. 5:23; Gal. 4:8; Ef. 2:12; 5:5; Fil. 3:19; 1Joh. 2:23; 2Joh. :9.

Zondag 35

Vraag 96: Wat eist God in het tweede gebod?

Antwoord: Dat wij God op geen enkele manier afbeelden¹ en Hem op geen andere wijze vereren dan Hij in zijn Woord bevolen heeft².

1 Deut. 4:15, 16; Jes. 40:18, 19, 25; Hand. 17:29; Rom. 1:23-25. 2 Deut. 12:30-32; 1Sam. 15:23; Mat. 15:9.

Vraag 97: Mag men dan helemaal geen beelden maken?

Antwoord: God kan en mag op geen enkele manier afgebeeld worden. De schepselen mogen wel afgebeeld worden, maar God verbiedt dat wij een afbeelding van hen maken of hebben om die te vereren of God daardoor te dienen¹.

1 Ex. 34:13, 14, 17; Deut. 12:3, 4; 16:22; 2Kon. 18:4; Jes. 40:25.

Vraag 98: Maar zou men de beelden als $\frac{1}{2}$ boeken der leken $\frac{1}{2}$ in de kerken mogen toelaten?

Antwoord: Nee, want wij moeten niet wijzer zijn dan God, die zijn christenen niet door stomme beelden¹, maar door de levende verkondiging van zijn Woord wil laten onderwijzen².

1 Jer. 10:5, 8; Hab. 2:18, 19. 2 Rom. 10:14-17; 2Tim. 3:16, 17; 2Petr. 1:19.

Zondag 36

Vraag 99: Wat eist God in het derde gebod?

Antwoord: Dat wij Gods naam niet lasteren of misbruiken door vloeken¹ of door een valse eed² en evenmin door onnodig zweren³.

Verder dat wij ons ook niet door zwijgen of toelaten aan zulke gruwelijke zonden mee schuldig maken⁴.

Kortom, dat wij de heilige naam van God alleen met ontzag en eerbied gebruiken⁵, zodat Hij door ons naar waarheid beleden⁶ en aangeroepen⁷ en in al onze woorden en werken geprezen wordt⁸.

1 Lev. 24:15, 16. 2 Lev. 19:12. 3 Mat. 5:37; Jak. 5:12. 4 Lev. 5:1; Spr. 29:24. 5 Jes. 45:23; Jer. 4:2. 6 Mat. 10:32; Rom. 10:9, 10. 7 Ps. 50:15; 1Tim. 2:8. 8 Rom. 2:24; Kol. 3:17; 1Tim. 6:1.

Vraag 100: Is het lasteren van Gods naam door zweren en vloeken dan zo $\frac{1}{2}$ n grote zonde, dat God ook toorn tegen hen die het vloeken en zweren niet zoveel mogelijk helpen tegengaan en verbieden?

Antwoord: Ja zeker, want geen zonde is groter en wekt Gods toorn meer op dan het lasteren van zijn naam. Daarom heeft Hij op deze zonde de doodstraf gesteld¹.

1 Lev. 24:16; Ef. 5:11.

Zondag 37

Vraag 101:Maar kan men ook godvrezend bij de naam van God zweren?

Antwoord:Ja, wanneer de overheid het van haar onderdanen eist of in geval van nood, om daardoor trouw en waarheid te bekrachtigen, en dat tot eer van God en tot heil van de naaste.

Want zo'n eed is op Gods Woord gegrond¹ en werd daarom door de heiligen in het oude en nieuwe verbond terecht gebruikt².

1 Deut. 6:13; 10:20; Heb. 6:16. 2 Gen. 21:24; 31:53; 1Sam. 24:22, 23; 1Kon. 1:29, 30; Rom. 1:9; 9:1; 2Kor. 1:23.

Vraag 102:Mag men ook bij de heiligen of andere schepselen zweren?

Antwoord:Nee, want rechtmatig zweren is God aanroepen, of Hij, die als enige het hart kent, voor de waarheid wil getuigen en mij wil straffen, indien ik vals zweer¹. Deze eer komt aan geen schepsel toe².

1 Rom. 9:1; 2Kor. 1:23. 2 Mat. 5:34-36; Jak. 5:12.

Zondag 38

Vraag 103:Wat gebiedt God in het vierde gebod?

Antwoord:Ten eerste dat gezorgd wordt voor het in stand houden van de dienst des Woords en van de scholen¹, en dat ik vooral op de sabbat, dat is op de rustdag, trouw tot Gods gemeente zal komen² om Gods Woord te horen³, de sacramenten te gebruiken⁴, God de Here publiek aan te roepen⁵ en de armen christelijke barmhartigheid te bewijzen⁶.

Ten tweede dat ik al de dagen van mijn leven mijn slechte werken nalaat, de Here door zijn Geest in mij laat werken, en zo de eeuwige sabbat in dit leven begin⁷.

1 1Kor. 9:13, 14; 1Tim. 3:15; 2Tim. 2:2; 3:14, 15; Tit. 1:5. 2 Lev. 23:3; Ps. 40:10, 11; Ps. 122:1; Hand. 2:42, 46. 3 1Kor. 14:1, 3; 1Tim. 4:13; Opb. 1:3. 4 Hand. 20:7; 1Kor. 11:23. 5 1Kor. 14:16; 1Tim. 2:1-4. 6 Deut. 15:11; 1Kor. 16:1, 2; 1Tim. 5:16. 7 Heb. 4:9, 10.

Zondag 39

Vraag 104:Wat eist God in het vijfde gebod?

Antwoord:Dat ik aan mijn vader en moeder en aan allen die gezag over mij ontvangen hebben, alle eer, liefde en trouw bewijs, mij aan hun goede onderwijzing en tucht met gepaste gehoorzaamheid onderwerp¹ en ook met hun zwakheid en gebreken geduld heb², omdat God ons door hun hand wil regeren³.

1 Ex. 21:17; Spr. 1:8; 4:1; Rom. 13:1; Ef. 5:22; 6:1, 2, 5; Kol. 3:18, 20, 22. 2 Spr. 23:22; 1Pet. 2:18. 3 Mat. 22:21; Rom. 13:2, 4; Ef. 6:4; Kol. 3:20.

Zondag 40

Vraag 105:Wat eist God in het zesde gebod?

Antwoord:Dat ik mijn naaste niet van zijn eer beroof, niet haat, kwets of dood¹. Dit mag ik niet doen met gedachten, woorden of gebaren en nog veel minder met de daad, ook niet door middel van anderen, maar ik moet juist alle wraakzucht afleggen².

Ook mag ik mijzelf geen letsel toebrengen of moedwillig in gevaar begeven³.

De overheid draagt dan ook het zwaard om de doodslag te weren⁴.

1 Gen. 9:6; Mat. 5:21, 22; 26:52. 2 Mat. 5:25; 18:35; Rom. 12:19; Ef. 4:26. 3 Mat. 4:7; Kol. 2:23. 4 Gen. 9:6; Ex. 21:14; Rom. 13:4.

Vraag 106: Het gaat dus in dit gebod niet alleen om doodslag?

Antwoord: Nee. Door de doodslag te verbieden leert God ons ook dat Hij afgunst¹, haat², toorn³ en wraakzucht als de wortel van deze zonde haat en dat dit alles voor Hem doodslag is⁴.

1 Ps. 37:8; Spr. 14:30; Rom. 1:29. 2 1Joh. 2:9-11. 3 Jak. 1:20; Gal. 5:19-21. 4 1Joh. 3:15.

Vraag 107: Maar is het genoeg dat wij onze naaste, zoals gezegd, niet doden?

Antwoord: Nee, want terwijl God afgunst, haat en toorn verbiedt, gebiedt Hij dat wij onze naaste liefhebben als onszelf¹, jegens hem geduldig, vredelievend, zachtmoedig, barmhartig en vriendelijk zijn², zijn schade zoveel mogelijk voorkomen³ en dat wij ook onze vijanden goed doen⁴.

1 Mat. 7:12; 22:39; Rom. 12:10. 2 Mat. 5:5, 7; Luc. 6:36; Rom. 12:18; Gal. 6:1, 2; Ef. 4:1-3; Kol. 3:12; 1Pet. 3:8. 3 Ex. 23:5. 4 Mat. 5:44, 45; Rom. 12:20, 21.

Zondag 41

Vraag 108: Wat leert ons het zevende gebod?

Antwoord: Dat alle onkuisheid door God vervloekt is¹.

Daarom moeten wij die hartgrondig haten en rein en ingetogen leven², zowel in het heilig huwelijk als daarbuiten³.

1 Lev. 18:27-29. 2 1Tes. 4:3-5. 3 Mal. 2:16; Mat. 19:9; 1Kor. 7:10, 11; Heb. 13:4.

Vraag 109: Verbiedt God in dit gebod niet meer dan echtbreuk?

Antwoord: Omdat zowel ons lichaam als onze ziel een tempel van de Heilige Geest is, wil God dat wij ze beide zuiver en heilig bewaren¹.

Daarom verbiedt Hij alle onreine daden, gebaren, woorden², gedachten, begeerten³ en wat de mens daartoe verleiden kan⁴.

1 1Kor. 6:18-20. 2 Deut. 22:20-29; Ef. 5:3, 4. 3 Mat. 5:27, 28. 4 1Kor. 15:33; Ef. 5:18.

Zondag 42

Vraag 110: Wat verbiedt God in het achtste gebod?

Antwoord: God verbiedt niet alleen het stelen¹ en roven² dat de overheid straft, maar Hij noemt ook diefstal alle boze plannen en kwade praktijken, waardoor wij trachten ons meester te maken van het bezit van onze naaste³. Dit kan gebeuren door geweld of met schijn van recht zoals bedrog met gewicht, maat, waar en munt⁴, verder door woeker of door welk middel ook maar dat Hij verboden heeft⁵.

Ook verbiedt Hij alle hebzucht⁶, evenals alle misbruik en verkwisting van zijn gaven⁷.

1 1Kor. 6:10. 2 Lev. 19:13. 3 Luc. 3:14; 1Kor. 5:10. 4 Deut. 25:13-15; Spr. 11:1; 16:11; Ezech. 45:9-12. 5 Ps. 15:5; Luc. 6:35. 6 1Kor. 6:10. 7 Spr. 21:20; 23:20, 21.

Vraag 111: Wat gebiedt God u in dit gebod?

Antwoord: Dat ik het welzijn van mijn naaste, waar ik kan en mag, bevorder en zo met hem doe, als ik wil dat men met mij doet¹.

Bovendien dat ik mijn arbeid trouw verricht, om ook de behoeftige te kunnen helpen².

1 Matt. 7:12. 2 Ef. 4:28.

Zondag 43

Vraag 112: Wat eist God in het negende gebod?

Antwoord: Dat ik tegen niemand een vals getuigenis afleg¹, niemands woorden verdraai² en geen kwaadspreker of lasteraar ben³.

Dat ik ook niemand lichtvaardig en onverhoord veroordeel of help veroordelen⁴.

Maar dat ik alle liegen en bedriegen als echt duivelswerk vermijd⁵, als ik tenminste de zware toorn van God niet op mij laden wil⁶.

Verder dat ik in rechtszaken en in alle handelingen de waarheid liefheb, oprecht spreek en belijd⁷ en ook de eer en goede naam van mijn naaste zoveel ik kan verdedig en bevorder⁸.

1 Spr. 19:5, 9; 21:28. 2 Ps. 50:19, 20. 3 Ps. 15:3; Rom. 1:30. 4 Mat.

7:1, 2; Luc. 6:37. 5 Joh. 8:44. 6 Spr. 12:22. 7 1Kor. 13:6; Ef. 4:25. 8

1Pet. 4:8.

Zondag 44

Vraag 113: Wat eist God in het tiende gebod?

Antwoord: Dat zelfs de geringste neiging of gedachte die tegen enig gebod van God ingaat, in ons hart nooit meer mag komen, maar dat wij altijd met heel ons hart alle zonden haten en liefde tot alle gerechtigheid hebben¹.

1 Rom. 7:7.

Vraag 114: Maar kunnen zij die tot God bekeerd zijn, deze geboden volbrengen?

Antwoord: Nee, want zelfs de allerheiligsten hebben in dit leven niet meer dan een klein begin van deze gehoorzaamheid¹, maar wel zo, dat zij met een ernstig voornemen niet slechts naar sommige, maar naar alle geboden van God beginnen te leven².

1 Pred. 7:20; Rom. 7:14, 15; 1Kor. 13:9; 1Joh. 1:8, 10. 2 Ps. 1:2; Rom. 7:22; 1Joh. 2:3.

Vraag 115: Waarom laat God ons de tien geboden dan zo scherp prediken, als toch niemand ze in dit leven volbrengen kan?

Antwoord: Ten eerste wil God, dat wij ons leven lang onze zondige aard steeds meer leren kennen¹ en daardoor nog meer begeren de vergeving van de zonden en de gerechtigheid in Christus te zoeken².

Ten tweede dat wij zonder ophouden ons inspannen en God bidden om de genade van de Heilige Geest, om steeds meer naar het beeld van God vernieuwd te worden, totdat wij na dit leven het doel, namelijk de volmaaktheid, bereiken³.

1 Ps. 32:5; Rom. 3:20; 1Joh. 1:9. 2 Mat. 5:6; Rom. 7:24, 25. 3 1Kor. 9:24; Fil. 3:12-14.

Het Gebed

Zondag 45

Vraag 116:Waarom is het gebed voor de christenen noodzakelijk?

Antwoord:Omdat het gebed het voornaamste is in de dankbaarheid die God van ons eist¹; bovendien wil God zijn genade en zijn Heilige Geest alleen geven aan hen die van harte en zonder ophouden Hem daarom bidden en daarvoor danken².

1 Ps. 50:14, 15. 2 Mat. 7:7, 8; Luc. 11:9, 10; 1Tes. 5:17, 18.

Vraag 117:Wat behoort tot een gebed dat God aangenaam is en door Hem verhoord wordt?

Antwoord:Ten eerste dat wij alleen de enige ware God, die Zich in zijn Woord aan ons geopenbaard heeft¹, van harte aanroepen² om alles wat Hij ons geboden heeft te bidden³.

Ten tweede dat wij onze nood en ellende grondig kennen⁴, om ons voor het aangezicht van zijn majesteit te verootmoedigen⁵.

Ten derde dat wij deze vaste grond hebben⁶, dat Hij ons gebed, al zijn wij dat niet waard, om Christus' wil zeker verhoren wil⁷, zoals Hij ons in zijn Woord belooft heeft⁸.

1 Joh. 4:22-24; Opb. 19:10. 2 Ps. 145:18-20; Jak. 4:3, 8. 3 Rom. 8:26; Jak. 1:5; 1Joh. 5:14. 4 2Kron. 20:12; Ps. 143:2. 5 Ps. 2:11; Ps. 51:19; Jes. 66:2. 6 Rom. 8:15, 16; 10:14; Jak. 1:6-8. 7 Dan. 9:17-19; Joh. 14:13, 14; Joh. 15:16; 16:23. 8 Ps. 27:8; 143:1; Mat. 7:8.

Vraag 118:Wat heeft God ons bevolen in ons gebed van Hem te vragen?

Antwoord:Alles wat wij voor lichaam en ziel nodig hebben¹, zoals de Here Christus dat samenvatte in het gebed dat Hij zelf ons geleerd heeft.

1 Mat. 6:33; Jak. 1:17.

Vraag 119:Hoe luidt dat gebed?

Antwoord:Onze Vader, die in de hemelen zijt,

uw naam worde geheiligd;

uw koninkrijk kome;

uw wil geschiede, gelijk in de hemel alzo ook op de aarde.

Geef ons heden ons dagelijks brood;

en vergeef ons onze schulden, gelijk ook wij vergeven onze schuldenaren;

en leid ons niet in verzoeking, maar verlos ons van de boze.

Want van U is het koninkrijk en de kracht en de heerlijkheid tot in eeuwigheid. Amen.

Matteüs 6:9-13; Lucas 11:2-4.

Zondag 46

Vraag 120:Waarom heeft Christus ons geboden God aan te spreken als: Onze Vader?

Antwoord:Christus wil reeds bij het begin van ons gebed in ons het kinderlijk ontzag en vertrouwen jegens God wekken, waarop ons gebed gegrond moet zijn.

God is immers door Christus onze Vader geworden en Hij zal ons nog veel minder onthouden wat wij met waar geloof van Hem vragen, dan onze vaders ons aardse dingen weigeren¹.

1 Mat. 7:9-11; Luc. 11:11-13.

Vraag 121:Waarom wordt hieraan toegevoegd: die in de hemelen zijt?

Antwoord:Daarmee leert Christus ons over de hemelse majesteit van God niet aards te denken¹, en van zijn almacht alles te verwachten wat wij voor lichaam en ziel nodig hebben².

1 Jer. 23:23, 24; Hand. 17:24-27. 2 Rom. 10:12.

Zondag 47

Vraag 122:Wat is de eerste bede?

Antwoord:Uw naam worde geheiligd.

Dat wil zeggen:

Geef ons eerst dat wij U naar waarheid kennen¹ en U heiligen, roemen en prijzen in al uw werken², waarin uw almacht, wijsheid, goedheid, gerechtigheid, barmhartigheid en waarheid glansrijk stralen.

Geef ons ook dat wij ons hele leven - onze gedachten, woorden en werken - daarop richten, dat uw naam om ons niet gelasterd, maar geeerd en geprezen wordt³.

1 Ps. 119:105; Jer. 9:24; 31:33, 34; Mat. 16:17; Joh. 17:3; Jak. 1:5. 2

Ex. 34:6, 7; Ps. 119:137, 138; 145:8, 9; Jer. 31:3; 32:18, 19; Mat.

19:17; Luc. 1:46-55; 1:68, 69; Rom. 3:3, 4; 11:22, 23; 11:33. 3 Ps.

71:8; 115:1; Mat. 5:16.

Zondag 48

Vraag 123:Wat is de tweede bede?

Antwoord:Uw koninkrijk kome.

Dat wil zeggen:

Regeer ons zo door uw Woord en Geest, dat wij ons steeds meer aan U onderwerpen¹;

bewaar en vermeerder uw kerk²;

verbreek de werken van de duivel en alle macht die tegen U opstaat;

verijdel ook alle boze plannen die tegen uw heilig Woord bedacht worden³;

totdat de volmaaktheid van uw rijk komt⁴, waarin U alles zult zijn in allen⁵.

1 Ps. 119:5; 143:10; Mat. 6:33. 2 Ps. 51:20; 122:6, 7. 3 Rom. 16:20;

1Joh. 3:8. 4 Rom. 8:22, 23; Opb. 22:17, 20. 5 1 Kor. 15:28.

Zondag 49

Vraag 124:Wat is de derde bede?

Antwoord:Uw wil geschiede, gelijk in de hemel alzo ook op de aarde.

Dat wil zeggen:

Geef dat wij en alle mensen onze eigen wil verloochenen¹ en uw wil, die alleen goed is, zonder enig tegenspreken gehoorzaam zijn², zodat een ieder zijn taak waartoe hij geroepen is, even gewillig en trouw vervult³ als de engelen in de hemel doen⁴.

1 Mat. 16:24; Tit. 2:11, 12. 2 Luc. 22:42; Rom. 12:2; Ef. 5:10. 3 1Kor.

7:22-24. 4 Ps. 103:20, 21.

Zondag 50

Vraag 125:Wat is de vierde bede?

Antwoord:Geef ons heden ons dagelijks brood.

Dat wil zeggen:

Wil ons zĳ^{1/2} verzorgen met alles wat wij voor ons lichaam nodig hebben¹, dat wij daardoor erkennen dat U de enige oorsprong van al het goede bent² en dat onze zorg en inspanning en ook uw gaven ons niet baten zonder uw

zegen³.

Leer ons daardoor ook ons vertrouwen niet langer op enig schepsel, maar op U alleen te stellen⁴.

1 Ps. 104:27, 28; 145:15, 16; Mat. 6:25, 26. 2 Hand. 14:17; 17:27, 28; Jak. 1:17. 3 Deut. 8:3; Ps. 37:3-7, 16, 17; 127:1, 2; 1Kor. 15:58. 4 Ps. 55:23; 62:11; 146:3; Jer. 17:5, 7.

Zondag 51

Vraag 126: Wat is de vijfde bede?

Antwoord: En vergeef ons onze schulden, gelijk ook wij vergeven onze schuldenaren.

Dat wil zeggen:

Wil ons, arme zondaren, om het bloed van Christus geen van onze misdaden toerekenen en ook niet de slechtheid die altijd nog in ons is¹, zoals wijzelf ook als een bewijs van uw genade in ons opmerken, dat wij het vaste voornemen hebben onze naaste van harte te vergeven².

1 Ps. 51:3; 143:2; Rom. 8:1; 1Joh. 2:1. 2 Mat. 6:14, 15.

Zondag 52

Vraag 127: Wat is de zesde bede?

Antwoord: En leid ons niet in verzoeking, maar verlos ons van de boze.

Dat wil zeggen:

Wij zijn van onszelf zo zwak, dat wij zelfs geen ogenblik kunnen standhouden¹, en bovendien houden onze doodsvijanden - de duivel², de wereld³ en ons eigen vlees⁴ - niet op ons aan te vechten.

Daarom bidden wij U: wil ons toch staande houden en sterken door de kracht van uw Heilige Geest, zodat wij in deze geestelijke strijd niet het onderspit delven⁵, maar altijd krachtig tegenstand bieden, totdat wij uiteindelijk de volkomen overwinning behalen⁶.

1 Ps 103:14-16; Joh. 15:5. 2 Ef. 6:12; 1Pet. 5:8. 3 Joh. 15:19. 4 Rom. 7:23; Gal. 5:17. 5 Mat. 26:41; Mar. 13:33; 1Kor. 10:12, 13. 6 1Tes. 3:13; 5:23.

Vraag 128: Waarmee beeĳndigt u uw gebed?

Antwoord: Want van U is het koninkrijk en de kracht en de heerlijkheid tot in eeuwigheid.

Dat wil zeggen:

Dit alles vragen wij van U, omdat U ons al het goede wilt en kunt geven, want U bent onze Koning en hebt alle dingen in uw macht¹.

Wij bidden U dit, opdat daardoor niet aan ons maar aan uw heilige naam eeuwig lof wordt toegebracht².

1 1Kron. 29:10-12; Rom. 10:11-13; 2Pet. 2:9. 2 Ps. 115:1; Jer. 33:8, 9; Joh. 14:13.

Vraag 129: Wat betekent het woord: Amen?

Antwoord: Amen wil zeggen: Het is waar en zeker.

Want God heeft mijn gebed veel stelliger verhoord, dan ik in mijn hart

voel dat ik dit van Hem bekeer1.
1 2Kor. 1:20; 2Tim. 2:13.

Nederlandse Geloofsbelijdenis

Deze tekst is afkomstig van www.gkv.nl. Het auteursrecht van kerkelijke teksten berust bij de Gereformeerde Kerken in Nederland, vertegenwoordigd door deputaten Generaal-synodale publicaties (publicaties@gkv.nl).

Inhoudsopgave

Informatie

Begeleidend schrijven aan Philips II

Artikel 1 - De enige God

Artikel 2 - Hoe wij God kennen

Artikel 3 - Het Woord van God

Artikel 4 - De canonieke boeken

Artikel 5 - Het gezag van de Heilige Schrift

Artikel 6 - Het onderscheid tussen de canonieke en de apocriefe boeken

Artikel 7 - De volkomenheid van de Heilige Schrift

Artikel 8 - De Heilige Drieëenheid

Artikel 9 - Het getuigenis van de Schrift voor deze leer

Artikel 10 - De godheid van Jezus Christus

Artikel 11 - De godheid van de Heilige Geest

Artikel 12 - De schepping van de wereld; de engelen

Artikel 13 - Gods voorzienigheid

Artikel 14 - De schepping van de mens; zijn val en zijn verdorvenheid

Artikel 15 - De erfzonde

Artikel 16 - De eeuwige uitverkiezing door God

Artikel 17 - De belofte van de Verlosser

Artikel 18 - De menswording van Gods Zoon

Artikel 19 - De twee naturen van Christus

Artikel 20 - Gods rechtvaardigheid en barmhartigheid in Christus

Artikel 21 - De voldoening door Christus

Artikel 22 - De rechtvaardiging door het geloof in Christus

Artikel 23 - Onze gerechtigheid voor God in Christus

- Artikel 24 - De heiliging
- Artikel 25 - Christus de vervulling van de wet
- Artikel 26 - Christus onze enige Voorspraak
- Artikel 27 - De katholieke of algemene kerk
- Artikel 28 - De roeping zich bij de kerk te voegen
- Artikel 29 - De kenmerken van de ware kerk, van haar leden en van de valse kerk
- Artikel 30 - De regering van de kerk
- Artikel 31 - De ambten in de kerk
- Artikel 32 - De orde en de tucht in de kerk
- Artikel 33 - De sacramenten
- Artikel 34 - De heilige doop
- Artikel 35 - Het heilig avondmaal
- Artikel 36 - De taak van de overheid
- Artikel 37 - Het laatste oordeel

Informatie

De Nederlandse Geloofsbelijdenis, opgesteld o.a. door Guido de Brès (1522-1567), is in 1561 in het Frans uitgegeven in wat nu het noorden van Frankrijk is. Ze moest dienen als verantwoording tegenover de Spaanse overheid. Van het begin af heeft ze ook gediend als verwoording van het gemeenschappelijk geloof van de Nederlandse gereformeerden.

Verschillende kerkvergaderingen hebben haar officieel gezag gegeven, o.a. de Synode van Dordrecht (1618-1619). De tekst van het Gereformeerd Kerkboek is vastgesteld op de Generale synode Heemse 1984-1985. Om iets meer van de achtergrond te proeven wordt hier ook de tekst van het begeleidend schrijven van Guido de Brès aan Philips II weergegeven zoals die in eigentijds Nederlands is opgenomen in de Acta van de Generale Synode Heemse (II,254-256).

Begeleidend schrijven aan Philips II

De gelovigen in de Nederlanden die willen leven naar de ware reformatie van het Evangelie van onze Here Jezus Christus, aan de onoverwinnelijke Koning Philips, hun hoogste Heer.

Door middel van deze brief willen wij U op de hoogte stellen van het lijden van Uw volk. Graag hadden wij ons persoonlijk bij U verdedigd tegen de beschuldigingen die men tegen ons inbrengt. Onze vijanden hebben echter zoveel valse aanklachten bij U ingediend, dat wij de kans niet krijgen voor U te verschijnen om onze zaak te bepleiten. Wij worden zelfs verbannen, vermoord en verbrand. Nergens zijn we veilig.

Daarom vragen wij U of U naar onze klachten wilt luisteren.

Wanneer men ons immers alleen maar hoeft te beschuldigen en wij de gelegenheid niet krijgen ons te verdedigen, is vrijspraak uitgesloten. U mag, mijnheer de koning, als U ons na het aanhoren van onze klachten schuldig bevindt, de brandstapels en andere straffen in Uw koninkrijk vermeederen. Wanneer echter blijkt dat wij onschuldig zijn, wilt U ons dan tegen de macht van onze vijanden beschermen.

Onze vijanden beweren dat wij ongehoorzame opstandelingen zijn, die er alleen

maar op uit zijn elk overheidsgezag te vernietigen en verwarring in de wereld te brengen. Zij beweren dat wij niet alleen onszelf van Uw heerschappij willen bevrijden, maar U ook van Uw troon willen stoten. Misdaden, die in strijd zijn met onze belijdenis, ons christen-zijn en zelfs met ons mens-zijn! Misdaden, die terecht het oude spreekwoord van de Romeinse tirannen zouden doen herleven: de christenen voor de leeuwen.

Maar beschuldigen alleen is niet voldoende. Het gaat om het bewijs. De profeten, de apostelen en ook de leden van de eerste christelijke gemeente zijn aangeklaagd en met dergelijke laster schijnbaar in het nauw gebracht. Maar net als zij dat in hun tijd gedaan hebben, verklaren wij nu uitdrukkelijk voor God en Zijn engelen dat wij niets liever willen dan, gehoorzaam aan de overheid, met een zuiver geweten te leven, God te dienen en ons leven te richten naar Zijn Woord. Bovendien kunnen onze rechters getuigen dat zij nooit bij ons iets opgemerkt hebben wat op ongehoorzaamheid wees jegens U of de openbare orde verstoorde. Zij zullen daarentegen gemerkt hebben dat wij in onze bijeenkomsten bidden voor koningen en andere overheidspersonen en in het bijzonder voor U, Majesteit, en voor hen die U hebt aangesteld om Uw rijk te besturen. Wij weten immers uit Gods Woord en ook door het onderwijs van onze predikanten, dat koningen en andere gezagsdragers door God zijn aangesteld, en dat wie zich tegen de overheid verzet, Gods gebod overtreedt en Zijn oordeel over zich haalt. Wij belijden dat door Gods eeuwige wijsheid koningen heersen en overheidspersonen rechtspreken.

Kortom, zij zijn niet door onrecht tot hun gezag gekomen, maar door God zelf aangesteld.

Dit alles belijden wij niet alleen met de mond, maar ook met ons hart. Niemand onder ons heeft immers ooit geweigerd U belasting te betalen. Ieder heeft gehoorzaam betaald, zodra er een aanslag kwam. Ook is er bij ons nooit wapenbezit of een samenzwering ontdekt, zelfs niet toen wij door hen die zich met een beroep op U aan alle mogelijke wreedheid te buiten gaan, zo wreed gemarteld werden. Zelfs het geduld van de zachtmoedigste zou daardoor toch veranderen in woede en wanhoop.

Wij danken echter onze God dat het bloed van onze broeders, voor onze zaak, of liever voor de zaak van Jezus Christus vergoten, tot God roept. De verbanningen, gevangenisstraffen, pijnbanken, verbeurdverklaringen, martelingen en andere verdrukkingen bewijzen wel dat het ons niet om onszelf te doen is. Wij zouden het immers veel gemakkelijker kunnen hebben, als wij deze leer niet verdedigden. Wij vrezen echter God, verschrikt door het dreigende woord van Jezus Christus, die zegt dat Hij ons verloochenen zal voor God Zijn Vader, als wij Hem voor de mensen verloochenen. Omdat wij weten dat wie Christus wil volgen, zijn kruis op moet nemen en zichzelf moet verloochenen, ondergaan wij al deze martelingen geduldig. Een normaal mens zal hen die land, familie en vrienden verlaten om in vrede te leven, daarom nooit van oproer kunnen verdenken. Evenmin zal hij hen die voor het Evangelie sterven, ervan kunnen verdenken dat zij de koning van zijn macht willen beroven. In dat Evangelie staat immers: geeft aan de keizer wat van de keizer is en aan God wat van God is. Als zij dus hun lichaam en bezit aan de koning prijsgeven, vragen zij U of zij aan God mogen geven wat Hij van hen eist. Dat mogen wij God niet weigeren, omdat Hij ons gekocht en duur betaald heeft en ons tot Zijn eigendom heeft gemaakt.

Voorts menen wij dat onze vijanden misbruik maken van Uw goedheid en geduld, als zij U dwingen naar hun misleidende woorden te luisteren. Zij zeggen namelijk dat wij alleen wegens ons kleine aantal niet tegen U opstaan. Alsof ieder van ons in zijn hart een opstandeling is en wij slechts op het meedoen van de massa wachten om U aan te vallen en onze woede te koelen. Maar wij verzekeren U, mijnheer de koning, dat er in de Nederlanden meer dan honderduizend mannen zijn die de godsdienst waarvan wij U de belijdenis aanbieden, aanhangen. Bij niemand van hen is er iets van voorbereiding van een opstand te merken. Er is zelfs nog nooit over gesproken.

Wij noemen U dit grote aantal van onze broeders niet, mijnheer de koning, om al Uw ambtenaren en dienaren bang te maken. Wij willen daarmee de lasterpraatjes weerleggen van hen die ons alleen door leugens gehaat kunnen maken, en een beroep doen op Uw barmhartigheid. Want als U van plan bent zoveel mensen om te brengen, zal dat rampzalige gevolgen hebben voor Uw onderdanen. U zult ontzettend veel verdriet veroorzaken bij vrouwen, kinderen, verwanten en vrienden.

Iedereen zal ontdaan zijn, als hij ziet hoe zoveel aanzienlijk en geliefde burgers na martelingen en een verschrikkelijke gevangenschap op zo'n schandelijke en ongehoord wrede manier worden gedood. En hun vrouwen, als zij tenminste kunnen ontsnappen, zullen in vreemde landen moeten rondzwerven en met hun kinderen op de arm om brood moeten bedelen.

Wij hopen, mijnheer de koning, dat het nageslacht Uw bewind niet als bloedig en wreed zal typeren. Laat men niet zeggen dat de eer van Uw vader en voorvader en Uw eigen deugden door deze wreedheid overschaduwde zijn. Zo'n wreedheid is toch een mens onwaardig en past zeker niet bij een vorst, van wie zachtmoedigheid juist de belangrijkste deugd is. Zachtmoedigheid is toch wat een echte koning onderscheidt van een tiran.

Men vervolgt ons niet alleen als vijanden van U en van de samenleving, maar ook als vijanden van God en van Zijn kerk. Daarom vragen wij U of U ons wilt beoordelen naar onze geloofsbelijdenis die wij U hierbij aanbieden. Wij zijn bereid deze belijdenis zonodig met ons eigen bloed te bekrachtigen. Hopelijk zult U erkennen dat men ons ten onrechte scheurmakers, opstandelingen en ketters noemt. Want wij belijden niet alleen de hoofdpunten van het christelijk geloof, vervat in de apostolische geloofsbelijdenis, maar de gehele leer die Jezus Christus ons geopenbaard heeft tot leven, gerechtigheid en behoud. Deze leer is door de evangelisten en apostelen verkondigd, bezegeld met het bloed van vele martelaren, en zuiver bewaard door de eerste christelijke gemeenten. Maar door de onkunde, hebzucht en eerezucht van predikers, en door menselijke verzinsels en instellingen - volkomen in strijd met het zuivere Evangelie -, is zij totaal verminkt.

Onze tegenstanders ontkennen op onbeschaamde wijze dat dit Evangelie de kracht van God tot behoud is voor ieder die gelooft. Dat ontkennen zij namelijk als zij ons veroordelen en vermoorden, omdat wij ons niet houden aan wat niet in het Evangelie staat. Daarmee lasteren zij de Heilige Geest. Zij ontkennen immers dat

heel Gods wijsheid en alles wat voor onze zaligheid nodig is, in het Oude en Nieuwe Testament staat. Zij zeggen dat hun verzinsels daarbij noodzakelijk zijn en dat degene die deze niet van dezelfde of hogere waarde dan het Evangelie acht, vervloekt is, verbannen en gedood moet worden, en zelfs de helse straf verdient.

Wij beven bij deze woorden en schrikken van de dreigementen van hen die macht hebben ons lichaam te verbranden. Maar anderzijds horen wij de apostel zeggen: "Ook al zouden wij, of een engel uit de hemel, u een Evangelie verkondigen, afwijkend van hetgeen wij u verkondigd hebben, die zij vervloekt!" Ook horen wij hoe Johannes zijn profetie als volgt besluit: "Ik betuig aan een ieder die de woorden der profetie van dit boek hoort: indien iemand hieraan toevoegt, God zal hem toevoegen de plagen die in dit boek beschreven zijn". Kortom, wij horen dat ons verboden wordt iets toe te voegen aan Gods geboden of daarvan iets weg te laten. Jezus Christus zegt ons dat Hij ons alles wat Hij van Zijn Vader gehoord heeft, te kennen heeft gegeven.

Nu heeft Christus terwille van de zwakheid van de apostelen hun nog iets verzwegen. Maar Hij heeft beloofd hun dat te openbaren door de Heilige Geest die Hij hun zou zenden. En omdat Hij de Waarheid zelf is, zijn wij er zeker van dat Hij die belofte aan hen gehouden heeft. Daarom staan die "verborgenheden" in het Evangelie en in de brieven van de apostelen die na die belofte en na het ontvangen van de Heilige Geest geschreven zijn. Degenen die onder de "verborgenheden die de apostelen niet konden dragen" hun ceremonieën en bijgeloof, die in strijd zijn met Gods Woord, verstaan, misbruiken dus de woorden van de evangelisten. Wij zouden dit gemakkelijk kunnen bewijzen door het getuigenis van de Schrift. Wij moeten in een brief echter kort zijn en willen U niet lastig vallen. Wel verzoeken wij U in de naam van Hem die U tot koning heeft aangesteld, niet toe te laten dat onze vijanden uit eerzucht en met kwade bedoelingen Uw macht gebruiken om hun snode plannen uit te voeren. Door onze geloofsijver als oproer en schandaal te bestempelen stoken zij U tegen ons op.

Maar, mijnheer de koning, U moet wel bedenken dat de wereld altijd het licht heeft gehaat en tegen de waarheid in opstand is gekomen. Maar is dan hij die de waarheid spreekt, een oproerkraaier, omdat de mensen zich daartegen verzetten? Integendeel! Het is de duivel, de onverzoenlijke vijand van God en van de mensen, die oproer en schandaal veroorzaakt. Om zijn rijk, dat bestaat uit afgoderij, valse eredienst, hoererij en andere zonden die het Evangelie verbiedt, niet te verliezen, komt hij in opstand en probeert hij de voortgang van het Evangelie te verhinderen.

Hierbij komt de ondankbaarheid van de wereld. In plaats van Gods Woord dankbaar aan te nemen, verzet zij zich daartegen, waarbij ze zich alleen beroept op de lange tijd die zij al in haar dwaling leeft. Door die lange tijd als norm te stellen probeert zij zich te verzetten tegen Hem die de tijden heeft geschapen en voor wie alle dingen "heden" zijn.

Het is Uw plicht, mijnheer de koning, van dit alles kennis te nemen en U tegen de dwaling te verzetten, ook al is zij door de lange tijdsduur diep ingeworteld. Ook is het Uw plicht om hen te beschermen die tot nog toe door de rechters

eerder verdrukt zijn dan verhoord.

Moge de Here U zegenen en behoeden, moge de Here Zijn aangezicht over U doen lichten en U bewaren in alle voorspoed, amen.

Artikel 1 - De enige God

Wij geloven allen met het hart en belijden met de mond¹, dat er een God is¹, een geheel enig en eenvoudig geestelijk wezen³. Hij is eeuwig⁴, niet te doorgronden⁵, onzienlijk⁶, onveranderlijk⁷, oneindig⁸, almachtig⁹. Hij is volkomen wijs¹⁰, rechtvaardig¹¹ en goed¹², en een zeer overvloedige bron van al het goede⁷.

1 Rom. 10:10.

2 Deu. 6:4; 1Kor. 8:4, 6; 1Tim. 2:5.

3 Joh. 4:24.

4 Ps. 90:2.

5 Rom. 11:33.

6 Kol. 1:15; 1Tim. 6:16.

7 Jak. 1:17.

8 1Kon. 8:27; Jer. 23:24.

9 Gen. 17:1; Mat. 19:26; Opb. 1:8.

10 Rom. 16:27.

11 Rom. 3:25, 26; Rom. 9:14; Opb. 16:5, 7.

12 Mat. 19:17. Zie voorts Jes. 40, 44 en 46.

Artikel 2 - Hoe wij God kennen

Wij kennen Hem door twee middelen. Ten eerste door de schepping, onderhouding en regering van de hele wereld. Want deze is voor onze ogen als een prachtig boek¹, waarin alle schepselen, groot en klein, de letters zijn, die ons te aanschouwen geven wat van God niet gezien kan worden, namelijk zijn eeuwige kracht en goddelijkheid, zoals de apostel Paulus zegt in Romeinen 1:20. Dit alles is voldoende om de mensen te overtuigen en hun elke verontschuldiging te ontnemen. Ten tweede maakt Hij Zichzelf nog duidelijker en volkomener aan ons bekend door zijn heilig en goddelijk Woord², namelijk voor zover dat voor ons in dit leven nodig is tot zijn eer en tot behoud van de zijnen.

1 Ps. 19:2-5.

2 Ps. 19:8, 9; 1Kor. 1:18-21.

Artikel 3 - Het Woord van God

Wij belijden dat dit Woord van God niet is voortgekomen uit de wil van een mens, maar dat mensen, door de Heilige Geest gedreven, van Godswege gesproken hebben, zoals de apostel Petrus zegt (2Petr. 1:21).

Daarna heeft God in zijn bijzondere zorg voor ons en ons behoud zijn knechten, de profeten en apostelen, geboden zijn geopenbaarde Woord op Schrift te stellen¹, en zelf heeft Hij met zijn vinger de twee tafelen van de wet geschreven². Hierom noemen wij zulke geschriften heilige en goddelijke Schriften³.

1 Ex. 34:27; Ps. 102:19; Opb. 1:11, 19.

2 Ex. 31:18.

3 2Tim. 3:16.

Artikel 4 - De canonieke boeken

Wij onderscheiden in de Heilige Schrift twee delen: het Oude en het Nieuwe Testament. Dit zijn canonieke boeken, waartegen niets valt in te brengen. Hiertoe worden in Gods kerk gerekend:

de boeken van het Oude Testament: de vijf boeken van Mozes, namelijk Genesis, Exodus, Leviticus, Numeri, Deuteronomium;
Jozua, Rechteren, Ruth, 1 en 2 Samuel, 1 en 2 Koningen, 1 en 2 Kronieken, Ezra, Nehemia, Ester, Job,
de Psalmen van David,
de drie boeken van Salomo, namelijk Spreuken, Prediker en Hooglied;
de vier grote profeten: Jesaja, Jeremia (met de Klaagliederen), Ezechiël en Daniël;
vervolgens de twaalf kleine profeten: Hosea, Joël, Amos, Obadja, Jona, Micha, Nahum, Habakuk, Sefanja, Haggai, Zacharia en Maleachi.

De boeken van het Nieuwe Testament:

de vier evangelisten Matteüs, Marcus, Lucas en Johannes;

de Handelingen der Apostelen;

de dertien brieven van de apostel Paulus, namelijk aan de Romeinen, twee aan de Korintiërs, twee aan de Tessalonicenzen, twee aan Timoteüs, aan Titus, aan Filemon;

de brief aan de Hebreëⁿ;

de zeven overige brieven, namelijk de brief van Jakobus, twee brieven van Petrus, drie van Johannes, de brief van Judas;

de Openbaring van de apostel Johannes.

Artikel 5 - Het gezag van de Heilige Schrift

Wij ontvangen¹ al deze boeken, en deze alleen, als heilig en canoniek, om ons

geloof daarnaar te richten, daarop te gronden en daarmee te bevestigen². En zonder in enig opzicht te twijfelen geloven wij alles wat zij bevatten. Dat doen wij niet zozeer omdat de kerk ze aanneemt en als canoniek erkent, maar vooral omdat de Heilige Geest in ons hart getuigt dat zij van God zijn³. Het bewijs daarvan ligt bovendien in de boeken zelf. Want zelfs blinden kunnen tasten dat de dingen die erin voorzeggd zijn, gebeuren⁴.

1 1Tes. 2:13.

2 2Tim. 3:16, 17.

3 1Kor. 12:3; 1Joh. 4:6; 1Joh. 5:6b.

4 Deut. 18:21, 22; 1Kon. 22:28; Jer. 28:9; Ezech. 33:33.

Artikel 6 - Het onderscheid tussen de canonieke en de apocriefe boeken

Wij onderscheiden deze heilige boeken van de apocriefe, namelijk het derde en vierde boek van Ezra, het boek Tobias, Judit, het boek Wijsheid, Jezus Sirach, Baruch, de Toevoegingen aan het boek Ester, het Gebed van de drie mannen in het vuur, de Geschiedenis van Susanna, van Bel en de draak, het Gebed van Manasse en de twee boeken van de Makkabeen.

De kerk mag deze boeken wel lezen en ervan leren, voor zover zij overeenstemmen met de canonieke boeken. Zij hebben echter niet zo'n kracht en gezag, dat men door het getuigenis van deze boeken enig punt van het geloof of van de christelijke godsdienst zou kunnen bevestigen; laat staan dat zij het gezag van de andere, de heilige boeken, zouden kunnen verminderen.

Artikel 7 - De volkomenheid van de Heilige Schrift

Wij geloven dat deze Heilige Schrift de wil van God volkomen bevat en voldoende leert al wat de mens moet geloven om behouden te worden¹. Daarin heeft God uitvoerig beschreven op welke wijze wij Hem moeten dienen. Daarom is het de mensen, zelfs al waren het apostelen, niet geoorloofd anders te leren dan ons reeds geleerd is door de Heilige Schrift²; zelfs niet een engel uit de hemel, zoals de apostel Paulus zegt (Gal. 1:8). Het is verboden aan het Woord van God iets toe te voegen of daarvan af te doen³ (Deut. 12:32). Daaruit blijkt duidelijk dat wat daarin geleerd wordt, volmaakt en in alle opzichten volledig is⁴.

Men mag ook geen geschriften van mensen, hoe heilig de schrijvers ook geweest zijn, op een lijn stellen met de goddelijke Schriften, ook de gewoonte niet met Gods waarheid, want de waarheid gaat boven alles; evenmin het grote aantal, de ouderdom, de ononderbroken voortgang in de tijden of de opvolging van personen, of de concilies, decreten of besluiten⁵. Want alle mensen zijn uit zichzelf leugenaars (Ps. 116:11) en ijdelers dan de ijdelheid zelf.

Daarom verwerpen wij uit de grond van ons hart alles wat met deze onfeilbare regel niet overeenkomt⁶. Zo hebben de apostelen het ons geleerd: Beproeft de geesten of zij uit God zijn (1Joh. 4:1). En: Indien iemand tot u komt en deze leer niet brengt, ontvangt hem niet in uw huis (2Joh. :10).

1 2Tim. 3:16, 17; 1Pet. 1:10-12.

2 1Kor. 15:2; 1Tim. 1:3.

3 Deut. 4:2; Spr. 30:6; Hand. 26:22; 1Kor. 4:6; Opb. 22:18, 19.

4 Ps. 19:8; Joh. 15:15; Hand. 18:28; Hand. 20:27; Rom. 15:4.

5 Mar. 7:7-9; Hand. 4:19; Kol. 2:8; 1Joh. 2:19.

6 Deut. 4:5, 6; Jes. 8:20; 1Kor. 3:11; Ef. 4:4-6; 2Tes. 2:2; 2Tim. 3:14, 15.

Artikel 8 - De Heilige Drieëenheid

Volgens deze waarheid en dit Woord van God geloven wij in één God¹, die een geheel enig wezen is, waarin drie Personen zijn, namelijk de Vader, de Zoon en de Heilige Geest². Deze zijn werkelijk en van eeuwigheid onderscheiden naar hun onmededeelbare eigenschappen.

De Vader is de oorzaak, de oorsprong en het begin van alle zichtbare en onzichtbare dingen³. De Zoon is het Woord, de wijsheid en het beeld van de Vader⁴. De Heilige Geest is de eeuwige kracht en macht, die uitgaat van de Vader en van de Zoon⁵.

Uit dit onderscheid volgt echter niet dat God in drieën gedeeld is. Want de Heilige Schrift leert ons dat de Vader en de Zoon en de Heilige Geest wel ieder hun eigen zelfstandigheid hebben, onderscheiden door haar eigenschappen, maar toch zo, dat deze drie Personen slechts één God zijn. Het is dus duidelijk dat de Vader niet de Zoon is en dat de Zoon niet de Vader is; dat eveneens de Heilige Geest niet de Vader of de Zoon is.

Toch zijn deze Personen, aldus onderscheiden, niet gedeeld of onderling vermengd. Want de Vader heeft ons vlees en bloed niet aangenomen en ook de Heilige Geest niet, maar alleen de Zoon. De Vader is nooit zonder de Zoon⁶ en nooit zonder zijn Heilige Geest geweest, want Zij zijn alle drie even eeuwig in eenzelfde wezen. Er is geen eerste of laatste, want Zij zijn alle drie   in waarheid, in macht, in goedheid en barmhartigheid.

1 1Kor. 8:4-6.

2 Mat. 3:16, 17; Mat. 28:19.

3 Ef. 3:14, 15.

4 Spr. 8:22-31; Joh. 1:14; Joh. 5:17-26;

1Kor. 1:24; Kol. 1:15-20; Hebr. 1:3; Opb. 19:13.

5 Joh. 15:26.

6 Micha 5:1; Joh. 1:1, 2.

Artikel 9 - Het getuigenis van de Schrift voor deze leer

Wij weten dit alles zowel uit het getuigenis van de Heilige Schrift¹ als uit de werkingen van deze Personen, voornamelijk uit die welke wij in onszelf ervaren. Het getuigenis van de Heilige Schriften dat ons leert deze Heilige Drieëenheid te geloven, is op vele plaatsen in het Oude Testament te vinden. We behoeven ze niet op te sommen, maar dienen slechts een zorgvuldige keus te maken. In Genesis 1:26 en 27 zegt God: Laat Ons mensen maken naar ons beeld, als onze gelijkenis, enzovoort. En God schiep de mens naar zijn beeld, man en vrouw schiep Hij hen.

Eveneens in Genesis 3:22: Zie, de mens is geworden als Onzer één. Daaruit blijkt dat er meer dan een Persoon in de Godheid is, want Hij zegt: Laat Ons mensen maken naar ons beeld; en Hij wijst daarna de eenheid aan, als Hij zegt: God schiep. Weliswaar zegt Hij niet hoeveel Personen er zijn, maar wat voor ons enigszins duister is in het Oude Testament, dat is zeer helder in het Nieuwe. Want toen onze Heer gedoopt werd in de Jordaan, werd de stem van de Vader gehoord, die zei: Deze is mijn Zoon, de geliefde (Mat. 3:17); terwijl de Zoon werd gezien in het water en de Heilige Geest verscheen in de gedaante van een duif².

Bovendien heeft Christus voor de doop van alle gelovigen deze formule gegeven: Doopt al de volken in de naam van de Vader en van de Zoon en van de Heilige Geest (Mat. 28:19). In het Evangelie naar Lucas spreekt de engel Gabriël tot Maria, de moeder van de Heer, aldus: De Heilige Geest zal over u komen en de kracht van de Allerhoogste zal u overschaduwten; daarom zal ook het heilige dat verwekt wordt, Zoon van God genoemd worden (Luc. 1:35). Eveneens: De genade van de Heer Jezus Christus en de liefde van God en de gemeenschap van de Heilige Geest zij met u (2Kor. 13:13) *.

Op al deze plaatsen wordt ons duidelijk geleerd dat er drie Personen zijn in één enig goddelijk Wezen. En hoewel deze leer het menselijk verstand ver te boven gaat, geloven wij die nu op grond van het Woord en verwachten wij dat wij de volle kennis en vrucht ervan in de hemel zullen genieten.

Verder moeten wij ook letten op het eigen werk dat ieder van deze drie Personen aan ons verricht: de Vader wordt genoemd onze Schepper door zijn kracht; de Zoon is onze Heiland en Verlosser door zijn bloed; de Heilige Geest is onze Heiligmaker, doordat Hij woont in ons hart.

Deze leer van de Heilige Drieëenheid heeft de ware kerk altijd gehandhaafd, van de tijd van de apostelen af tot nu toe, tegenover joden, mohammedanen en valse christenen en ketteren als Marcion, Mani, Praxeas, Sabellius, Paulus van Samosata, Arius en dergelijke. De vaders hebben hen terecht veroordeeld. Daarom aanvaardden wij in dezen graag de drie oecumenische geloofsbelijdenissen, namelijk de Apostolische, die van Nicea en van Athanasius, en eveneens wat de vaders in overeenstemming daarmee hebben vastgesteld.

1 Joh. 14:16; Joh. 15:26; Hand. 2:32, 33; Rom. 8:9; Gal. 4:6; Tit. 3:4-6;

1Petr. 1:2; 1Joh. 4:13, 14; 1Joh. 5:1-12; Judas :20, 21; Opb. 1:4, 5.

2 Mat. 3:16.

* De Generale Synode van Heemse 1984-1985 verwijderde op deze plaats de volgende woorden: **En**: Drie zijn er die getuigen in de hemel: de Vader, het Woord en de Heilige Geest; en deze drie zijn één. De verwijzing naar 1Joh. 5:7b. is omstreden, omdat deze tekst in de oude handschriften niet wordt gevonden.

Artikel 10 - De godheid van Jezus Christus

Wij geloven dat Jezus Christus naar zijn goddelijke natuur de eniggeboren Zoon van God is¹, van eeuwigheid voortgebracht. Hij is niet gemaakt of geschapen - want dan zou Hij een schepsel zijn - maar één van wezen met de Vader,

mede-eeuwig, Hem in alles gelijk². De Schrift noemt Hem: de afstraling van zijn heerlijkheid en de afdruk van zijn wezen (Heb. 1:3).

Hij is Gods Zoon, niet alleen sinds Hij onze natuur heeft aangenomen, maar van alle eeuwigheid³. De volgende getuigenissen leren ons dat, wanneer wij ze met elkaar vergelijken.

Mozes zegt dat God de wereld heeft geschapen⁴, en de apostel Johannes zegt dat alle dingen zijn geschapen door het Woord, dat hij God noemt⁵. De apostel zegt dat God de wereld door zijn Zoon geschapen heeft⁶ en eveneens dat God alle dingen door Jezus Christus geschapen heeft⁷. Daarom moet Hij die genoemd wordt God, het Woord, de Zoon en Jezus Christus, er reeds geweest zijn, toen alle dingen door Hem geschapen werden. De profeet Micha zegt dan ook: Zijn oorsprong is van ouds, van de dagen der eeuwigheid (Micha 5:1). En de brief aan de Hebreëen: Hij is zonder begin van dagen of einde van leven (Heb. 7:3).

Zo is Hij dan de ware, eeuwige God, die Almachtige die wij aanroepen, aanbidden en dienen.

1 Mat. 17:5; Joh. 1:14, 18; 3:16; 14:1-14; 20:17, 31; Rom. 1:4; Gal. 4:4; Heb. 1:1; 1Joh. 5:5, 9-12.

2 Joh. 5:18, 23; 10:30; 14:9; 20:28; Rom. 9:5; Fil. 2:6; Kol. 1:15; Tit. 2:13; Heb. 1:3; Opb. 5:13.

3 Joh. 8:58; 17:5; Heb. 13:8.

4 Gen. 1:1.

5 Joh. 1:1-3.

6 Heb. 1:2.

7 1Kor. 8:6; Kol. 1:16.

Artikel 11 - De godheid van de Heilige Geest

Wij geloven en belijden ook dat de Heilige Geest van eeuwigheid van de Vader en de Zoon uitgaat. Hij is niet gemaakt of geschapen en ook niet voortgebracht; wij kunnen alleen maar zeggen: Hij gaat van beiden uit¹.

In orde is Hij de derde Persoon van de Drieëenheid, van éénzelfde wezen, majesteit en heerlijkheid als de Vader en de Zoon, echt en eeuwig God, zoals de Heilige Schriften ons leren².

1 Joh. 14:15-26; 15:26; Rom. 8:9.

2 Gen. 1:2; Mat. 28:19; Hand. 5:3, 4; 1Kor. 2:10; 3:16; 6:11; 1Joh. 5:6.

Artikel 12 - De schepping van de wereld; de engelen

Wij geloven dat de Vader door zijn Woord - dat is door zijn Zoon - de hemel, de aarde en alle schepselen uit niets heeft geschapen, toen het Hem goed dacht¹.

Ook heeft Hij aan elk schepsel zijn wezen en gedaante gegeven en zijn eigen taak om zijn Schepper te dienen. Ook nu nog houdt Hij ze alle in stand en regeert ze overeenkomstig zijn eeuwige voorzienigheid en door zijn oneindige kracht, opdat zij de mens dienen, zodat de mens zijn God kan dienen.

Hij heeft ook de engelen goed geschapen, om zijn gezanten te zijn en zijn

uitverkorenen te dienen². Sommigen van die engelen zijn uit die verheven staat waarin God hen geschapen had, in het eeuwige verderf gevallen³, maar door Gods genade hebben anderen volhard en zijn in hun oorspronkelijke staat staande gebleven. De duivelen en boze geesten zijn zo verdorven, dat zij vijanden van God en van al het goede zijn⁴. Uit alle macht loeren zij als moordenaars op de kerk en elk van haar leden, om alles door hun bedriegerijen te vernielen en te verwoesten⁵. Zij zijn daarom door hun eigen slechtheid veroordeeld tot de eeuwige ondergang en verwachten dagelijks hun verschrikkelijke pijnigingen⁶.

Wat dit betreft verwerpen en verfoeien wij de dwaling van de Sadduceeën, die loochenen dat er geesten en engelen zijn⁷. En ook de dwaling van de manicheeërs, die zeggen dat de duivelen hun oorsprong uit zichzelf hebben en van nature slecht zijn; zij ontkennen dat de duivelen slecht zijn geworden.

1 Gen. 1:1; 2:3; Jes. 40:26; Jer. 32:17; Kol. 1:15, 16;

1Tim. 4:3; Heb. 11:3; Opb. 4:11.

2 Ps. 103:20, 21; Mat. 4:11; Heb. 1:14.

3 Joh. 8:44; 2Pet. 2:4; Judas :6.

4 Gen. 3:1-5; 1Pet. 5:8.

5 Ef. 6:12; Opb. 12:4, 13-17; 20:7-9.

6 Mat. 8:29; 25:41; Opb. 20:10.

7 Hand. 23:8.

Artikel 13 - Gods voorzienigheid

Wij geloven dat deze goede God, nadat Hij alle dingen geschapen had, ze niet aan zichzelf heeft overgelaten, of aan het toeval of het lot heeft prijsgegeven¹, maar ze overeenkomstig zijn heilige wil zo leidt en regeert, dat in deze wereld niets gebeurt zonder zijn beschikking². Toch is God niet de bewerker van de zonde die gedaan wordt, en evenmin draagt Hij er de schuld van³. Want zijn macht en goedheid zijn zó groot en gaan ons begrip zó te boven, dat Hij zijn werk zeer goed en rechtvaardig beschikt en doet, ook al handelen de duivelen en goddelozen onrechtvaardig⁴. En al wat in zijn doen het menselijk verstand te boven gaat, willen wij niet nieuwsgierig onderzoeken, verder dan ons begrip reikt. Maar in alle ootmoed en eerbied aanbidden wij de rechtvaardige beslissingen van God, die voor ons verborgen zijn⁵. Wij stellen ons er mee tevreden, dat wij leerlingen van Christus zijn, om slechts te leren wat Hij ons onderwijst door zijn Woord, zonder deze grenzen te overschrijden⁶.

Deze leer schenkt ons een onuitsprekelijke troost, als wij erdoor leren verstaan dat ons niets bij toeval kan gebeuren, maar dat alles ons alleen overkomt door de beschikking van onze goedertieren hemelse Vader. Hij waakt over ons met een vaderlijke zorg, terwijl Hij zoó over alle schepselen heerst, dat niet één haar van ons hoofd - want die zijn alle geteld - en niet één musje ter aarde zal vallen zonder de wil van onze Vader (Mat. 10:29, 30). Hierop stellen wij ons vertrouwen, omdat wij weten dat Hij de duivelen en al onze vijanden in toom houdt en zij ons zonder zijn toelating en wil niet kunnen schaden⁷.

Daarom verwerpen wij de verfoeilijke dwaling van de epicureeërs, die zeggen dat God Zich nergens mee bemoeit en alles aan het toeval overlaat.

- 1 Joh. 5:17; Hebr. 1:3.
 2 Ps. 115:3; Spr. 16:1, 9, 33; 21:1; Ef. 1:11; Jak. 4:13-15.
 3 Jak. 1:13; 1Joh. 2:16.
 4 Job 1:21; Jes. 10:5; 45:7; Amos 3:6; Hand. 2:23; 4:27, 28.
 5 1Kon. 22:19-23; Rom. 1:28; 2Tes. 2:11.
 6 Deut. 29:29; 1Kor. 4:6.
 7 Gen. 45:8; 50:20; 2Sam. 16:10; Rom. 8:28, 38, 39.

Artikel 14 - De schepping van de mens; zijn val en zijn verdorvenheid

Wij geloven dat God de mens uit het stof van de aarde geschapen heeft¹ en hem gemaakt en gevormd heeft naar zijn beeld en gelijkenis: goed, rechtvaardig en heilig², zodat hij met zijn wil in alles overeen kon stemmen met de wil van God. Maar toen de mens in die eervolle positie verkeerde, heeft hij er geen acht op geslagen en zijn bevoorrechte plaats niet erkend. Hij heeft zich, door gehoor te geven aan het woord van de duivel, willens en wetens aan de zonde onderworpen en daarmee aan de dood en de vervloeking³. Want het gebod ten leven dat hij ontvangen had, heeft hij overtreden en door zijn zonde heeft hij de gemeenschap met God, die zijn ware leven was, verbroken. Zo heeft hij zijn hele natuur verdorven en daarmee de lichamelijke en geestelijke dood verdiend⁴. Doordat hij in al zijn doen en laten goddeloos, verkeerd en ontaard is geworden, heeft hij alle voortreffelijke gaven die hij van God had ontvangen, verloren⁵. Hij heeft daarvan niets overgehouden dan geringe sporen, die niettemin voldoende zijn om de mens iedere verontschuldiging te ontnemen⁶. Al het licht in ons is immers in duisternis veranderd⁷, zoals de Schrift ons leert: Het licht schijnt in de duisternis en de duisternis heeft het niet gegrepen (Joh. 1:5). Hier noemt te apostel Johannes de mensen duisternis.

Daarom verwerpen wij al wat men in strijd hiermee leert over de vrije wil van de mens, omdat de mens slechts een slaaf van de zonde is en niets kan aannemen, of het moet hem uit de hemel gegeven zijn (Joh. 3:27). Want wie zal zich erop beroemen uit eigen kracht iets goeds te kunnen doen, daar Christus immers zegt: Niemand kan tot Mij komen, tenzij de Vader, die Mij gezonden heeft, hem trekt (Joh. 6:44)? Wie zal wijzen op zijn eigen wil, als hij weet dat de gezindheid van het vlees vijandschap is tegen God (Rom. 8:7)? Wie zal de moed hebben te spreken over eigen kennis, wanneer hij inziet dat een ongeestelijk mens niet aanvaardt wat van Gods Geest is (1Kor. 2:14)? Kortom, wie zal ook maar n eigen denkbeeld naar voren brengen, wanneer hij weet dat wij niet bekwaam zijn iets uit onszelf te denken, maar dat onze bekwaamheid Gods werk is (2Kor. 3:5)?

Daarom hoort het woord van de apostel onwrikbaar vastgehouden te worden, dat het God is die om zijn welbehagen zowel het willen als het werken in ons werkt (Fil. 2:13). Want geen kennis of wil is in overeenstemming met die van God, als Christus ze niet in de mens tot stand heeft gebracht, zoals Hij ons leert met de woorden: Zonder Mij kunt gij niets doen (Joh. 15:5).

- 1 Gen. 2:7; 3:19; Pred. 12:7.
 2 Gen. 1:26, 27; Ef. 4:24; Kol. 3:10.

- 3 Gen. 3:16-19; Rom. 5:12.
 4 Gen. 2:17; Ef. 2:1; 4:18.
 5 Ps. 94:11; Rom. 3:10; 8:6.
 6 Rom. 1:20, 21. 7 Ef. 5:8.

Artikel 15 - De erfzonde

Wij geloven dat door de ongehoorzaamheid van Adam de erfzonde zich over heel het menselijk geslacht heeft verbreid¹. Zij is een verdorvenheid van de hele natuur² en een erfelijk kwaad, waarmee zelfs de kleine kinderen in de moederschoot besmet zijn³. Zij is namelijk de wortel waaruit allerlei zonden in de mens voortkomen. Daarom is ze zó gruwelijk en afzichtelijk voor God, dat zij reden genoeg is om het menselijk geslacht te veroordelen⁴.

Zelfs door de doop is zij niet geheel vernietigd of uitgeroeid, omdat de zonde altijd uit deze verdorvenheid ontspringt als opwellend water uit een giftige bron⁵. Zij wordt evenwel de kinderen van God niet toegerekend om hen te veroordelen, maar door zijn genade en barmhartigheid vergeven⁶, niet om de gelovigen zorgeloos in de zonde te laten voortleven, maar om hen door het besef van deze verdorvenheid dikwijls te doen zuchten van verlangen, uit het lichaam, dat in de macht van de dood is, verlost te worden (Rom. 7:24). Op dit punt verwerpen wij de dwaling van de pelagianen, die zeggen dat de zonde slechts uit navolging ontstaat.

- 1 Rom. 5:12-14, 19.
 2 Rom. 3:10.
 3 Job 14:4; Ps. 51:7; Joh. 3:6.
 4 Ef. 2:3.
 5 Rom. 7:18, 19.
 6 Ef. 2:4, 5.

Artikel 16 - De eeuwige uitverkiezing door God

Wij geloven dat God, toen het hele geslacht van Adam door de zonde van de eerste mens in verderf en ondergang was gestort¹, bewezen heeft dat Hij barmhartig en rechtvaardig is. Barmhartig, doordat Hij diegenen uit dit verderf trekt en verlost, die Hij in zijn eeuwige en onveranderlijke raad² uit louter genade verkoren heeft³ in Jezus Christus, onze Here⁴, zonder ook maar enigszins hun werken in rekening te brengen⁵. Rechtvaardig, doordat Hij de anderen laat in hun val en verderf, waarin zij zichzelf gestort hebben⁶.

- 1 Rom. 3:12.
 2 Joh. 6:37, 44; 10:29; 17:2, 9, 12; 18:9.
 3 1Sam. 12:22; Ps. 65:5; Hand. 13:48; Rom. 9:16; 11:5; Tit. 1:1.
 4 Joh. 15:16, 19; Rom. 8:29; Ef. 1:4, 5.
 5 Mal. 1:2, 3; Rom. 9:11-13; 2Tim. 1:9; Tit. 3:4,5.
 6 Rom. 9:19-22; 1Pet. 2:8.

Artikel 17 - De belofte van de Verlosser

Wij geloven dat onze goede God, toen Hij zag dat de mens zich zo in de lichamelijke en geestelijke dood gestort had en zich volkomen rampzalig gemaakt had, hem in zijn wonderbare wijsheid en goedheid zelf is gaan zoeken, toen hij bevend voor Hem vluchtte¹. God heeft hem getroost met de belofte hem zijn Zoon te geven, die geboren zou worden uit een vrouw (Gal. 4:4), om de kop van de slang te vermorzelen (Gen. 3:15) en de mens voor eeuwig gelukkig te maken².

¹ Gen. 3:9.

² Gen. 22:18; Jes. 7:14; Joh. 1:14; 5:46; 7:42; Hand. 13:32; Rom. 1:2, 3; Gal. 3:16; 2Tim. 2:8; Heb. 7:14.

Artikel 18 - De menswording van Gods Zoon

Wij belijden dus dat God de belofte die Hij aan de vaders gegeven had bij monde van zijn heilige profeten¹, vervuld heeft door zijn eigen, eniggeboren en eeuwige Zoon in de wereld te zenden op de door Hem bepaalde tijd². Deze heeft de gestalte van een dienstknecht aangenomen en is aan de mensen gelijk geworden (Filip. 2:7) door echte menselijke natuur werkelijk aan te nemen met al haar zwakheden³, uitgezonderd de zonde⁴. Hij is ontvangen in de schoot van de gezegende maagd Maria door de kracht van de Heilige Geest, zonder toedoen van een man⁵. Hij heeft niet alleen de menselijke natuur aangenomen wat het lichaam betreft, maar ook een echt menselijke ziel om werkelijk mens te zijn. Want omdat de ziel evenzeer verloren was als het lichaam, moest Hij ze beide aannemen om beide te redden.

Tegenover de ketterij van de wederdopers, die ontkennen dat Christus van zijn moeder de menselijke natuur aangenomen heeft, belijden wij daarom dat Hij deel gekregen heeft aan het vlees en bloed van Gods kinderen (Hebr. 2:14); dat Hij een vrucht van Davids lendenen is (Hand. 2:30), naar het vlees voortgekomen uit het geslacht van David (Rom. 1:3); vrucht van Maria's schoot (Luc. 1:42); geboren uit een vrouw (Gal. 4:4); spruit van David (Jer. 33:15); scheut uit de wortel van Isai (Jes. 11:1); gesproten uit Juda (Hebr. 7:14); wat het vlees betreft afkomstig uit de joden (Rom. 9:5); uit het nageslacht van Abraham⁶, omdat Hij dat heeft aangenomen en in alle opzichten aan zijn broeders gelijk is geworden met uitzondering van de zonde (Hebr. 2:16, 17; 4:15). Zo is Hij werkelijk onze Immanuël: God met ons (Matt. 1:23).

¹ Gen. 26:4; 2Sam. 7:12-16; Ps. 132:11; Luc. 1:55; Hand. 13:23.

² Gal. 4:4.

³ 1Tim. 2:5; 3:16; Heb. 2:14.

⁴ 2Kor. 5:21; Heb. 7:26; 1Pet. 2:22.

⁵ Mat. 1:18; Luc. 1:35.

⁶ Gal. 3:16.

Artikel 19 - De twee naturen van Christus

Wij geloven dat de Persoon van de Zoon door deze ontvangenis onafscheidelijk verenigd en verbonden is met de menselijke natuur¹. Er zijn dus geen twee zonen van God en geen twee personen, maar twee naturen verenigd in één Persoon, waarbij elke natuur haar onderscheiden eigenschappen behoudt. De goddelijke natuur is altijd ongeschapen gebleven, zonder begin van dagen of einde van leven (Hebr. 7:3), en vervult hemel en aarde². Evenzo heeft de menselijke natuur haar eigenschappen niet verloren, maar is schepsel gebleven, dat wel een begin van dagen heeft, eindig is en alles behoudt wat bij een echt lichaam hoort³. Wel heeft Hij haar door zijn opstanding onsterfelijkheid gegeven, maar Hij heeft de echtheid van zijn menselijke natuur niet veranderd⁴, omdat ons behoud en onze opstanding mee afhangen van de echtheid van zijn lichaam⁵.

Deze twee naturen zijn zo in één Persoon verenigd, dat zij zelfs door zijn dood niet gescheiden zijn geweest. Bij zijn sterven gaf Hij dus in de handen van zijn Vader een echt menselijke geest, die zijn lichaam verliet⁶; maar toch bleef de goddelijke natuur steeds met de menselijke verenigd, zelfs toen Hij in het graf lag⁷. De godheid hield niet op in Hem te zijn, evenals zij in Hem was toen Hij een klein kind was, hoewel zij zich voor korte tijd niet openbaarde. Daarom belijden wij dat Hij echt God en echt mens is: echt God om door zijn kracht de dood te overwinnen, echt mens om voor ons te kunnen sterven vanwege de zwakheid van zijn vlees.

1 Joh. 1:14; 10:30; Rom. 9:5; Fil. 2:6, 7.

2 Mat. 28:20.

3 1Tim. 2:5.

4 Mat. 26:11; Luc. 24:39; Joh. 20:25; Hand. 1:3, 11; 3:21; Heb. 2:9.

5 1Kor. 15:21; Fil. 3:21.

6 Mat. 27:50.

7 Rom. 1:4.

Artikel 20 - Gods rechtvaardigheid en barmhartigheid in Christus

Wij geloven dat God, die volkomen barmhartig en rechtvaardig is, zijn Zoon gezonden heeft om de natuur waarin de ongehoorzaamheid begaan was, aan te nemen¹ en in haar de schuld te betalen en door zijn zeer bitter lijden en sterven de straf voor de zonden te dragen². Zo heeft God zijn rechtvaardigheid bewezen jegens zijn Zoon door onze zonden op Hem te laden³. Zijn goedheid en barmhartigheid heeft Hij uitgestort over ons, die schuldig waren en verdienden veroordeeld te worden. Want in volkomen liefde heeft Hij zijn Zoon voor ons in de dood overgegeven en Hem opgewekt tot onze rechtvaardiging⁴, opdat wij door Hem onsterfelijkheid en eeuwig leven zouden hebben.

1 Rom. 8:3.

2 Heb. 2:14.

3 Rom. 3:25, 26; 8:32.

4 Rom. 4:25.

Artikel 21 - De voldoening door Christus

Wij geloven dat Jezus Christus een eeuwig Hogepriester is naar de orde van Melchisedek, wat God met een eed heeft bevestigd¹. Hij heeft Zichzelf in onze plaats voor zijn Vader gesteld, om door volkomen voldoening diens toorn te stillen². Daartoe heeft Hij Zichzelf aan het kruis geofferd en zijn kostbaar bloed vergoten, om ons te reinigen van onze zonden³, zoals de profeten hadden voorgezegd⁴.

Want er staat geschreven, dat de straf die ons de vrede aanbrengt, op de Zoon van God was en dat wij door zijn striemen genezen zijn⁵; dat Hij als een lam ter slachting is geleid en onder de overtreders is geteld⁶ (Jes. 53:5, 7, 12); dat Hij als een misdadiger veroordeeld is door Pontius Pilatus, hoewel deze Hem onschuldig verklaard had⁷. Zo heeft Hij teruggegeven wat Hij niet geroofd had (Ps. 69:5), en heeft Hij als rechtvaardige voor onrechtvaardigen geleden⁸ (1Pet. 3:18), zowel naar lichaam als naar ziel⁹, zodat Hij de verschrikkelijke straf voelde die wij door onze zonden verdiend hadden, en zijn zweet als bloeddruppels werd, die op de aarde vielen (Luc. 22:44). Hij heeft geroepen: Mijn God, mijn God, waarom hebt Gij Mij verlaten? (Matt. 27:46), en Hij heeft dit alles geleden ter wille van de vergeving van onze zonden. Daarom zeggen wij terecht met Paulus, dat wij niets anders weten dan Jezus Christus en die gekruisigd (1Kor. 2:2); wij beschouwen alles als vuilnis, omdat de kennis van Christus Jezus, onze Heer, alles te boven gaat (Filip. 3:8). Wij vinden al onze troost in zijn wonden en behoeven geen enkel ander middel te zoeken of uit te denken om ons met God te verzoenen naast dit ene, eens voor altijd gebrachte offer, dat de gelovigen voor eeuwig tot volmaaktheid brengt¹⁰ (Hebr. 10:14). Daarom noemt Gods engel Hem ook Jezus, dat is Verlosser, omdat Hij zijn volk zou redden van hun zonden¹¹ (Matt. 1:21).

1 Ps. 110:4; Heb. 7:15-17.

2 Rom. 4:25; 5:8, 9; 8:32; Gal. 3:13; Kol. 2:14; Heb. 2:9, 17; 9:11-15.

3 Hand. 2:23; Fil. 2:8; 1Tim. 1:15; Heb. 9:22;

1Pet. 1:18, 19; 1Joh. 1:7; Opb. 7:14.

4 Luc. 24:25-27; Rom. 3:21; 1Kor. 15:3.

5 1Pet. 2:24.

6 Mar. 15:28.

7 Joh. 18:38.

8 Rom. 5:6.

9 Ps. 22:16.

10 Heb. 7:26-28; 9:24-28.

11 Luc. 1:31; Hand. 4:12.

Artikel 22 - De rechtvaardiging door het geloof in Christus

Wij geloven dat de Heilige Geest, om ons ware kennis van deze grote verborgenheid te doen verwerven, in ons hart waar geloof ontsteekt¹, dat Jezus Christus met al zijn verdiensten omhelst, Hem zich toeigent en niets meer buiten Hem zoekt². Want één van beide: òf in Jezus Christus is niet alles wat voor ons heil nodig is, òf dit alles is wel in Hem en dan heeft hij die Jezus Christus door het geloof bezit, al zijn heil³. Zou men dus beweren dat Christus niet genoeg is, maar dat er naast Hem nog iets anders nodig is, dan is dat een

gruwelijke godslastering. Daaruit zou immers volgen dat Christus maar een halve Heiland is.

Daarom zeggen wij terecht met Paulus, dat wij door het geloof alleen, of door het geloof zonder de werken, gerechtvaardigd worden⁴ (Rom. 3:28). Wij vatten dit, nauwkeurig gesproken, niet zo op, dat het geloof zelf ons rechtvaardigt⁵, want het is slechts een middel waarmee wij Christus, onze gerechtigheid omhelzen. Maar Jezus Christus is onze gerechtigheid, doordat Hij ons toerekent al zijn verdiensten en al zijn heilige werken, die Hij voor ons en in onze plaats heeft gedaan⁶. En het geloof is het middel dat ons met Hem in de gemeenschap van al zijn schatten en gaven verbonden houdt. Als deze ons eigendom zijn geworden, zijn zij meer dan voldoende om ons vrij te spreken van onze zonden.

1 Joh. 16:14; 1Kor. 2:12; Ef. 1:17, 18.

2 Joh. 14:6; Hand. 4:12; Gal. 2:21.

3 Ps. 32:1; Mat. 1:21; Luc. 1:77; Hand. 13:38, 39; Rom. 8:1.

4 Rom. 3:19 - 4:8; 10:4-11; Gal. 2:16; Fil. 3:9; Tit. 3:5.

5 1Kor. 4:7.

6 Jer. 23:6; Mat. 20:28; Rom. 8:33; 1Kor. 1:30, 31; 2Kor. 5:21; 1Joh. 4:10.

Artikel 23 - Onze gerechtigheid voor God in Christus

Wij geloven dat ons heil gelegen is in de vergeving van onze zonden om Jezus Christus wil. Daarin bestaat onze gerechtigheid voor God¹. Dat leren David en Paulus ons door te verklaren: Zalig is de mens aan wie God gerechtigheid toerekent zonder werken (Ps. 32:2; Rom. 4:6). En dezelfde apostel zegt, dat wij om niet, anders gezegd, uit genade gerechtvaardigd zijn door de verlossing in Christus Jezus² (Rom. 3:24). Daarom houden wij dit fundament altijd vast. Daarin geven wij alle eer aan God³, terwijl wij onszelf vernederen en belijden wat voor mensen wij zijn, zonder ons ook maar enigszins op onszelf of op onze verdiensten te laten voorstaan⁴. Wij steunen uitsluitend op de gehoorzaamheid van de gekruisigde Christus en rusten daarin⁵. En deze gehoorzaamheid is de onze, wanneer wij in Hem geloven⁶. Zij is voldoende om al onze ongerechtigheden te bedekken. Zij bevrijdt ons geweten van vrees, ontzetting en verschrikking en geeft ons zo vrijmoedigheid om tot God te naderen, zonder te doen als onze eerste vader Adam, die zich bevend met vlijgebladeren wilde bedekken⁷. En werkelijk, als wij voor God moesten verschijnen, terwijl wij, in hoe geringe mate ook, op onszelf of op enig ander schepsel zouden steunen ach, wij zouden vergaan⁸! Daarom moet ieder met David zeggen: HERE, ga niet in het gericht met uw knecht, want niemand die leeft, is voor U rechtvaardig (Ps. 143:2).

1 1Joh. 2:1.

2 2Kor. 5:18, 19; Ef. 2:8; 1Tim. 2:6.

3 Ps. 115:1; Opb. 7:10-12.

4 1Kor. 4:4; Jak. 2:10.

5 Hand. 4:12; Heb. 10:20.

6 Rom. 4:23-25.

7 Gen. 3:7; Sef. 3:11; Heb. 4:16; 1Joh. 4:17-19.

8 Luc. 16:15; Fil. 3:4-9.

Artikel 24 - De heiliging

Wij geloven dat dit ware geloof, in de mens verwekt door het horen van het Woord van God en door de werking van de Heilige Geest¹, hem opnieuw geboren doet worden en hem tot een nieuwe mens maakt². Dit ware geloof doet hem leven in een nieuw leven en bevrijdt hem uit de slavernij van de zonde³.

Daarom is er geen sprake van dat dit rechtvaardigend geloof de mensen onverschillig zou maken voor een vroom en heilig leven⁴. Integendeel, zonder dit geloof zullen zij nooit iets doen uit liefde tot God⁵, maar alleen uit liefde tot zichzelf en uit vrees veroordeeld te worden. Het is dan ook onmogelijk dat dit heilig geloof in de mens niets zou uitwerken. Wij spreken immers niet van een onvruchtbaar geloof, maar van geloof waarvan de Schrift zegt, dat het door de liefde werkt (Gal. 5:6). Het beweegt de mens ertoe, zich te oefenen in de werken die God in zijn Woord geboden heeft. Als deze werken voortkomen uit de goede wortel van het geloof, zijn ze goed en voor God aangenaam, omdat zij alle door zijn genade geheiligd zijn.

Toch worden zij niet in rekening gebracht, als het gaat om onze rechtvaardiging. Wij worden immers gerechtvaardigd door het geloof in Christus, zelfs vóór wij goede werken doen⁶. Anders zouden deze werken niet goed kunnen zijn, evenmin als de vrucht van een boom goed kan zijn, voordat de boom goed is⁷. Wij doen dus goede werken, maar niet om daarmee iets te verdienen. Trouwens, wat zouden wij kunnen verdienen? Wij zijn veeleer aan God dank verschuldigd voor de goede werken die wij doen, en Hij niet aan ons⁸. Want Hij is het die om zijn welbehagen zowel het willen als het werken in ons werkt (Filip. 2:13). Laten wij dus ter harte nemen wat geschreven staat: Zo moet ook gij, nadat gij alles gedaan hebt wat u bevolen is, zeggen: Wij zijn nutteloze slaven; wij hebben slechts gedaan wat wij moesten doen (Luc. 17:10). Toch willen wij niet ontkennen dat God de goede werken beloont⁹, maar door zijn genade kroont Hij zijn gaven.

En verder, al doen wij goede werken, toch funderen wij daar ons heil niet op. Want wij kunnen geen enkel werk doen of het is besmet doordat wij zondaren zijn, en verdient daarom gestraft te worden¹⁰. En al konden we op één goed werk wijzen, dan is toch de gedachte aan één zonde genoeg om het verwerpelijk te maken voor Gods ogen¹¹. Op deze wijze zouden wij altijd in twijfel leven, heen en weer geslingerd, zonder enige zekerheid, en ons arme geweten zou altijd gekweld worden, indien het niet steunde op de verdienste van het lijden en sterven van onze Heiland¹².

1 Hand. 16:14; Rom. 10:17; 1Kor. 12:3.

2 Ezech. 36:26, 27; Joh. 1:12, 13; 3:5; Ef. 2:4-6;

Tit. 3:5; 1Pet. 1:23. 3 Joh. 5:24; 8:36; Rom. 6:4-6; 1Joh. 3:9.

4 Gal. 5:22; Tit. 2:12.

5 Joh. 15:5; Rom. 14:23; 1Tim. 1:5; Heb. 11:4, 6.

6 Rom. 4:5.

7 Mat. 7:17.

8 1Kor. 1:30, 31; 4:7; Ef. 2:10.

9 Rom. 2:6, 7; 1Kor. 3:14; 2Joh. :8; Opb. 2:23.

10 Rom. 7:21.

11 Jak. 2:10.

12 Hab. 2:4; Mat. 11:28; Rom. 10:11.

Artikel 25 - Christus de vervulling van de wet

Wij geloven dat de schaduwachtige eredienst van het oude verbond en de gebruiken die door de wet waren voorgeschreven, met de komst van Christus hebben afgedaan en dat zo aan al deze schaduwen een einde is gekomen¹. Daarom moeten de christenen die niet langer handhaven. Toch blijft voor ons de waarheid en de inhoud ervan in Christus Jezus, in wie zij hun vervulling hebben².

Wel maken wij nog gebruik van de getuigenissen uit de Wet en de Profeten, om ons in het Evangelie te bevestigen en ook om overeenkomstig Gods wil ons leven in alle eerbaarheid in te richten tot zijn eer³.

1 Mat. 27:51; Rom. 10:4; Heb. 9:9, 10.

2 Mat. 5:17; Gal. 3:24; Kol. 2:17.

3 Rom. 13:8-10; 15:4; 2Petr. 1:19; 3:2.

Artikel 26 - Christus onze enige Voorspraak

Wij geloven dat wij geen toegang hebben tot God dan alleen door de enige Middelaar¹ en Voorspraak Jezus Christus, de rechtvaardige². Hiertoe is Hij mens geworden en heeft Hij de goddelijke en menselijke natuur verenigd, om ons mensen toegang te geven tot de goddelijke majesteit³. Anders zou de toegang voor ons gesloten zijn. Maar deze Middelaar, die de Vader ons gegeven heeft tussen Zich en ons, moet ons door zijn verhevenheid niet afschrikken, zodat wij een andere, naar eigen inzicht, zouden gaan zoeken. Want er is niemand onder de schepselen in de hemel of op aarde die ons meer liefheeft dan Jezus Christus⁴, die hoewel Hij in de gestalte Gods was, Zichzelf ontledigd heeft en de gestalte van een dienstknecht heeft aangenomen (Filip. 2:6, 7) en aan zijn broeders in alle opzichten gelijk geworden is (Hebr. 2:17).

Indien wij een andere middelaar moesten zoeken, die ons gunstig gezind zou zijn, wie zouden wij dan kunnen vinden, die ons meer liefheeft dan Hij die zijn leven voor ons gegeven heeft, zelfs toen wij zijn vijanden waren (Rom. 5:8, 10)? En als wij iemand moesten zoeken die macht en aanzien heeft, wie is zo machtig en aanzienlijk als Hij die gezeten is aan de rechterhand van zijn Vader⁵ en die alle macht heeft in hemel en op aarde (Matt. 28:18)? En wie zal eerder verhoord worden dan de eigen zeer geliefde Zoon van God⁶?

Het is dus enkel gebrek aan vertrouwen dat geleid heeft tot de gewoonte om de heiligen te onteren in plaats van hen te eren. Want men doet wat zij nooit gedaan of begeerd hebben, maar wat zij onophoudelijk volgens hun plicht verworpen hebben⁷, zoals uit hun geschriften blijkt.

Men moet onze onwaardigheid hier niet tegen inbrengen, want er is geen sprake

van dat wij onze gebeden op grond van onze waardigheid voor God zouden brengen, maar wij doen dat alleen op grond van de uitnemendheid en waardigheid van onze Heer Jezus Christus⁸; zijn gerechtigheid is immers de onze door het geloof⁹. Daarom zegt de Schrift ons, als zij deze dwaze vrees of liever dit gebrek aan vertrouwen van ons wil wegnemen, dat Jezus Christus in alle opzichten aan zijn broeders is gelijk geworden, opdat Hij een barmhartig en getrouw Hogepriester zou worden bij God, om de zonden van het volk te verzoenen. Want doordat Hij zelf in verzoeken geleden heeft, kan Hij hun die verzocht worden, te hulp komen (Hebr. 2:17, 18). En om ons nog meer moed te geven om tot Hem te gaan, zegt de Schrift verder: Daar wij nu een grote Hogepriester hebben, die de hemelen is doorgegaan, Jezus, de Zoon van God, laten wij aan die belijdenis vasthouden. Want wij hebben geen Hogepriester die niet kan meevoelen met onze zwakheden, maar een die in alle dingen op gelijke wijze als wij is verzocht geweest, doch zonder te zondigen. Laten wij daarom met vrijmoedigheid toegaan tot de troon der genade, opdat wij barmhartigheid ontvangen en genade vinden om hulp te verkrijgen te gelegener tijd¹⁰ (Hebr. 4:14-16). In dezelfde brief zegt de Schrift, dat wij volle vrijmoedigheid bezitten om in te gaan in het heiligdom door het bloed van Jezus; laten wij dan toetreden in volle verzekerdheid van het geloof (Hebr. 10:19, 22). Eveneens: Christus heeft een priesterschap dat op geen ander kan overgaan; daarom kan Hij ook volkomen behouden wie door Hem tot God gaan, daar Hij altijd leeft om voor hen te pleiten¹¹ (Hebr. 7:24, 25).

Wat hebben wij dan nog meer nodig, daar Christus zelf uitdrukkelijke zegt: Ik ben de weg en de waarheid en het leven; niemand komt tot de Vader dan door Mij (Joh. 14:6)? Waarom zouden wij een andere advocaat zoeken, daar het God behaagd heeft ons zijn Zoon te geven om voor ons te pleiten? Laten wij Hem niet loslaten om een ander te nemen, of liever, om een ander te zoeken, zonder die ooit te vinden. Want toen God Hem aan ons gaf, wist Hij heel goed dat wij zondaars waren. Daarom roepen wij naar het gebod van Christus de hemelse Vader aan door Christus, onze enige Middelaar¹², zoals ons in het gebed des Heren geleerd is¹³. En wij zijn er zeker van dat de Vader ons zal geven al wat wij Hem bidden in Christus naam¹⁴ (Joh. 16:23).

1 1Tim. 2:5.

2 1Joh. 2:1.

3 Ef. 3:12.

4 Mat. 11:28; Joh. 15:13; Ef. 3:19; 1Joh. 4:10.

5 Heb. 1:3; 8:1.

6 Mat. 3:17; Joh. 11:42; Ef. 1:6.

7 Hand. 10:26; 14:15.

8 Jer. 17:5, 7; Hand. 4:12.

9 1Kor. 1:30.

10 Joh. 10:9; Ef. 2:18; Heb. 9:24.

11 Rom. 8:34.

12 Heb. 13:15.

13 Mat. 6:9-13; Luc. 11:2-4.

14 Joh. 14:13.

Wij geloven en belijden één katholieke of algemene kerk¹. Zij is een heilige vergadering² van de ware gelovigen, die al hun heil verwachten van Jezus Christus³, gewassen zijn door zijn bloed, geheiligd en verzegeld door de Heilige Geest⁴.

Deze kerk is er geweest vanaf het begin van de wereld en zal er zijn tot het einde toe. Want Christus is een eeuwig Koning, die niet zonder onderdanen kan zijn⁵. Deze heilige kerk wordt door God staande gehouden tegen het woeden van de hele wereld⁶, hoewel zij soms een tijdlang zeer klein en ogenschijnlijk verdwenen is⁷. Zo heeft de Heer gedurende de gevaarlijke tijd onder Achab zeventuizend mensen voor Zich bewaard, die hun knieën voor Baäl niet gebogen hadden⁸.

Ook is deze heilige kerk niet gevestigd in, gebonden aan, of beperkt tot een bepaalde plaats, of gebonden aan bepaalde personen, maar zij is verbreed en verstrooid over heel de wereld⁹. Toch is zij met hart en wil samengevoegd en verenigd in eenzelfde Geest, door de kracht van het geloof¹⁰.

1 Gen. 22:18; Jes. 49:6; Ef. 2:17-19.

2 Ps. 111:1; Joh. 10:14, 16; Ef. 4:3-6; Hebr. 12:22, 23.

3 Jo 2:32; Hand. 2:21.

4 Ef. 1:13; 4:30.

5 2Sam. 7:16; Ps. 89:37; Ps. 110:4; Matt. 28:18, 20; Luc. 1:32.

6 Ps. 46:6; Mat. 16:18.

7 Jes. 1:9; 1Pet. 3:20; Opb. 11:7.

8 1Kon. 19:18; Rom. 11:4.

9 Mat. 23:8; Joh. 4:21-23; Rom. 10:12, 13.

10 Ps. 119:63; Hand. 4:32; Ef. 4:4.

Artikel 28 - De roeping zich bij de kerk te voegen

Wij geloven dat niemand, welke positie hij ook heeft, zich van deze heilige vergadering afzijdig mag houden, om op zichzelf te blijven staan. In deze vergadering komen immers bijeen degenen die behouden worden, en buiten haar is er geen heil¹. Daarom moet ieder zich bij haar voegen en zich met haar verenigen². Zo wordt de eenheid van de kerk bewaard; men onderwerpt zich aan haar onderwijzing en tucht³, buigt de hals onder het juk van Jezus Christus⁴ en dient de opbouw van de broeders⁵ overeenkomstig de gaven die God aan allen verleend heeft, als leden van eenzelfde lichaam⁶.

Om dit alles des te beter te kunnen onderhouden, is het volgens Gods Woord de roeping van alle gelovigen zich af te scheiden van hen die niet bij de kerk horen⁷, en zich bij deze vergadering te voegen⁸ op ieder plaats waar God haar gesteld heeft, zelfs al zouden de overheden en wetten van de vorsten zich daartegen verzetten en al zou er de dood of lijfstraf op staan⁹.

Daarom handelen allen die zich van haar afzonderen of zich niet bij haar voegen, in strijd met Gods bevel.

1 Mat. 16:18, 19; Hand. 2:47; Gal. 4:26; Ef. 5:25-27; Heb. 2:11, 12; 12:23.

2 2Kron. 30:8; Joh. 17:21; Kol. 3:15.

3 Heb. 13:17.

4 Mat. 11:28-30.

5 Ef. 4:12.

6 1Kor. 12:7, 27; Ef. 4:16.

7 Num. 16:23-26; Jes. 52:11, 12; Hand. 2:40; Rom. 16:17; Opb. 18:4.

8 Ps. 122:1; Jes. 2:3; Heb. 10:25.

9 Hand. 4:19, 20.

Artikel 29 - De kenmerken van de ware kerk, van haar leden en van de valse kerk

Wij geloven dat men nauwgezet en met grote zorgvuldigheid, vanuit Gods Woord, behoort te onderscheiden welke de ware kerk is, omdat alle sekten die er tegenwoordig in de wereld zijn, zich ten onrechte kerk noemen¹. Wij spreken hier niet over de huichelaars, die zich in de kerk tussen de oprechte gelovigen bevinden en toch niet bij de kerk horen, al zijn zij voor het oog wel in de kerk². Maar wij bedoelen dat men het lichaam en de gemeenschap van de ware kerk moet onderscheiden van alle sekten, die beweren dat zij de kerk zijn.

De kenmerken waaraan men de ware kerk kan kennen, zijn deze: dat de kerk de zuivere prediking van het evangelie onderhoudt³; dat zij de zuivere bediening van de sacramenten onderhoudt⁴, zoals Christus die heeft ingesteld; dat de kerkelijke tucht geoefend wordt om de zonden te bestraffen⁵. Kortom, dat men zich richt naar het zuivere Woord van God⁶, alles wat daarmee in strijd is verwerpt⁷ en Jezus Christus erkent als het enige Hoofd⁸. Hieraan kan men met zekerheid de ware kerk kennen en niemand heeft het recht zich van haar af te scheiden.

Zij die bij de kerk horen, zijn te kennen aan de kenmerken van de christenen, namelijk aan het geloof⁹ en hieraan dat zij, na de enige Heiland Christus aangenomen te hebben, de zonde ontvluchten en de gerechtigheid najagen¹⁰, de ware God en hun naaste liefhebben¹¹, niet naar rechts of naar links afwijken en hun oude mens met zijn werken kruisigen¹². Dat wil echter niet zeggen dat er geen grote zwakheid meer in hen zou zijn, maar door de Geest strijden zij daar elke dag tegen, hun leven lang¹³. Zij nemen voortdurend hun toevlucht tot het bloed, de dood, het lijden en de gehoorzaamheid van de Heer Jezus, in wie zij vergeving van hun zonden hebben door het geloof in Hem¹⁴.

Wat de valse kerk betreft, deze schrijft aan zichzelf en haar verordeningen meer gezag toe dan aan Gods Woord en wil zich niet aan het juk van Christus onderwerpen¹⁵. Zij bedient de sacramenten niet zoals Christus in zijn Woord geboden heeft, maar naar eigen goedvinden voegt zij eraan toe en laat zij eruit weg. Zij grondt zich meer op mensen dan op Christus. Zij vervolgt hen die heilig leven naar Gods Woord en die haar bestraffen over haar zonden, hebzucht en afgoderij¹⁶.

Deze twee kerken zijn gemakkelijk te kennen en van elkaar te onderscheiden.

1 Opb. 2:9.

2 Rom. 9:6.

3 Gal. 1:8; 1Tim. 3:15.

4 Hand. 19:3-5; 1Kor. 11:20-29.

- 5 Matt. 18:15-17; 1Kor. 5:4, 5, 13; 2Tes. 3:6, 14; Tit. 3:10.
 6 Joh. 8:47; 17:20; Hand. 17:11; Ef. 2:20; Kol. 1:23; 1Tim. 6:3.
 7 1Tes. 5:21; 1Tim. 6:20; Opb. 2:6.
 8 Joh. 10:14; Ef. 5:23; Kol. 1:18.
 9 Joh. 1:12; 1Joh. 4:2.
 10 Rom. 6:2; Fil. 3:12.
 11 1Joh. 4:19-21.
 12 Gal. 5:24.
 13 Rom. 7:15; Gal. 5:17.
 14 Rom. 7:24, 25; 1Joh. 1:7-9.
 15 Hand. 4:17, 18; 2Tim. 4:3, 4; 2Joh. :9.
 16 Joh. 16:2.

Artikel 30 - De regering van de kerk

Wij geloven dat deze ware kerk geestelijk geregeerd moet worden op de wijze die onze Heer ons in zijn Woord geleerd heeft¹. Er moeten dienaren of herders zijn, om Gods Woord te prediken en de sacramenten te bedienen², ook opzieners³ en diakenen⁴, om met de herders een raad van de kerk te vormen⁵. Op die manier moeten zij de ware godsdienst onderhouden en zorgen dat de ware leer voortgang heeft, dat de overtreders op geestelijke wijze gestraft en in toom gehouden worden, en dat de armen en zij die in moeite verkeren, geholpen en getroost worden naarmate zij het nodig hebben⁶.

Op deze wijze zal alles in de kerk in goede orde geschieden, wanneer personen gekozen worden die trouw zijn⁷, overeenkomstig de regel die de apostel Paulus daarvoor geeft in de brief aan Timoteus⁸.

- 1 Hand. 20:28; Ef. 4:11, 12; 1Tim. 3:15; Heb. 13:20, 21.
 2 Luc. 1:2; 10:16; Joh. 20:23; Rom. 10:14; 1Kor. 4:1; 2Kor. 5:19, 20; 2Tim. 4:2. 3 Hand. 14:23; Tit. 1:5.
 4 1Tim. 3:8-10.
 5 Filip. 1:1; 1Tim. 4:14.
 6 Hand. 6:1-4; Tit. 1:7-9.
 7 1Kor. 4:2. 8 1Tim. 3.

Artikel 31 - De ambten in de kerk

Wij geloven dat de dienaren van Gods Woord, de ouderlingen en de diakenen tot hun ambt behoren gekozen te worden in de weg van wettige verkiezing door de kerk, onder aanroeping van Gods naam en in goede orde, zoals Gods Woord leert¹. Daarom moet ieder zich er terdege voor wachten, zich met ongeoorloofde middelen in te dringen, maar hij moet de tijd afwachten dat hij door God geroepen wordt, om daarin het overtuigend bewijs te hebben dat zijn roeping van de Here komt². Wat de dienaren des Woords betreft, zij hebben, waar zij ook staan, gelijke macht en gelijk gezag, omdat zij allen dienaren van Jezus Christus zijn³, de enige algemene Bisschop en het enige Hoofd van de kerk⁴. Bovendien, de heilige verordening van God mag niet geschonden worden of in

verachting raken; daarom zeggen wij dat ieder voor de dienaren des Woords en de ouderlingen van de kerk bijzondere achting moet hebben om het werk dat zij doen⁵. Ieder moet zonder morren, twist of tweedracht, zoveel mogelijk in vrede met hen leven.

1 Hand. 1:23, 24; 6:2, 3.

2 Hand. 13:2; 1Kor. 12:28; 1Tim. 4:14; 1Tim. 5:22; Heb. 5:4.

3 2Kor. 5:20; 1Pet. 5:1-4.

4 Mat. 23:8, 10; Ef. 1:22; 5:23.

5 1Tes. 5:12, 13; 1Tim. 5:17; Heb. 13:17.

Artikel 32 - De orde en de tucht in de kerk

Wij geloven dat, hoewel het nuttig en goed is dat de regeerders van de kerk onderling een vaste orde instellen en handhaven om het lichaam van de kerk in stand te houden, zij zich er toch voor moeten wachten af te wijken van wat Christus, onze enige Meester, ons geboden heeft¹.

Daarom verwerpen wij alle menselijke bedenksels en alle wetten die men zou willen invoeren om God te dienen en daardoor het geweten te binden en te dwingen, op welke wijze dan ook². Wij aanvaarden dus alleen wat kan dienen om eendracht en eenheid te bevorderen en te bewaren, en allen te doen blijven bij de gehoorzaamheid aan God³.

Hiervoor is vereist de uitsluiting uit de gemeenschap van de kerk overeenkomstig Gods Woord, en wat daarmee verbonden is⁴.

1 1Tim. 3:15.

2 Jes. 29:13; Mat. 15:9; Gal. 5:1.

3 1Kor. 14:33. 4 Mat. 16:19; 18:15-18; Rom. 16:17; 1Kor. 5; 1Tim. 1:20.

Artikel 33 - De sacramenten

Wij geloven dat onze goede God, omdat Hij met ons onverstand en de zwakheid van ons geloof rekening houdt, voor ons de sacramenten heeft ingesteld. Zo wil Hij ons zijn beloften verzegelen en ons onderpanden van zijn goedgunstigheid en genade jegens ons in handen geven. Ook wil Hij zo ons geloof voeden en onderhouden¹. Hij heeft de sacramenten gevoegd bij het Woord van het evangelie², om ons door middel van onze zintuigen des te beter duidelijk te maken, zowel wat Hij ons door zijn Woord te verstaan geeft, als wat Hij van binnen in ons hart doet.

Zo bekrachtigt Hij in ons het heil waaraan Hij ons deel geeft. Want de sacramenten zijn zichtbare tekenen en zegels van een inwendige en onzichtbare zaak. Door middel daarvan werkt God in ons door de kracht van de Heilige Geest³. Daarom zijn de tekenen niet krachteloos en zonder inhoud, zodat zij ons zouden misleiden, want Jezus Christus is de waarheid ervan en zonder Hem zouden zij niets zijn.

Voorts hebben wij genoeg aan het aantal sacramenten dat Christus, onze Meester, voor ons heeft ingesteld, namelijk niet meer dan twee: het sacrament van de heilige doop⁴ en dat van het heilig avondmaal van Jezus Christus⁵.

- 1 Gen. 17:9-14; Ex. 12; Rom. 4:11.
- 2 Mat. 28:19; Ef. 5:26.
- 3 Rom. 2:28, 29; Kol. 2:11, 12.
- 4 Mat. 28:19.
- 5 Matt. 26:26-28; 1Kor. 11:23-26.

Artikel 34 - De heilige doop

Wij geloven en belijden dat Jezus Christus, die het einde van de wet is (Rom. 10:4), door het vergieten van zijn bloed een eind gemaakt heeft aan elke andere bloedstorting die men zou kunnen of willen doen tot verzoening voor onze zonden. Hij heeft de besnijdenis, waarbij bloed vloede, afgeschaft en in plaats daarvan het sacrament van de doop ingesteld¹.

Hierdoor worden wij in de kerk van God opgenomen en van alle andere volken en vreemde godsdiensten afgezonderd, om helemaal het eigendom te zijn van Hem², van wie wij het merk en veldteken dragen. Dit dient ons tot een getuigenis dat Hij eeuwig onze God en onze genadige Vader zal zijn.

Daarom heeft Christus geboden al de zijnen te dopen in de naam van de Vader en van de Zoon en van de Heilige Geest (Matt. 28:19), met gewoon water. Daarmee geeft Hij ons te verstaan: evenals het water waarmee de dopeling overgoten en voor aller ogen besprenkeld wordt, de onreinheid van het lichaam afgewast, zo bewerkt het bloed van Christus hetzelfde van binnen, in de ziel, door de Heilige Geest³; het besprenkelt de ziel en zuivert haar van zonden⁴ en doet ons van kinderen des toorns opnieuw geboren worden tot kinderen van God⁵.

Wij worden evenwel niet door het water als zodanig van onze zonden gereinigd⁶, maar door de besprenkeling met het kostbaar bloed van de Zoon van God⁷. Hij is onze Rode Zee⁸, waar wij doorheen moeten gaan om te ontkomen aan de tirannie van Farao - dat is de duivel - en binnen te gaan in het geestelijke Kanaän.

De dienaren van hun kant geven ons alleen het sacrament, dat zichtbaar is, maar onze Here geeft wat door het sacrament wordt aangeduid, namelijk de onzichtbare genadegaven. Hij wast onze ziel en reinigt haar grondig van alle onreinheden en ongerechtigheden⁹. Hij vernieuwt ons hart, schenkt ons volkomen troost en geeft ons vaste zekerheid van zijn vaderlijke goedheid. Hij doet ons de nieuwe mens aan en Hij trekt ons de oude mens uit met al zijn werken¹⁰.

Daarom geloven wij dat wie tot het eeuwige leven wil komen, maar eenmaal gedoopt moet worden¹¹. De doop mag niet herhaald worden, want wij kunnen ook niet tweemaal geboren worden. Deze doop is immers niet alleen van waarde voor ons wanneer wij hem ontvangen en het water op ons is, maar gedurende ons hele leven. Daarom verwerpen wij de dwaling van de wederdopers, die niet tevreden zijn met de eens ontvangen doop en die bovendien de doop van de kleine kinderen der gelovigen veroordelen. Wij geloven daarentegen dat men hen behoort te dopen en met het teken van het verbond te verzegelen, evenals de kleine kinderen in Israél besneden werden op grond van dezelfde beloften die aan onze kinderen gedaan zijn¹². Christus heeft zijn bloed even zeker vergoten om de kleine kinderen van de gelovigen te wassen, als Hij dat gedaan heeft voor de

volwassenen¹³. Daarom behoren zij het teken en sacrament van wat Christus voor hen gedaan heeft te ontvangen, zoals de Here in de wet gebood hun kort nadat zij geboren waren, deel te geven aan het sacrament van het lijden en sterven van Christus door het offer van een lam¹⁴. Dat was een sacrament van Jezus Christus. Bovendien doet de doop aan onze kinderen hetzelfde wat de besnijdenis deed aan het joodse volk. Daarom noemt de apostel Paulus de doop: de besnijdenis van Christus (Kol. 2:11).

1 Kol. 2:11.

2 Ex. 12:48; 1Pet. 2:9.

3 Mat. 3:11; 1Kor. 12:13.

4 Hand. 22:16; Hebr. 9:14; 1Joh. 1:7; Opb. 1:5b.

5 Tit. 3:5.

6 1Pet. 3:21.

7 Rom. 6:3; 1Pet. 1:2; 2:24.

8 1Kor. 10:1-4.

9 1Kor. 6:11; Ef. 5:26.

10 Rom. 6:4; Gal. 3:27.

11 Mat. 28:19; Ef. 4:5.

12 Gen. 17:10-12; Mat. 19:14; Hand. 2:39.

13 1Kor. 7:14.

14 Lev. 12:6.

Artikel 35 - Het heilig avondmaal

Wij geloven en belijden dat onze Heiland Jezus Christus het sacrament van het heilig avondmaal voorgeschreven en ingesteld heeft¹, om te voeden en te onderhouden degenen die Hij reeds opnieuw geboren deed worden en in zijn huisgezin, dat is zijn kerk, heeft ingelijfd.

Nu hebben zij die opnieuw geboren zijn, tweeërlei leven in zich². Het ene is lichamenlijk en tijdelijk: zij hebben het van hun eerste geboorte meegebracht en alle mensen bezitten het. Het andere is geestelijk en hemels: het wordt hun gegeven in de tweede geboorte, die geschiedt door het Woord van het evangelie³ in de gemeenschap met het lichaam van Christus. Dit leven bezitten slechts Gods uitverkorenen. Zo heeft God voor de instandhouding van het lichamenlijke en aardse leven gewoon, aards brood voorgeschreven, dat allen ontvangen, zoals het leven zelf. Maar voor het onderhouden van het geestelijke en hemelse leven, dat de gelovigen bezitten, heeft Hij hun een levend brood gezonden, dat uit de hemel neergedaald is (Joh. 6:51), namelijk Jezus Christus⁴. Hij voedt en onderhoudt het geestelijke leven van de gelovigen⁵, als Hij gegeten wordt, dat wil zeggen geestelijk toegëigend en door het geloof ontvangen⁶.

Om ons dit geestelijke en hemelse brood af te beelden, heeft Christus een aards en zichtbaar brood voorgeschreven als sacrament van zijn lichaam en de wijn als sacrament van zijn bloed⁷. Hiermee verzekert Hij ons ervan: zo zeker als wij het sacrament ontvangen en in onze handen houden en het eten en drinken met onze mond, om ons leven in stand te houden, zo zeker ontvangen wij in onze ziel door het geloof⁸ ♦ dat de hand en mond van onze ziel is ♦ het ware lichaam en het ware bloed van Christus, onze enige Heiland, om ons geestelijke leven in stand

te houden.

Nu is het volstrekt zeker dat Jezus Christus ons zijn sacramenten niet voor niets heeft voorgeschreven. Hij werkt dan ook in ons alles wat Hij ons door deze heilige tekenen voor ogen stelt, hoewel de wijze waarop dit geschiedt ons verstand te boven gaat, evenals de werking van de Heilige Geest verborgen is en niet te begrijpen⁹.

Toch vergissen wij ons niet, als wij zeggen dat wat door ons gegeten en gedronken wordt, het eigen en natuurlijke lichaam en het eigen bloed van Christus is. Maar de wijze waarop wij deze nuttigen, is niet met de mond, maar geestelijk, door het geloof. Zo blijft Jezus Christus altijd gezeten aan de rechterhand van God, zijn Vader, in de hemel¹⁰ en deelt Hij Zichzelf toch aan ons mee door het geloof. Bij dit geestelijke feestmaal geeft Christus ons deel aan Zichzelf met al zijn schatten en gaven en doet Hij ons zowel Zichzelf als de verdiensten van zijn lijden en sterven genieten¹¹. Hij voedt, sterkt en troost onze arme, verslagen ziel door ons te eten te geven van zijn lichaam, en verkwikt en vernieuwt haar door ons te drinken te geven van zijn bloed. Verder, hoewel het sacrament met de zaak waarvan het een teken is, verbonden is, worden beide toch niet door allen ontvangen¹². De goddeloze ontvangt wel het sacrament, tot zijn veroordeling, maar niet de waarheid van het sacrament, evenals Judas en Simon de tovenaars beiden wel het sacrament ontvingen, maar niet Christus, die daardoor voorgesteld wordt¹³. Hij wordt alleen het deel van de gelovigen¹⁴.

Tenslotte, wij ontvangen dit heilig sacrament in de samenkomst van Gods volk¹⁵ met ootmoed en eerbied. Daarbij gedenken wij samen met dankzegging de dood van Christus, onze Heiland, en doen wij belijdenis van ons geloof en van de christelijke godsdienst¹⁶. Daarom behoort niemand aan het avondmaal te gaan zonder zichzelf eerst op de juiste wijze beproefd te hebben, om, als hij van dit brood eet en uit de beker drinkt, niet tot zijn eigen oordeel te eten en te drinken (1 Kor. 11:28, 29). Kortom, we worden door het gebruik van dit heilig sacrament bewogen tot een vurige liefde jegens God en onze naaste.

Daarom verwerpen wij als ontheiliging van de sacramenten alle toevoegingen en vervloekte verzinsels die de mensen erin aangebracht en ermee vermengd hebben. En wij verklaren dat men zich tevreden moet stellen met wat Christus en zijn apostelen ons voorgeschreven hebben en dat men daarover moet spreken zoals zij erover gesproken hebben.

1 Mat. 26:26-28; Mar. 14:22-24; Luc. 22:19, 20; 1Kor. 11:23-26.

2 Joh. 3:5, 6.

3 Joh. 5:25.

4 Joh. 6:48-51.

5 Joh. 6:63; 10:10b.

6 Joh. 6:40, 47.

7 Joh. 6:55; 1Kor. 10:16.

8 Ef. 3:17.

9 Joh. 3:8.

10 Mar. 16:19; Hand. 3:21.

11 Rom. 8:32; 1Kor. 10:3, 4.

12 1Kor. 2:14.

13 Luc. 22:21, 22; Hand. 8:13, 21.

14 Joh. 3:36.

15 Hand. 2:24; 20:7.

16 Hand. 2:46; 1Kor. 11:26.

Artikel 36 - De taak van de overheid

Wij geloven dat onze goede God om de verdorvenheid van het menselijk geslacht geboden heeft, dat er koningen, vorsten en overheden zullen zijn¹. Hij wil namelijk dat de wereld geregeerd wordt door wetten en staatsregelingen², zodat de ongebondenheid van de mensen bedwongen wordt en alles in goede orde onder hen toegaat³. Hiertoe heeft Hij de overheid het zwaard in handen gegeven tot bestraffing van de slechte en bescherming van de goede mensen (Rom. 13:4). Haar taak is niet alleen zorg te dragen voor de openbare orde en daarover te waken, maar ook de heilige dienst van de kerk te beschermen *, en te bevorderen dat het koninkrijk van Jezus Christus komt en het Woord van het evangelie overal gepredikt wordt⁴, zodat God door ieder geëerd en gediend wordt, zoals Hij in zijn Woord gebiedt.

Verder is ieder, welke positie hij ook heeft, verplicht zich aan de overheid te onderwerpen, belasting te betalen, haar eer en eerbied te bewijzen, haar gehoorzaam te zijn⁵ in alles wat niet in strijd is met Gods Woord⁶, en voor haar te bidden dat de Heer haar bestuurt op al haar wegen, zodat wij een stil en rustig leven mogen leiden in alle godsvrucht en waardigheid (1 Tim. 2:1, 2). Op dit punt wijzen wij de wederdopers en andere oproerige mensen af en in het algemeen allen die overheid en gezag verwerpen, de rechtsorde omver willen werpen⁷ door het invoeren van gemeenschap van goederen, en die de goede zeden die God onder de mensen heeft ingesteld, verstoren.

1 Spr. 8:15; Dan. 2:21; Joh. 19:11; Rom. 13:1.

2 Ex. 18:20.

3 Deut. 1:16; 16:19; Richt. 21:25; Ps. 82;

Jer. 21:12; Jer. 22:3; 1Pet. 2:13, 14.

4 Ps. 2; Rom. 13:4a; 1Tim. 2:1-4.

5 Mat. 17:27; 22:21; Rom. 13:7; Tit. 3:1; 1Pet. 2:17.

6 Hand. 4:19; 5:29.

7 2Pet. 2:10; Judas :8.

* De Generale Synode van Utrecht 1905 verwijderde op deze plaats de volgende woorden: ♦om te weren en uit te roeien alle afgoderij en valschen godsdienst, om het rijk van den antichrist te gronde te werpen♦.

Artikel 37 - Het laatste oordeel

Tenslotte geloven wij in overeenstemming met Gods Woord, dat als de door de Heer bepaalde tijd - die aan alle schepselen onbekend is - gekomen¹ en het getal van de uitverkorenen vol zal zijn², onze Here Jezus Christus uit de hemel zal komen, lichamenlijk en zichtbaar³, op dezelfde wijze als Hij naar de hemel is opgevaren

(Hand. 1:11), met grote heerlijkheid en majesteit⁴. Hij zal Zich openbaren als Rechter over levenden en doden⁵, terwijl Hij deze oude wereld in vuur en vlam zet om haar te zuiveren⁶.

Dan zullen voor deze grote Rechter persoonlijk verschijnen alle mensen die ooit geleefd hebben⁷: mannen, vrouwen en kinderen, gedagvaard door de stem van een aartsengel en het geklank van een goddelijke bazuin (1 Tess. 4:16). Want al de gestorvenen zullen uit de aarde verrijzen⁸ en de zielen zullen verenigd worden met het eigen lichaam waarin zij geleefd hebben. Zij die dan nog leven zullen niet sterven zoals de anderen, maar in $\diamond$ $\diamond$ n ogenblik veranderd worden en van vergankelijk onvergankelijk worden⁹. Dan zullen de boeken geopend en de doden geoordeeld worden (Openb. 20:12) naar wat zij in deze wereld gedaan hebben, hetzij goed hetzij kwaad¹⁰ (2Kor. 5:10). Ja, de mensen zullen rekenschap moeten geven van elk ijdel woord dat zij gesproken hebben (Matt. 12:36), al vindt de wereld zulk spreken slechts spel en tijdverdrijf. Dan zal wat door de mensen in het verborgen bedreven is, ook hun huichelarij, openlijk voor allen aan het licht gebracht worden.

Terecht is daarom de gedachte aan dit oordeel schrikwekkend en angstaanjagend voor de slechte en goddeloze mensen¹¹, maar de rechtvaardigen en uitverkorenen verlangen er vurig naar en putten er rijke troost uit. Hun verlossing zal dan immers helemaal voltooid worden en zij zullen dan de vruchten van hun moeitevolle arbeid ontvangen¹². Hun onschuld zal dan door allen worden erkend en zij zullen zien de verschrikkelijke manier waarop God Zich wreekt op de goddelozen, die hen in deze wereld getiranniseerd, verdrukt en gekweld hebben¹³. Die zullen tot erkenning van hun schuld gebracht worden, door het getuigenis van hun eigen geweten. Zij zullen wel onsterfelijk worden, maar alleen om gepijnigd te worden in het eeuwige vuur¹⁴, dat voor de duivel en zijn engelen bereid is¹⁵ (Matt. 25:41).

De gelovigen en uitverkorenen daarentegen zullen gekroond worden met heerlijkheid en eer. De Zoon van God zal hun naam belijden voor God, zijn Vader (Matt. 10:32), en zijn uitverkoren engelen¹⁶, en God zal alle tranen van hun ogen afwissen¹⁷ (Openb. 21:4). Dan zal blijken dat hun zaak, die nu door veel rechters en overheden als ketters en goddeloos veroordeeld wordt, de zaak van de Zoon van God is. En als een genadige beloning zal de Heer hun zo $\diamond$ n heerlijkheid doen bezitten als in het hart van een mens nooit zou kunnen opkomen¹⁸. Daarom verwachten wij die grote dag met sterk verlangen, om ten volle te genieten de beloften van God in Jezus Christus, onze Here.

1 Mat. 24:36; 25:13; 1Tess. 5:1,2.

2 Heb. 11:39, 40; Opb. 6:11.

3 Opb. 1:7.

4 Mat. 24:30; 25:31.

5 Mat. 25:31-46; 2Tim. 4:1; 1Pet. 4:5.

6 2Pet. 3:10-13.

7 Deut. 7:9-11; Opb. 20:12, 13.

8 Dan. 12:2; Joh. 5:28, 29.

9 1Kor. 15:51, 52; Fil. 3:20, 21.

10 Heb. 9:27; Opb. 22:12.

- 11 Mat. 11:22; 23:33; Rom. 2:5, 6; Hebr. 10:27;
2Pet. 2:9; Judas :15; Opb. 14:7a.
- 12 Luc. 14:14; 2Tes. 1:3-10; 1Joh. 4:17.
- 13 Opb. 15:4; 18:20.
- 14 Mat. 13:41, 42; Mar. 9:48; Luc. 16:23-28; Opb. 21:8.
- 15 Opb. 20:10.
- 16 Opb. 3:5.
- 17 Jes. 25:8; Opb. 7:17.
- 18 Dan. 12:3; Mat. 5:12; 13:43; 1Kor. 2:9; Opb. 21:9 - 22:5.

Dordtse Leerregels

De Vijf Artikelen tegen de Remonstranten of Oordeel van de Nationale Synode van de Gereformeerde Kerken van de Verenigde Nederlanden, gehouden te Dordrecht in 1618 en 1619.

In de naam van onze Heer en Verlosser Jezus Christus.

Amen.

Onze Heer en Verlosser Jezus Christus heeft aan zijn strijdende kerk die hier ver van het vaderland in vreemdelingschap verkeert, veel bemoedigende woorden gegeven. Daaronder wordt de belofte: *Ik ben met u al de dagen, tot aan de voleinding der wereld* terecht als een van de belangrijkste vertroosting en beschouwd. Deze woorden liet Christus aan zijn kerk na, toen Hij op het punt stond naar zijn Vader te gaan in het hemelse heiligdom. De waarheid van deze kostelijke belofte wordt zichtbaar in de kerk van alle tijden. Want vanaf het begin is de kerk niet alleen bestreden door het openlijk geweld van de vijanden en de goddeloosheid van de ketters, maar ook door de verborgen listen van de verleiders. Werkelijk, wanneer de Here haar ook maar ooit de heilzame hulp van zijn beloofde aanwezigheid had onthouden, zou zij allang door het geweld van de tirannen overweldigd zijn, of door de listen van de bedriegers naar de ondergang zijn gevoerd.

Maar de goede Herder, die zijn kudde, waarvoor Hij zijn leven gegeven heeft, zeer trouw bemint, heeft het woeden van de vervolgers steeds op tijd en door zijn uitgestrekte hand, vaak op wonderlijke wijze, bedwongen. Ook heeft Hij de slinkse methoden en bedrieglijke plannen van de verleiders ontmaskerd en verijdeld. In beide situaties bewees Hij metterdaad zijn kerk nabij te zijn. Dit wordt ons zeer duidelijk uit de geschiedenissen van de godvrezende keizers, koningen en vorsten, die de Zoon van God zo vaak tot hulp van zijn kerk deed opstaan en in een heilige ijver voor zijn huis deed ontbranden. Door hun dienst heeft Hij niet alleen het woeden van de tirannen binnen de perken gehouden, maar Hij heeft zijn kerk zo ook geholpen door middel van heilige synoden, wanneer zij de strijd moest aanbinden met valse leraars. In deze synoden hebben de trouwe knechten van Christus door gemeenschappelijk gebed, overleg en inspanning zich dapper ingezet voor de kerk en de waarheid van God en zich gekeerd tegen de knechten van satan, ook al deden dezen zich voor als engelen van het licht. Christus' knechten hebben het zaad van de dwalingen en van de twist weggenomen, de kerk in de eenheid van de zuivere leer bewaard en de oprechte dienst van God ongeschonden overgeleverd aan het nageslacht. Onze trouwe Verlosser heeft door een dergelijke weldaad zijn genadige tegenwoordigheid in deze tijd bewezen aan de kerk van Nederland, die enkele jaren in grote moeiten is geweest. Want deze kerk was door Gods machtige hand verlost van de tirannie van de roomse antichrist en van de verschrikkelijke afgoderij van het pausdom. In de gevaren van zo'n langdurige oorlog was zij vaak op wonderlijke manier bewaard. Door eensgezind vast te houden aan de ware leer en tucht tot lof van haar God was zij tot grote bloei gekomen, wat leidde tot een verbazingwekkende groei van de republiek, tot vreugde van de hele gereformeerde wereld.

Maar deze kerk hebben Jacobus Arminius (Koos Armijn) en zijn volgelingen, die de naam Remonstranten dragen, door verschillende dwalingen, zowel oude als nieuwe, bestreden, eerst onopvallend, later openlijk. Door ergerlijke twisten en scheuringen hebben zij de kerk aanhoudend in verwarring gebracht. Daardoor ontstond er zo'n hachelijke situatie, dat de prachtig bloeiende kerken door een verschrikkelijke brand van twisten en verdeeldheden tenslotte verteerd zouden zijn, als onze barmhartige Verlosser niet tijdig tussenbeide gekomen was. Maar geprezen zij de Here tot in eeuwigheid! Wel had Hij zijn aangezicht een ogenblik

verborgen voor ons, die op veel manieren zijn verontwaardiging en toorn opgewekt hadden. Daarna heeft Hij evenwel voor de hele wereld bewezen dat Hij zijn verbond niet vergeet en het zuchten van de zijnen niet veracht. Want toen er naar de mens gesproken nauwelijks enige hoop op redding voor handen scheen, heeft Hij de doorluchtige en hoogmogende heren, de Generale Staten van de Verenigde Nederlanden, in het hart gegeven om op advies en onder leiding van de zeer doorluchtige en dappere Prins van Oranje te besluiten dit voortwoekerende kwaad met wettige middelen te lijf te gaan. Deze middelen hebben de eeuwen door in navolging van de apostelen en van de christelijke kerk na hen goedkeuring gevonden en zij zijn vroeger ook in de kerk van Nederland met goed resultaat gebruikt. De Generale Staten hebben een synode uit al de provincies van hun gebied op hun gezag te Dordrecht bijeengeroepen, nadat zij voor deze synode van tevoren vele voortreffelijke godgeleerde mannen gezocht en ook verkregen hadden door de welwillendheid van de grootmachtigste koning Jacobus van Groot-Brittannië, en van de doorluchtige vorsten, van de doorluchtige graven, en van de machtige republieken. De leer van Arminius en zijn volgelingen zou dan op die indrukwekkende synode nauwkeurig onderzocht en alleen naar Gods Woord beoordeeld worden. Door het gemeenschappelijk oordeel van zoveel theologen zou dan de ware leer bevestigd en de valse verworpen worden. Zo zouden eensgezindheid, vrede en rust door Gods zegen in de Nederlandse kerken terugkeren.

Over deze weldaad van God verheugen zich de Nederlandse kerken. Zij erkennen ootmoedig en roemen dankbaar de barmhartigheden van hun trouwe Verlosser. De synode die in de naam van de Here te Dordrecht bijeen was en die vervuld was met liefde tot God en het welzijn van de kerk, heeft zich na aanroeping van Gods naam onder ede verplicht om alleen te oordelen overeenkomstig de Heilige Schrift en bij het onderzoek en de beoordeling van de aanhangige zaak met een goed en oprecht geweten te handelen. Vooraf was op gezag van de hoge overheid in alle Nederlandse kerken een algemene vast- en bededag uitgeschreven en gehouden, om door gebed Gods toorn af te wenden en zijn genadige hulp te verkrijgen. De synode heeft de belangrijkste voorstanders van deze leerstellingen gedagvaard en zij heeft met grote ijver en veel geduld zich moeite gegeven, om hen te bewegen hun opvattingen ten aanzien van de bekende vijf hoofdstukken van de leer met argumenten daarvoor zonder terughouding uiteen te zetten. Maar zij ontkenden het recht van de synode om te oordelen en zij weigerden op gestelde vragen op een redelijke manier te antwoorden. Geen vermaningen van de synode, geen opdrachten van de welgeboren, edele Gedeputeerden van de Generale Staten, ja zelfs geen bevelen van de doorluchtige, hoogmogende Heren van de Generale Staten richtten iets bij hen uit. Daarom was de synode genoodzaakt op last van de hoogmogende Heren en volgens de gewoonte van synoden uit het verleden een andere weg in te slaan.

Vanaf dat moment heeft zij de beoordeling van de genoemde vijf leerstukken gebaseerd op de geschriften, belijdenissen en verklaringen, die voor een deel al waren gepubliceerd, voor een deel aan de synode waren voorgelegd. Dit onderzoek is nu door Gods bijzondere genade met grote ijver, door trouwe en gewetensvolle arbeid en met algemene overeenstemming voltooid. De synode kwam daarbij tot een oordeel, waarin de zuivere, met Gods Woord overeenkomende leer betreffende de vijf leerstukken uiteengezet en de valse en met Gods Woord strijdende leer weerlegd wordt. Deze synode heeft daarom besloten tot eer van God en tot behoud van de zuiverheid van de heilzame waarheid, tot rust van de gewetens, tot vrede en welzijn van de Nederlandse kerken het volgende oordeel openlijk uit te spreken en aan ieder bekend te maken.

HET EERSTE HOOFDSTUK VAN DE LEER

De goddelijke uitverkiezing en verwerping

Artikel 1 Alle mensen hebben in Adam gezondigd en verdienen Gods vloek en de eeuwige dood¹. Daarom zou God niemand onrecht gedaan hebben, als Hij besloten had het hele menselijke geslacht aan zonde en vervloeking over te laten en vanwege de zonde te veroordelen. De apostel zegt immers: *De hele wereld is voor God strafwaardig. Want allen hebben gezondigd en derven de heerlijkheid Gods* (Rom. 3:19, 23). En: *Het loon, dat de zonde geeft, is de dood* (Rom. 6:23).

¹ Rom. 5:12.

Artikel 2 Maar hierin is de liefde van God geopenbaard, dat Hij zijn eniggeboren Zoon gezonden heeft in de wereld¹, opdat een ieder die in Hem gelooft, niet verloren gaat, maar eeuwig leven heeft².

¹ 1Joh. 4:9. ² Joh. 3:16.

Artikel 3 Om de mensen tot het geloof te brengen zendt God in zijn goedheid verkondigers van deze zeer blijde boodschap tot wie Hij wil en wanneer Hij wil¹. Door hun dienst worden de mensen opgeroepen tot bekering en tot geloof in Christus, de gekruisigde². *Want hoe zullen zij geloven in Hem van wie zij niet gehoord hebben? Hoe horen zonder prediker? En hoe zal men prediken zonder gezonden te zijn?* (Rom. 10:14, 15).

¹ Jes. 52:7. ² 1Kor. 1:23, 24.

Artikel 4 Op hen die dit evangelie niet geloven, blijft de toorn van God¹. Maar zij die het aannemen en de Verlosser Jezus met een echt en levend geloof omhelzen, worden door Hem van de toorn van God en van de ondergang verlost, en zij ontvangen door Hem het eeuwige leven².

¹ Joh. 3:36. ² Mar. 16:16; Joh. 3:16; Rom. 10:9.

Artikel 5 Van dat ongelooft is God volstrekt niet de oorzaak. De mens draagt de schuld ervan, evenals van alle andere zonden¹. Daarentegen is het geloof in Jezus Christus en ook het behoud door Hem een genadegave van God, zoals geschreven is: *Door genade zijt gij behouden, door het geloof, en dat niet uit uzelf: het is een gave van God* (Ef. 2:8). Evenzo: *Aan u is de genade verleend in Christus te geloven* (Filip. 1:29).

¹ Heb. 4:6; 1Pet. 2:8.

Artikel 6 God schenkt in dit leven aan sommigen het geloof, terwijl Hij het aan anderen onthoudt. Dit vloeit voort uit zijn eeuwig besluit¹. Want de Schrift zegt, *dat al zijn werken Hem van eeuwigheid bekend zijn* (Hand. 15:18), en *dat Hij alles werkt naar de raad van zijn wil* (Ef. 1:11). Overeenkomstig dat besluit vermurwt Hij in zijn genade de harten van de uitverkorenen, hoe hard die ook zijn, en buigt Hij ze om te geloven. Maar volgens datzelfde besluit laat Hij hen die niet zijn uitverkoren, uit kracht van zijn rechtvaardig oordeel over aan eigen slechtheid en hardheid. Juist hier komt voor ons de ondoorgrondelijke, even barmhartige als rechtvaardige beslissing van God aan het licht, waarbij Hij onderscheid gemaakt heeft tussen mensen, die allen evenzeer verloren zondaren zijn. Dit is het besluit van de *uitverkiezing* en de *verwerping*, dat in het Woord van God geopenbaard is. Terwijl slechte, verdorven en onstandvastige mensen dit besluit verdraaien tot hun eigen verderf, ontvangen heiligen en godvrezenden daardoor een onuitsprekelijke troost.

¹ Hand. 13:48; 1Pet. 2:8.

Artikel 7 Deze uitverkiezing is een onveranderlijk voornemen van God, waardoor Hij voor de grondlegging van de wereld uit het hele menselijke geslacht - dat door eigen schuld de oorspronkelijke gerechtigheid verloren en zich in zonde en ondergang gestort heeft - een vast en groot aantal mensen in Christus tot het heil heeft uitgekozen¹. Deze uitverkorenen zijn niet beter dan anderen en zij hebben evenmin enig recht op Gods liefde, omdat zij met alle mensen aan de ellende prijsgegeven zijn. Alleen uit genade zijn zij in Christus uitverkoren overeenkomstig het vrije welbehagen van Gods wil². God heeft Christus ook van eeuwigheid

tot Middelaar en Hoofd van alle uitverkorenen en tot fundament van het heil gesteld. En om hen door Christus te behouden, besloot God tegelijk deze uitverkorenen aan Hem te geven en met kracht tot de gemeenschap met Christus te roepen en te trekken door zijn Woord en Geest³. Of met andere woorden: God besloot hun het geloof in Christus te schenken, hen te rechtvaardigen en te heiligen en hen, nadat zij in de gemeenschap van zijn Zoon met kracht bewaard zijn, uiteindelijk te verheerlijken. In dit alles toont God zijn barmhartigheid tot lofprijzing van de schatten van zijn roemrijke genade. Want er staat geschreven: *God heeft ons immers in Christus uitverkoren voor de grondlegging van de wereld, opdat wij heilig en onberispelijk zouden zijn voor zijn aangezicht. In liefde heeft Hij ons tevoren ertoe bestemd als zonen van Hem te worden aangenomen door Jezus Christus, naar het welbehagen van zijn wil, tot lof van de heerlijkheid van zijn genade, waarmee Hij ons begenadigd heeft in de Geliefde* (Ef. 1:4-6). En verder: *Die Hij tevoren bestemd heeft, dezen heeft Hij ook geroepen; en die Hij geroepen heeft, dezen heeft Hij ook gerechtvaardigd; en die Hij gerechtvaardigd heeft, dezen heeft Hij ook verheerlijkt* (Rom. 8:30).

1 Ef. 1:11; Joh. 17:2, 12, 24. 2 Ef. 1:4. 3 Joh. 6:37; 1Kor. 1:9.

Artikel 8 Deze uitverkiezing is niet veelsoortig, maar zij is een en dezelfde verkiezing van allen die onder oud en nieuw verbond behouden worden. De Schrift verkondigt ons immers één welbehagen, voornemen en raad van Gods wil¹, waardoor Hij ons van eeuwigheid heeft uitverkoren tot de genade en tot de heerlijkheid, tot het behoud en tot de weg van het behoud, die Hij tevoren bereid heeft, opdat wij daarop zouden gaan².

1 Deut. 3:7; 9:6; Ef. 1:4, 5. 2 Ef. 2:10.

Artikel 9 God heeft uitverkoren niet omdat Hij tevoren in de mens geloof, gehoorzaamheid van het geloof, heiligheid of een andere goede eigenschap of aanleg zag, die als oorzaak of voorwaarde in de mens, die uitverkoren zou worden, aanwezig moest zijn. Integendeel, Hij heeft uitverkoren *opdat Hij geloof, gehoorzaamheid van het geloof, heiligheid* enzovoort zou bewerken¹. Deze uitverkiezing is dus de bron van al het goede, dat tot behoud leidt. Daaruit komen als vruchten het geloof, de heiligheid en de andere heilsgaven en tenslotte het eeuwige leven voort. De apostel getuigt immers: *Hij heeft ons uitverkoren, (niet: omdat wij waren, maar:) opdat wij heilig en onberispelijk zouden zijn voor zijn aangezicht* (Ef. 1:4).

1 Rom. 8:30.

Artikel 10 De oorzaak van deze genadige uitverkiezing is alleen het welbehagen van God. Dit bestaat niet hierin, dat Hij uit alle mogelijke voorwaarden enige eigenschappen of prestaties van mensen heeft uitgekozen tot een voorwaarde voor het ontvangen van het heil.

Integendeel, dit welbehagen bestaat hierin, dat Hij bepaalde personen uit de hele zondige mensheid tot zijn eigendom aangenomen heeft. Er staat immers geschreven: *Want toen de kinderen nog niet geboren waren en goed noch kwaad hadden gedaan... werd tot haar (namelijk Rebekka) gezegd: de oudste zal de jongste dienstbaar zijn, gelijk geschreven staat: Jakob heb Ik liefgehad, maar Ezau heb Ik gehaat* (Rom. 9:11-13)¹. En: *Allen die bestemd waren ten eeuwigen leven, kwamen tot geloof* (Hand. 13:48).

1 Gen. 25:23; Mal. 1:2, 3.

Artikel 11 Omdat God volkomen wijs, onveranderlijk, alwetend en almachtig is, kan zijn keus niet ongedaan gemaakt en opnieuw gedaan worden, en daarom kan ze ook niet veranderd, herroepen of tenietgedaan worden¹. Evenmin kunnen de uitverkorenen verworpen of kan hun aantal verminderd worden.

1 Joh. 6:37; 10:28.

Artikel 12 Van hun eeuwige en onveranderlijke uitverkiezing tot behoud worden de uitverkorenen, ieder op zijn tijd, verzekerd, zij het niet bij iedereen even sterk en in gelijke mate. Die zekerheid ontvangen de uitverkorenen niet, wanneer zij de verborgenheden en diepten van God nieuwsgierig doorzoeken¹. Maar zij ontvangen haar, wanneer zij met een geestelijke blijdschap en heilige vreugde de onmiskenbare vruchten van de uitverkiezing, die

Gods Woord aanwijst, bij zichzelf opmerken², zoals bijvoorbeeld het ware geloof in Christus, kinderlijk ontzag voor God, droefheid naar Gods wil over de zonde, honger en dorst naar de gerechtigheid.

1 Deut. 29:29; 1Kor. 2:10, 11. 2 2Kor. 13:5; 7:10; Mat. 5:6.

Artikel 13 Wanneer Gods kinderen nu de uitverkiezing ervaren en er zeker van zijn, ontlennen zij daaraan dagelijks meer reden om zich voor God te verootmoedigen, de diepte van zijn barmhartigheid te aanbidden, zichzelf te reinigen en Hem, die hen eerst zozeer heeft liefgehad, van hun kant vurig lief te hebben¹. Er is dan ook geen sprake van, dat zij door deze leer van de uitverkiezing en de overdenking ervan zouden verslappen in het onderhouden van Gods geboden, of in zondige zorgeloosheid zouden gaan leven. Dit gebeurt doorgaans naar Gods rechtvaardig oordeel met hen die op de wegen van de uitverkorenen niet willen gaan, terwijl zij zich lichtvaardig laten voorstaan op de genade van de uitverkiezing, of hun tijd verdoen met lichtzinnige praat daarover.

1 Lev. 23:27-32; 1Joh. 3:3; 4:19.

Artikel 14 Deze leer van de goddelijke uitverkiezing is naar Gods wijze raad door de profeten, Christus zelf en de apostelen zowel onder het oude als onder het nieuwe verbond verkondigd en daarna in de Heilige Schrift beschreven en overgeleverd¹. Daarom moet deze leer ook nu op de juiste tijd en plaats onderwezen worden in Gods kerk - want juist aan haar is zij toevertrouwd - met onderscheidingsvermogen, eerbiedig en heilig², zonder nieuwsgierig naspeuren van de wegen van de Allerhoogste, tot eer van Gods heilige naam en tot een levende troost van zijn volk.

1 Hand. 20:27; Job 36:23-26; Rom. 11:33. 2 Rom. 12:3; 1Kor. 4:6; Heb. 6:17, 18.

Artikel 15 Het voorrecht van deze eeuwige en onverdiende genade van onze uitverkiezing wijst de Heilige Schrift ons bovenal aan, wanneer zij verder getuigt, dat niet alle mensen zijn uitverkoren. Sommigen is God namelijk in zijn eeuwige uitverkiezing voorbijgegaan¹. Dit zijn de mensen over wie God naar zijn volkomen vrij, rechtvaardig, onberispelijk en onveranderlijk welbehagen besloten heeft, hen in de gemeenschappelijke ellende te laten, waarin zij zichzelf door hun eigen schuld gestort hebben. God besloot hun het heilbrengend geloof en de genade van de bekering niet te schenken, maar hen op hun eigen wegen en onder zijn rechtvaardig oordeel te laten² en hen tenslotte niet alleen om hun ongeloof, maar ook om alle andere zonden te veroordelen en voor eeuwig te straffen, en daarin zijn rechtvaardigheid te tonen. Dit is het besluit van de *verwerping*, dat God beslist niet maakt tot de bewerker van de zonde - dat is een godslasterlijke gedachte! - maar dat Hem stelt tot de ontzagwekkende, onberispelijke en rechtvaardige Rechter en Wreker ervan.

1 Rom. 9:22; 1Pet. 2:8. 2 Hand. 14:16.

Artikel 16 Nu zijn er mensen die het levend geloof in Christus of het vertrouwen met hart en ziel, een goed geweten voor God, het leven in de kinderlijke gehoorzaamheid en het roemen in God door Christus nog niet zo sterk bij zichzelf opmerken¹. Toch gebruiken zij de middelen, waardoor God naar zijn belofte dit alles in ons bewerkt. Zij moeten zich niet laten ontmoedigen, wanneer zij over de verwerping horen spreken en evenmin zichzelf tot de verworpenen rekenen. Integendeel, zij moeten de middelen trouw blijven gebruiken, vurig verlangen naar de tijd van overvloediger genade en die eerbiedig en ootmoedig verwachten. Zij die ernstig verlangen zich tot God te bekeren, Hem alleen te behagen en uit het lichaam des doods verlost te worden², maar toch nog niet zo ver in het gelovig leven voor de Here kunnen komen, als zij wel wilden, behoren voor deze leer van de verwerping al helemaal niet bevreesd te worden. De barmhartige God heeft immers beloofd, dat Hij de walmende vlaspit niet zal uitdoven en het geknakte riet niet zal verbreken³. Maar deze leer is wel degelijk schrikaanjagend voor hen die met God en Christus de Verlosser geen rekening houden, opgaan in de zorgen van de wereld en zich laten beheersen door zondige begeerten⁴ - tenminste zolang zij zich niet ernstig tot God bekeren.

1 Jak. 2:26; 2Kor. 1:12; Rom. 5:11; Fil. 3:3. 2 Rom. 7:24. 3 Jes. 42:3; Mat. 12:20. 4 Heb. 12:29; Mat. 13:22.

Artikel 17 Over de wil van God kunnen wij ons alleen uitspreken op grond van zijn eigen Woord. Dit verzekert ons ervan, dat de kinderen van de gelovigen heilig zijn, niet van nature, maar uit kracht van het genadeverbond, waartoe zij met hun ouders behoren¹. Daarom moeten godvrezende ouders niet twijfelen aan de uitverkiezing en het behoud van hun kinderen, die God zeer jong uit dit leven wegneemt.

1 Gen. 17:7; Jes. 59:21; Hand. 2:39; 1Kor. 7:14.

Artikel 18 Aan hen die over deze genade van de onverdiende uitverkiezing en over de strengheid van de rechtvaardige verwerping opstandig spreken, houden wij deze uitspraak van de apostel voor: *Maar gij, o mens! wie zijt gij, dat gij God zoudt tegenspreken?* (Rom. 9:20)¹. En deze van onze Verlosser: *Staat het mij niet vrij met het mijne te doen, wat ik wil?* (Matt. 20:15). Maar wij aanbidden deze heilsgeheimen eerbiedig en roepen met de apostel uit: *O diepte van rijkdom, van wijsheid en van kennis Gods, hoe ondoorgrondelijk zijn zijn beschikkingen en hoe onnaspeurlijk zijn wegen! Want: wie heeft de zin des Heren gekend? Of wie is Hem tot raadsman geweest? Of wie heeft Hem eerst iets gegeven, waarvoor hij vergoeding ontvangen moet? Want uit Hem en door Hem en tot Hem zijn alle dingen: Hem zij de heerlijkheid tot in eeuwigheid! Amen.* (Rom. 11:33-36).

1 Job 39:34-37.

Veroordeling van de dwalingen waardoor de Nederlandse kerken een tijdlang in opschudding gebracht zijn

Na deze uiteenzetting van de rechtzinnige leer over de uitverkiezing en verwerping veroordeelt de synode de dwalingen van hen die het volgende leren:

1. God wil de mensen redden die tot geloof zullen komen en zullen volharden in dat geloof en de gehoorzaamheid van het geloof. Deze wil van God is het volledige besluit van de uitverkiezing tot behoud en iets anders is hierover in het Woord van God niet geopenbaard. Met deze leer misleiden zij de eenvoudige mensen en gaan zij duidelijk tegen de Heilige Schrift in. Want de Schrift getuigt, dat God niet alleen hen die tot geloof zullen komen, wil redden, maar dat Hij ook een vast aantal mensen van eeuwigheid uitgekozen heeft. In dit leven schenkt Hij hun in onderscheiding van anderen het geloof in Christus en de volharding. Er staat immers geschreven: *Ik heb uw naam geopenbaard aan de mensen die Gij Mij uit de wereld gegeven hebt* (Joh. 17:6). En: *allen die bestemd waren ten eeuwigen leven, kwamen tot geloof* (Hand. 13:48). En: *Hij heeft ons immers in Hem uitverkoren voor de grondlegging van de wereld, opdat wij heilig en onberispelijk zouden zijn voor zijn aangezicht* (Ef. 1:4).

2. Gods uitverkiezing tot het eeuwige leven is veelsoortig. Er is een algemene, onbepaalde uitverkiezing en een bijzondere, bepaalde uitverkiezing. Deze laatste is weer onderverdeeld in een onvolkomen en volkomen verkiezing. De onvolkomen verkiezing kan herroepen worden: die is niet definitief en ze is gebonden aan bepaalde voorwaarden. De volkomen uitverkiezing daarentegen kan niet herroepen worden: zij is definitief en onvoorwaardelijk. En ook: er is een uitverkiezing tot het geloof en een andere uitverkiezing tot het behoud. Dit betekent dat de uitverkiezing tot het rechtvaardigmakend geloof nog niet hoeft in te houden de beslissende uitverkiezing tot het behoud.

Dit is een uitvinding van het menselijk brein, die buiten de Schrift om verzonnen is. Daardoor wordt de leer van de uitverkiezing verminkt en de gouden keten van ons behoud verbroken: *die Hij tevoren bestemd heeft, dezen heeft Hij ook geroepen; en die Hij geroepen heeft, dezen heeft Hij ook gerechtvaardigd; en die Hij gerechtvaardigd heeft, dezen heeft Hij ook verheerlijkt* (Rom. 8:30).

3. Wanneer de Schrift in haar leer van de uitverkiezing spreekt over het welbehagen en voornemen van God, bedoelt zij niet dat God een vast aantal mensen boven anderen

uitverkoren heeft. Nee, uit alle mogelijke voorwaarden (waaronder ook de werken der wet), anders gezegd: uit het geheel van de bestaande mogelijkheden heeft God als voorwaarde voor behoud uitgekozen de in zichzelf niet verdienstelijke daad van het geloof en de onvolmaakte gehoorzaamheid van het geloof. Deze onvolmaakte gehoorzaamheid wil Hij in zijn genade laten doorgaan voor volkomen, en waardig keuren om met het eeuwige leven beloond te worden.

Met deze gevaarlijke dwaling worden Gods welbehagen en Christus' verdienste van kracht beroofd. Ook worden de mensen door zinloze vragen afgetrokken van de waarheid van de rechtvaardiging uit genade en van de eenvoud van de Schrift. En de apostel wordt ervan beschuldigd, dat hij onwaarheid spreekt, wanneer hij zegt: *Die ons behouden heeft en geroepen met een heilige roeping, niet naar onze werken, maar naar zijn eigen voornemen en de genade, die ons in Christus Jezus gegeven is voor eeuwige tijden.* (2 Tim. 1:9).

4. Bij de uitverkiezing tot geloof moet de mens eerst aan de volgende voorwaarden voldoen: hij moet het licht der natuur goed gebruiken; hij moet vroom, ootmoedig en nederig zijn en geschikt voor het eeuwige leven.

Alsof de uitverkiezing ook maar enigszins van deze dingen afhankelijk zou zijn! Deze dwaling lijkt bedenkelijk veel op die van Pelagius en is in strijd met de leer van de apostel, die schrijft: - *trouwens, ook wij allen hebben vroeger daarin verkeerd, in de begeerten van ons vlees, handelende naar de wil van het vlees en van de gedachten, en wij waren van nature, evenzeer als de overigen, kinderen des toorns - God echter, die rijk is aan erbarming, heeft, om zijn grote liefde, waarmee Hij ons heeft liefgehad, ons, hoewel wij dood waren door de overtredingen, mee levend gemaakt met Christus - door genade zijt gij behouden - en heeft ons mee opgewekt en ons mee een plaats gegeven in de hemelse gewesten, in Christus Jezus, om in de komende eeuwen de overweldigende rijkdom van zijn genade te tonen naar (zijn) goedertierenheid over ons in Christus Jezus. Want door genade zijt gij behouden, door het geloof, en dat niet uit uzelf: het is een gave van God; niet uit werken, opdat niemand roeme* (Ef. 2:3-9).

5. De onvolkomen en niet-definitieve uitverkiezing van bepaalde personen tot behoud is hierop gegrond, dat God van tevoren zag dat zij voor kortere of langere tijd zouden geloven, zich bekeren en heilig en godvrezend zouden leven. Maar hun volkomen en definitieve uitverkiezing is daarop gegrond, dat God van tevoren zag dat zij tot het einde toe zouden volharden in geloof, bekering en een heilig en godvrezend leven. Dit is de 'genadige en evangelische waardigheid' waardoor hij die uitverkoren wordt, zich onderscheidt van hem die niet uitverkoren wordt. Daarom zijn het geloof, de gehoorzaamheid van het geloof, de heiligheid, godsvrucht en volharding geen vrucht van de onveranderlijke uitverkiezing tot de heerlijkheid. Nee, dit zijn voorwaarden, die God vooraf gesteld heeft en waarvan Hij ook vooraf gezien heeft, dat eraan voldaan zou worden door hen die definitief uitgekozen zouden worden. Alleen op deze gronden vindt de onveranderlijke uitverkiezing tot heerlijkheid plaats. Dit nu is in strijd met de hele Schrift, die ons op tal van plaatsen de volgende en soortgelijke uitspraken inscherpt: *Opdat het verkiezend voornemen van God zou blijven, niet op grond van werken, maar op grond daarvan, dat Hij riep* (Rom. 9:11); *en allen die bestemd waren ten eeuwigen leven, kwamen tot geloof* (Hand. 13:48); *Hij heeft ons immers in Hem uitverkoren voor de grondlegging van de wereld, opdat wij heilig zouden zijn* (Ef. 1:4); *niet gij hebt Mij, maar Ik heb u uitgekozen* (Joh. 15:16); *indien het nu door genade is, dan is het niet meer uit werken* (Rom. 11:6); *hierin is de liefde, niet dat wij God liefgehad hebben, maar dat Hij ons heeft liefgehad en zijn Zoon gezonden heeft* (1 Joh. 4:10).

6. De uitverkiezing tot behoud is niet in alle gevallen onveranderlijk; sommige uitverkorenen kunnen ondanks een besluit van God verloren gaan en gaan ook werkelijk voor eeuwig verloren.

Door deze grove dwaling stellen zij God als een veranderlijke God voor en doen zij de troost teniet die de godvrezenden putten uit de vastheid van hun uitverkiezing. Ook spreken zij de Heilige Schrift tegen, die leert, *dat de uitverkorenen niet verleid kunnen worden* (Matt. 24:24); *dat Christus van alles wat de Vader Hem gegeven heeft, niet verloren laat gaan* (Joh. 6:39); *dat God hen die Hij tevoren bestemd heeft, geroepen en gerechtvaardigd heeft, ook heeft verheerlijkt* (Rom. 8:30).

7. Er is in dit leven geen vrucht en geen ervaring van de onveranderlijke uitverkiezing tot heerlijkheid, en ook geen zekerheid daarover; als wij er al zeker van zijn, is dat afhankelijk van een veranderlijke en onzekere voorwaarde.

Nu is het al dwaas om over een onzekere zekerheid te spreken, maar het is bovendien ook in strijd met wat de heiligen ondervinden. Op grond van de ervaring van hun uitverkiezing verheugen zij zich met de apostel en prijzen deze weldaad van God, terwijl zij zich overeenkomstig Christus' aansporing met de discipelen verblijden dat hun namen in de hemel staan opgetekend¹. Ook stellen zij de ervaring van hun uitverkiezing tegenover de vurige pijlen van de aanvechtingen van de duivel, wanneer zij vragen: *Wie zal uitverkorenen van God beschuldigen?* (Rom. 8:33).

¹ Ef. 1:3-14; Luc. 10:20.

8. God heeft niet enkel op grond van zijn rechtvaardige wil besloten iemand te laten blijven in de gevallen staat van Adam en daarmee in de staat van zonde en veroordeling van alle mensen. Evenmin besloot Hij enkel op grond van zijn rechtvaardige wil iemand bij het schenken van de genade, die voor het geloof en de bekering nodig is, over te slaan.

Vast staat echter: *Hij ontfermt Zich dus over wie Hij wil en Hij verhardt wie Hij wil* (Rom. 9:18). En ook dit: *Het is u gegeven de geheimenissen van het koninkrijk der hemelen te kennen, maar hun is dat niet gegeven* (Matt. 13:11). Evenzo: *Ik dank U, Vader, Heer van de hemel en de aarde, dat Gij deze dingen voor wijzen en verstandigen verborgen hebt, doch aan kinderkens geopenbaard. Ja, Vader, want zo is het een welbehagen geweest voor U* (Matt. 11:25, 26).

9. De reden waarom God het evangelie liever aan het ene volk dan aan het andere laat verkondigen, moet niet enkel en alleen in het welbehagen van God gezocht worden, maar daarin, dat het ene volk beter is en meer recht heeft op Gods liefde dan het andere volk waaraan het evangelie niet wordt bekendgemaakt.

Mozes ontkent dit, wanneer hij het volk Israel als volgt aanspreekt: *Zie, van de HERE, uw God, is de hemel, ja, de hemel der hemelen, de aarde en alles wat daarop is; alleen aan uw vaderen heeft de HERE Zich verbonden en alleen hen heeft Hij liefgehad, en u, hun nakroost, heeft Hij uit alle volken uitverkoren, zoals dit heden het geval is* (Deut. 10:14, 15). En Christus zegt: *Wee u, Chorazin, wee u, Betsaida! Want indien in Tyrus en Sidon die krachten waren geschied, welke in u geschied zijn, reeds lang zouden zij zich in zak en as bekeerd hebben* (Matt. 11:21).

HET TWEEDE HOOFDSTUK VAN DE LEER

De dood van Christus en onze verlossing daardoor

Artikel 1 God is niet alleen volkomen barmhartig, maar ook volkomen rechtvaardig¹. Nu eist zijn gerechtigheid - zo heeft Hij Zich in zijn Woord geopenbaard - dat onze zonden, tegen zijn oneindige majesteit bedreven, in tijd en eeuwigheid naar ziel en lichaam worden gestraft. Aan deze straffen kunnen wij alleen ontkomen, als aan Gods gerechtigheid wordt voldaan.

¹ Ex. 34:6, 7; Rom. 5:16; Gal. 3:10.

Artikel 2 Maar omdat wij zelf niet in staat zijn die voldoening te geven en ons van Gods toorn te bevrijden, heeft God uit onmetelijke barmhartigheid ons zijn eniggeboren Zoon als Borg gegeven¹. Deze is voor ons en in onze plaats aan het kruis tot zonde gemaakt en een vloek geworden om voor ons te voldoen².

1 Joh. 3:16; Rom. 5:8. 2 2Kor. 5:21; Gal. 3:13.

Artikel 3 De kruisdood van Gods Zoon is het enige offer en de volledige betaling voor de zonde¹. De kracht en de waarde ervan zijn oneindig en daarom is deze dood meer dan genoeg om de zonden van de hele wereld te verzoenen².

1 Heb. 10:14; 9:26, 28. 2 1Joh. 2:2.

Artikel 4 Deze dood is zo krachtig en waardevol, omdat de Persoon die hem ondergaan heeft, niet alleen een echt en volkomen heilig mens is, maar ook de eniggeboren Zoon van God, die met de Vader en de Heilige Geest eeuwig en oneindig God is¹ - zo immers moest onze Verlosser ook zijn. Bovendien is Christus' dood zo krachtig en waardevol, omdat Hij bij zijn sterven heeft ervaren de toorn van God en de vervloeking die wij door onze zonden verdiend hadden².

1 Heb. 4:15; 7:26; Joh. 3:16; 1Joh. 4:9. 2 Mat. 27:46; Gal. 3:13.

Artikel 5 De belofte van het evangelie is nu, dat ieder die in de gekruisigde Christus gelooft, niet verloren gaat, maar eeuwig leven heeft¹. Aan alle volken en mensen tot wie God naar zijn welbehagen het evangelie zendt, moet zonder onderscheid deze belofte openlijk verkondigd worden met het bevel zich te bekeren en te geloven².

1 Joh. 3:16; 1Kor. 1:23. 2 Mat. 28:19; Hand. 2:38; 16:31.

Artikel 6 Velen die door het evangelie geroepen zijn, bekeren zich niet en geloven niet in Christus; zij gaan in ongeloof ten onder¹. Maar dit komt niet doordat Christus' offer aan het kruis gebrekkig of ontoereikend zou zijn; het is hun eigen schuld².

1 Mat. 22:14; Ps. 95:11. 2 Heb. 4:6.

Artikel 7 Maar allen die echt geloven en door Christus' dood van zonde en ondergang bevrijd en behouden worden, ontvangen deze weldaad alleen op grond van Gods genade¹. Deze genade, die God aan niemand verschuldigd is, heeft Hij hun in Christus van eeuwigheid gegeven.

1 2Kor. 5:18; Ef. 2:8, 9.

Artikel 8 Want dit is het soevereine raadsplan, de genadige wil en het voornemen van God de Vader geweest, dat de levendmakende en reddende kracht van de kostbare dood van zijn Zoon ten goede zou komen aan alle uitverkorenen¹, om alleen hun het rechtvaardigend geloof te schenken en hen daardoor met vaste hand tot het volle heil te brengen. Anders gezegd: God heeft gewild dat Christus door zijn bloedstorting aan het kruis (waarmee Hij aan het nieuwe verbond rechtskracht verleend heeft)² uit alle volken, stammen, geslachten en talen³ met kracht al diegenen - en hen alleen - zou verlossen, die de Vader van eeuwigheid tot het heil uitverkoren en aan zijn Zoon gegeven heeft. God heeft ook gewild dat Christus aan dezen het geloof zou schenken⁴, dat Hij - evenals de overige reddende gaven van de Heilige Geest - door zijn dood voor hen verworven heeft. God heeft eveneens gewild dat Hij hen door zijn bloed zou reinigen van al hun zonden⁵, zowel van hun erfzonde als van de zonden die zij voor of na het ontvangen van het geloof zouden bedrijven. En ook was het Gods wil dat Hij hen tot het einde toe trouw zou bewaren en hen tenslotte stralend zonder vlek of rimpel voor Zich zou plaatsen⁶.

1 Joh. 17:9; Ef. 5:25-27. 2 Luc. 22:20; Heb. 8:6. 3 Opb. 5:9. 4 Fil. 1:29. 5 1Joh. 1:7. 6 Joh. 10:28; Ef. 5:27.

Artikel 9 Dit raadsplan dat voortkomt uit Gods eeuwige liefde voor de uitverkorenen, is van het begin van de wereld tot vandaag toe met kracht vervuld en zal ook voortaan vervuld worden, ondanks de tegenstand van de poorten van het dodenrijk¹. Zo zullen de uitverkorenen - ieder op zijn tijd - bijeen vergaderd worden en zal er altijd een kerk van gelovigen zijn, die gefundeerd is in Christus' bloed². Zij heeft Christus, haar verlosser, die voor haar, als een bruidegom voor zijn bruid, aan het kruis zijn leven gegeven heeft³, standvastig lief, zij dient Hem met volharding en prijst Hem nu en in alle eeuwigheid. Amen.

1 Mat. 16:18. 2 Joh. 11:52; 1Kon. 19:18. 3 Ef. 5:25.

Veroordeling van de dwalingen

Na deze uiteenzetting van de rechtzinnige leer veroordeelt de synode de dwalingen van hen die het volgende leren:

1. God de Vader heeft zijn Zoon ertoe bestemd, aan het kruis te sterven, zonder dat daaraan een vast raadsbesluit ten grondslag lag om ook iemand te redden die Hij bij name kende. Zelfs al zou dus de verlossing die Christus heeft verdiend, nooit het persoonlijk eigendom van een mens zijn geworden, dan was geen enkele afbreuk gedaan aan de noodzaak, het nut en de waarde van wat Christus door zijn dood verdiend heeft. Deze zouden in elk opzicht volmaakt, volledig en onaangetast blijven.

Deze bewering betekent een belediging voor de wijsheid van de Vader en de verdienste van Jezus Christus en zij is in strijd met de Schrift. Want onze Verlosser zegt: *Ik zet mijn leven in voor de schapen en Ik ken ze* (Joh. 10:15, 27). En de profeet Jesaja zegt over de verlosser: *Wanneer hij zichzelf ten schuldoffer gesteld zal hebben, zal hij nakomelingen zien en een lang leven hebben en het voornemen van de HERE zal door zijn hand voortgang hebben* (Jes. 53:10). Tenslotte ontkracht deze bewering het artikel van de geloofsbelijdenis, waarin wij belijden *een heilige, algemene, christelijke kerk*.

2. Het doel van de dood van Christus is niet geweest dat Hij het nieuwe verbond van de genade daadwerkelijk door zijn bloed rechtskracht zou verlenen. Nee, het was alleen maar de bedoeling dat Hij voor de Vader formeel het recht zou verwerven om opnieuw met de mensen een verbond te sluiten, dat - al naar 't God believen zou - een verbond van genade of van werken zou kunnen zijn.

Dit is in strijd met de Schrift, die leert dat Christus Borg en Middelaar is geworden van een beter verbond, namelijk het nieuwe. Zij leert ook dat een testament pas van kracht is, wanneer iemand gestorven is¹.

¹ Heb. 7:22; 9:15, 17.

3. Christus heeft door zijn voldoening voor niemand met zekerheid het behoud verdiend, evenmin als het geloof, waardoor deze voldoening van Christus iemands deel wordt en hem metterdaad tot behoud strekt. Christus heeft de Vader alleen maar de mogelijkheid gegeven of Hem ten volle bereidwillig gemaakt om met de mensen een nieuw begin te maken en nieuwe voorwaarden, welke dan ook, voor te schrijven. Het voldoen aan deze voorwaarden zou dan van de vrije wil van de mens afhangen. Zodoende zou het mogelijk geweest zijn dat of niemand of iedereen aan die voorwaarden voldeed.

Zij die dit leren hebben wel een erg lage dunk van de dood Christus en zij hebben totaal geen oog voor de voornaamste vrucht of weldaad die door deze dood verkregen is. Zij diepen de ketterij van Pelagius weer op uit de hel.

4. Het nieuwe verbond van de genade, dat God de Vader door de dood van Christus met de mensen heeft kunnen sluiten, bestaat niet hierin dat wij door het geloof, voor zover het de verdienste van Christus aanneemt, voor God gerechtvaardigd en behouden worden. Nee, het bestaat hierin, dat God ervan afziet om volkomen gehoorzaamheid aan de wet te eisen. Hij beschouwt het geloof zelf en de gehoorzaamheid van het geloof - hoe onvolmaakt ook - als de volmaakte gehoorzaamheid aan de wet. Hij acht ze in zijn genade waard om met het eeuwige leven beloond te worden.

Zij die dit leren, spreken de Schrift tegen: *Zij worden om niet gerechtvaardigd uit zijn genade, door de verlossing in Christus Jezus. Hem heeft God voorgesteld als zoenmiddel door het geloof, in zijn bloed* (Rom. 3:24, 25). Zij voeren met de goddeloze Socinus een nieuwe en vreemde leer in over de rechtvaardiging van de mens voor God, in strijd met het eenparig gevoelen van heel de kerk.

5. Alle mensen zijn door God aangenomen, zodat zij met God verzoend zijn en delen in de genade van het verbond. Daarom is niemand vanwege de erfzonde aan het eeuwig oordeel

onderworpen en ook zal niemand daarom veroordeeld worden. Alle mensen zijn vrij van de schuld van deze zonde.

Deze gedachte strijdt tegen de Schrift, die zegt dat wij *van nature kinderen des toorns zijn* (Ef. 2:3).

6. God heeft, voor zover het aan Hem ligt, aan alle mensen de weldaden die door de dood van Christus verkregen worden, in gelijke mate willen schenken. Wanneer sommigen aan de vergeving van de zonden en het eeuwige leven deel krijgen en anderen niet, hangt dit verschil af van de vrije wil, die ingaat op de genade, welke zonder onderscheid aangeboden wordt. Het genoemde verschil hangt niet af van een bijzondere gave van Gods barmhartigheid, die zo krachtig in de mensen zou werken, dat dezen zich - in tegenstelling tot anderen - die genade eigen zouden maken.

Zij die dit leren, misbruiken het onderscheid tussen verwerving en toepassing van het heil, om zo bij argeloze en onervaren mensen deze mening ingang te doen vinden. Terwijl zij doen alsof zij dit onderscheid op een juiste manier naar voren brengen, proberen zij intussen het volk het dodelijke gif van de pelagiaanse dwalingen toe te dienen.

7. Christus kon en moest niet sterven voor hen die God zo bijzonder liefheeft en tot het eeuwige leven heeft uitverkoren. Hij is dan ook niet voor hen gestorven, want zulke mensen hebben de dood van Christus niet nodig.

Zij die dit leren, spreken de apostel tegen, dat de Zoon van God *mij heeft liefgehad en Zich voor mij heeft overgeleverd* (Gal. 2:20). Evenzo: *Wie zal uitverkorenen Gods beschuldigen? God is het, die rechtvaardigt; wie zal veroordelen? Christus Jezus is de gestorvene, namelijk voor hen* (Rom. 8:33, 34). En de Verlosser zegt zelf: *Ik zet mijn leven in voor de schapen* (Joh. 10:15). En: *Dit is mijn gebod, dat gij elkaar liefhebt, gelijk Ik u heb liefgehad. Niemand heeft grotere liefde, dan dat hij zijn leven inzet voor zijn vrienden* (Joh. 15:12, 13).

HET DERDE EN VIERDE HOOFDSTUK VAN DE LEER

De verdorvenheid van de mens en zijn bekering tot God

Artikel 1 De mens is oorspronkelijk naar het beeld van God geschapen¹. Hij was in zijn verstand gesierd met ware en heilzame kennis van zijn Schepper en van de geestelijke dingen; in zijn wil en hart met gerechtigheid; in al zijn verlangens met zuiverheid. Hij was dus volkomen heilig. Maar op het ingeven van de duivel is hij uit eigen vrije wil van God afgeweken en daardoor heeft hij zich van deze uitnemende gaven beroofd². In plaats daarvan heeft hij over zich gehaald, wat zijn verstand betreft, blindheid, verschrikkelijke duisternis en een onbetrouwbaar en verdorven oordeel; wat zijn wil en hart aangaat, slechtheid, opstandigheid en hardnekkigheid; en bovendien in al zijn verlangens onzuiverheid³.

1 Gen. 1:26, 27. 2 Gen. 3:1-7. 3 Ef. 4:17-19.

Artikel 2 Zoals de mens was na de val, zo werden ook zijn kinderen: de verdorven mens bracht verdorven kinderen voort¹. Op deze wijze is naar Gods rechtvaardig oordeel de verdorvenheid van Adam gekomen over al zijn nakomelingen - uitgezonderd alleen Christus² - en dit niet door navolging, zoals de pelagianen vroeger beweerden, maar door voortplanting van de verdorven natuur.

1 Job 14:4; Ps. 51:7. 2 Rom. 5:12; Heb. 4:15.

Artikel 3 Daarom worden alle mensen in zonde ontvangen: Gods toorn rust al op hen, wanneer zij geboren worden¹. Zij zijn niet in staat ook maar iets voor hun behoud te doen, maar zij zijn uit op het kwaad, dood in zonden en slaven van de zonde². Zij willen noch kunnen terugkeren tot God en evenmin kunnen zij in hun verdorven natuur verbetering brengen of zich daarop richten, zonder de genade van de Heilige Geest, die opnieuw geboren doet worden³.

1 Ef. 2:3. 2 Ef. 2:1; Rom. 6:16, 17. 3 Joh. 3:3, 5, 6; Tit. 3:5.

Artikel 4 Wel is er na de zondeval nog iets van het licht der natuur in de mens overgebleven. Hierdoor behoudt hij enige kennis van God, van de natuurlijke dingen, van het onderscheid tussen wat past en niet past en ook geeft hij er wel enigszins blijk van zich fatsoenlijk en ordelijk te willen gedragen¹. Maar de mens kan door dit licht der natuur beslist niet tot heilbrengende kennis van God komen en zich tot Hem bekeren; hij kan immers niet eens in het dagelijkse leven dit licht op de juiste manier gebruiken. Sterker nog, hij vertroebelt het - wat dit licht ook wezen mag - op allerlei manieren en hij houdt het in ongerechtigheid ten onder². Daarom wordt hem elke verontschuldiging tegenover God ontnomen.

1 Rom. 1:19, 20; 2:14, 15. 2 Rom. 1:18, 20.

Artikel 5 Wat geldt van het licht der natuur, geldt in dit opzicht ook van de wet van de Tien Geboden, die God door Mozes in het bijzonder aan de joden gegeven heeft. Want de wet legt wel de grootheid van de zonde bloot en ze overtuigt de mens steeds meer van zijn schuld¹, maar zij wijst het redmiddel niet aan en ook geeft zij geen kracht om uit deze ellende te komen. En doordat zij door het vlees krachteloos geworden is en de overtreder onder de vloek laat blijven, kan de mens door de wet de heilbrengende genade niet verkrijgen².

1 Rom. 7:10, 13. 2 Rom. 8:3; 3:19, 20; 2Kor. 3:6, 7.

Artikel 6 Wat dan het licht der natuur en de wet niet tot stand kunnen brengen, dat doet God door de kracht van de Heilige Geest en door het woord of de bediening van de verzoening: het evangelie van de Messias¹. Het heeft God behaagd de gelovigen zowel onder het oude als onder het nieuwe verbond daardoor te behouden².

1 2Kor. 5:18, 19. 2 1Kor. 1:21.

Artikel 7 Nu onder het nieuwe verbond het onderscheid tussen de volken is opgeheven, heeft God het heilgeheim van zijn wil aan meer mensen geopenbaard dan onder het oude verbond¹. De grond voor dit verschil moet men niet hierin zoeken, dat het ene volk voortreffelijker is dan het andere of het licht der natuur beter gebruikt, maar in het soevereine welbehagen en de onverdiende liefde van God². Daarom moeten zij aan wie zo'n grote genade te beurt valt - zonder dat zij het verdienen, ja zelfs tegen al wat zij verdienen in - haar met een nederig en dankbaar hart erkennen. Maar ten aanzien van de anderen, wie deze genade niet te beurt valt, moeten zij, met de apostel, de strengheid en rechtvaardigheid van Gods oordelen aanbidden en die in geen geval nieuwsgierig onderzoeken³.

1 Ef. 1:9; 2:14; Kol. 3:11; Rom. 2:11. 2 Mat. 11:26. 3 Rom. 11:22, 33; Opb. 16:7.

Artikel 8 Allen die door het evangelie worden geroepen, worden in volle ernst geroepen. Want God laat in zijn Woord in volle ernst en ondubbelzinnig zien wat Hem aangenaam is: dat zij die geroepen worden, tot Hem komen. Even echt gemeend belooft Hij allen die tot Hem komen en geloven, de rust voor hun ziel en het eeuwige leven¹.

1 Mat. 22:4; Opb. 22:17; Joh. 6:37; Mat. 11:28, 29.

Artikel 9 Velen die door de bediening van het evangelie geroepen zijn, komen niet en worden niet bekeerd¹. Dit is niet te wijten aan het evangelie of aan Christus, die door het evangelie aangeboden wordt, evenmin aan God, die door het evangelie roept en zelfs verschillende gaven schenkt aan de mensen die Hij roept². De schuld ligt bij henzelf: sommigen zijn achteloos en nemen het Woord des levens niet aan; anderen nemen het wel aan, maar laten het niet toe in hun hart en daardoor keren zij zich weer af na de vluchtige blijdschap van het tijdelijk geloof; nog anderen verstikken het zaad van het Woord onder de dorens van de zorgen en genoegens van de wereld en brengen geen vruchten voort. Dit leert onze Verlosser in de gelijkenis van het zaad³.

1 Mat. 22:1-4; 11:20-24. 2 Mat. 23:37. 3 Mat. 13:18-23.

Artikel 10 Anderen die door de bediening van het evangelie geroepen zijn, komen wel en worden bekeerd. Dit moet men niet aan de mens toeschrijven¹, alsof hij zich door zijn vrije wil zou onderscheiden van anderen aan wie even grote of voldoende genade tot geloof en bekering geschonken is

(zoals de hoogmoedige ketterij van Pelagius zegt). Men moet dit aan God toeschrijven: evenals Hij de zijnen van eeuwigheid in Christus heeft uitverkoren, roept Hij hen in dit leven met kracht, schenkt hun geloof en bekering, verlost hen uit de macht van de duisternis en brengt hen over in het rijk van zijn Zoon². God doet dit alles, opdat zij de grote daden zouden verkondigen van Hem die hen uit de duisternis geroepen heeft tot zijn wonderbaar licht, en opdat zij niet in zichzelf, maar in de Here zouden roemen, zoals de geschriften van de apostelen op tal van plaatsen getuigen³.

1 Rom. 9:16. 2 Kol. 1:13; Gal. 1:4; 1Pet. 2:9. 3 1Kor. 1:31; 2Kor. 10:17; Ef. 2:8, 9.

Artikel 11 Wanneer God dit welbehagen in de uitverkorenen uitvoert en in hen de ware bekering tot stand brengt, laat Hij hun niet alleen het evangelie door middel van de prediking horen en hun verstand door de Heilige Geest zo sterk verlichten, dat zij goed begrijpen en onderscheiden wat Gods Geest hun wil leren¹. Maar Hij dringt ook door tot in het diepst van de mens met de krachtige werking van diezelfde Geest, die wedergeboorte werkt²; Hij opent het gesloten hart³, Hij maakt het harde zacht, Hij besnijdt het onbesnedene⁴, Hij vernieuwt de wil: van dood maak Hij hem levend, van slecht goed, van onwillig gewillig, van weerbarstig gehoorzaam. Hij brengt de wil zover en geeft deze zoveel kracht, dat hij als een goede boom vruchten van goede werken kan voortbrengen⁵.

1 Heb. 6:4, 5; 1Kor. 2:10. 2 Heb. 4:12. 3 Hand. 16:14. 4 Jer. 4:4. 5 Mat. 7:18.

Artikel 12 Dit is de wedergeboorte, de vernieuwing, nieuwe schepping, opwekking uit de dood en levendmaking, die God zonder ons in ons tot stand brengt en waarover in de Schrift zo indrukwekkend gesproken wordt¹. God brengt deze wedergeboorte niet tot stand door alleen te laten prediken of een appel op ons te doen. Zij geschiedt niet op zo'n manier dat de mens, wanneer God voor zijn deel het werk voltooid heeft, nog steeds bij machte is al dan niet wedergeboren en bekeerd te worden. Nee, het is een volstrekt bovennatuurlijke, zeer krachtige en tegelijk zeer liefdevolle, wonderbare, verborgen en onuitsprekelijke werking. Deze is naar het getuigenis van de Schrift, die ingegeven is door dezelfde God die dit bewerkt, niet minder krachtig dan zijn werk bij de schepping of de opwekking van doden². Daardoor worden allen bij wie God op deze bewonderenswaardige wijze in het hart werkt, volstrekt zeker en met kracht wedergeboren en gaan zij metterdaad geloven. En wanneer de wil vernieuwd is, wordt hij niet alleen door God geleid en bewogen; maar door God in beweging gebracht, werkt hij ook zelf³. Daarom wordt terecht gezegd dat de mens zelf gelooft en zich bekeert door de genade, die hij ontvangen heeft.

1 Joh. 3:3; 2Kor. 4:6; 5:17; Ef. 5:14. 2 Joh. 5:25; Rom. 4:17. 3 Fil. 2:13.

Artikel 13 Hoe dit in zijn werk gaat, kunnen de gelovigen in dit leven niet volledig begrijpen¹. Intussen vinden zij rust in de wetenschap en ervaring, dat zij door deze genade van God van harte geloven en hun Verlosser liefhebben².

1 Joh. 3:8. 2 Rom. 10:9.

Artikel 14 Het geloof is dus een gave van God¹. Dat wil niet zeggen dat God het de mens aanbiedt, die met dit aanbod vervolgens doen kan wat hij wil, maar dat Hij het metterdaad de mens schenkt, ingeeft en instort. Evenmin is het zo, dat God alleen maar de kracht om te geloven zou geven en daarna de toestemming of het daadwerkelijk geloven verwacht van de vrije wil van de mens. Want Hij die zowel het willen als het werken in ons werkt², ja alles in allen tot stand brengt, Hij is het immers die zowel de wil om te geloven als het geloof zelf in de mens bewerkt.

1 Ef. 2:8. 2 Fil. 2:13.

Artikel 15 Deze genade is God aan niemand verschuldigd. Want wat zou Hij verschuldigd zijn aan iemand die Hem niet eerst iets kan geven dat beloond zou moeten worden¹? Nog sterker, wat zou God verschuldigd zijn aan hem die zelf niets anders te bieden heeft dan zonde en leugen? Wie deze genade ontvangt, is dus alleen aan God eeuwige dankbaarheid verschuldigd en hij brengt Hem die dank dan ook. Wie deze genade niet ontvangt, bekommert

zich in het geheel niet om deze geestelijke dingen en gaat op in zijn eigen leven, of hij beroemt zich in zijn zorgeloosheid ten onrechte op wat hij toch niet heeft². Verder moet men naar het voorbeeld van de apostelen over hen die openlijk hun geloof belijden en hun leven beteren, gunstig oordelen en spreken³, want het diepst van het hart is ons onbekend. Wat anderen betreft, die nog niet geroepen zijn, voor hen moet men tot God bidden, die het niet zijnde tot aanzijn roept. In geen geval moeten wij ons hoogmoedig jegens hen gedragen, alsof wij onszelf onderscheiden hadden⁴.

1 Rom. 11:35. 2 Amos 6:1; Jer. 7:4. 3 Rom. 14:18. 4 Rom. 4:17; 1Kor. 4:7.

Artikel 16 De mens is ondanks de zondeval mens gebleven, toegerust met verstand en wil, en de zonde, die het hele menselijke geslacht heeft doordrongen, heeft de natuur van de mens niet weggenomen, maar verdorven en geestelijk gedood¹. De goddelijke genade van de wedergeboorte werkt dan ook niet in de mensen alsof zij stokken en blokken waren en zij vernietigt de wil met zijn eigenschappen niet en dwingt de mens niet tegen wil en dank. Maar zij maakt de wil levend, geneest, herstelt hem en buigt hem liefdevol en tegelijk krachtig². Waar eerst de hardnekkige tegenstand van het vlees de mens helemaal beheerste, begint nu door de Geest een gewillige en oprechte gehoorzaamheid de overhand te krijgen. Daarin bestaat de geestelijke vernieuwing en de ware vrijheid van onze wil. Ja, indien de Heilige Geest die al het goede zo bewonderenswaardig werkt, niet op deze wijze met ons handelde, zou er voor de mens geen enkele hoop overblijven. Want hoe zou hij ooit uit de zonde waarin hij gevallen is, kunnen opstaan door zijn vrije wil, waardoor hij zich in het verderf heeft gestort, toen hij nog stond!

1 Rom. 8:2; Ef. 2:1. 2 Ps. 51:12; Fil. 2:13.

Artikel 17 De almachtige werking van God waardoor Hij ons natuurlijk leven voortbrengt en in stand houdt, sluit het gebruik van middelen niet uit, maar vereist die juist¹. Daarmee heeft God immers naar zijn oneindige wijsheid en goedheid zijn kracht willen uitoefenen. Zo is het ook met de bovennatuurlijke werking van God waardoor Hij ons opnieuw geboren doet worden: deze sluit niet uit en neemt evenmin weg het gebruik van het evangelie, dat de wijze God tot zaad van de wedergeboorte en voedsel voor de ziel bestemd heeft². De apostelen en de leraars die hen hebben nagevolgd, hebben het volk over deze genade van God eerbiedig onderwezen om God te eren en alle menselijke hoogmoed neer te drukken. Intussen hebben zij toch niet nagelaten, de mensen met het heilig onderwijs van het evangelie te houden onder de bediening van het Woord, van de sacramenten en van de kerkelijke tucht³. Daarom moeten ook nu zij die in de gemeente onderwijzen of onderwezen worden, het beslist niet wagen God te verzoeken, door te scheiden wat Hij naar zijn welbehagen voor altijd heeft willen samenvoegen⁴. Want door al dat onderwijs wordt de genade geschonken en hoe meer wij ons inzetten bij het volbrengen van onze roeping, des te heerlijker openbaart zich het heilzaam werk van God in ons en zo gaat zijn werk des te voorspoediger voort⁵. Zowel om de middelen als om de heilbrengende vrucht en kracht daarvan komt alleen aan deze God toe alle eer tot in eeuwigheid. Amen.

1 Jes. 55:10, 11. 2 1Kor. 1:21; 1Pet. 1:23, 25. 3 Hand. 2:42; 2Tim. 4:2; 2Kor. 5:11-21. 4 Rom. 10:14, 15. 5 Judas :24, 25.

Veroordeling van de dwalingen Na deze uiteenzetting van de rechtzinnige leer veroordeelt de synode de dwalingen van hen die het volgende leren:

1. Men kan strikt genomen niet beweren dat de erfzonde op zichzelf zo verschrikkelijk is, dat het hele menselijke geslacht erom veroordeeld zou moeten worden, of straf in tijd en eeuwigheid verdiend zou hebben.

Zij die dit leren, komen in strijd met wat de apostel zegt: *Daarom, gelijk door een mens de zonde de wereld is binnengekomen en door de zonde de dood, zo is ook de dood tot alle mensen doorgedaan, omdat allen gezondigd hebben* (Rom. 5:12). En: *Want het oordeel leidde*

van een overtreding tot veroordeling (Rom. 5:16). En: *Want het loon dat de zonde geeft, is de dood* (Rom. 6:23).

2. Toen de mens geschapen werd, konden in zijn wil de gaven van de menselijke geest, de goede eigenschappen en deugden, zoals goedheid, heiligheid en rechtvaardigheid, niet aanwezig zijn. Daarom konden zij door de zondeval ook niet van de wil gescheiden worden. Dit is in strijd met de beschrijving van de mens als het beeld van God, zoals de apostel die geeft in Ef. 4:24. Daar zegt hij dat dit bestaat in gerechtigheid en heiligheid, die toch beide ongetwijfeld in de wil zetelen.

3. In de geestelijke dood werden de goede gaven van de menselijke geest niet gescheiden van de wil. Want de wil op zich is nooit door de zonde aangetast, maar hij wordt alleen gehinderd door de duisternis van het verstand en de wispelturigheid van de gevoelens. Wanneer deze belemmeringen weggenomen zijn, kan de wil zijn vrije aangeboren kracht weer uitoefenen. Dat wil zeggen: de wil kan uit eigen kracht bij iedere gelegenheid het goede al dan niet willen en kiezen.

Dit is een niet eerder verkondigde dwaling, die ertoe leidt dat men hoog opgeeft van de krachten van de vrije wil, in strijd met het spreken van de profeet: *Arglistig is het hart boven alles, ja, verderfelijk is het* (Jer. 17:9); en van de apostel: *Ook wij allen hebben vroeger daarin verkeerd, in de begeerten van ons vlees, handelende naar de wil van het vlees en van de gedachten* (Ef. 2:3).

4. De mens die niet opnieuw geboren is, is eigenlijk niet helemaal dood in de zonde. Hij mist de krachten om het goede te doen ook niet helemaal. Maar hij kan nog hongeren en dorsten naar de gerechtigheid en het leven. Ook kan hij nog brengen het offer van een verslagen en gebroken geest, dat God aangenaam is.

Deze beweringen zijn in strijd met de duidelijke uitspraken van de Schrift: *Gij waart dood door uw overtredingen en zonden* (Ef. 2:1, 5). Evenzo: *Al wat de overleggingen van zijn hart voortbrachten, was te allen tijde slechts boos* (Gen. 6:5; 8:21). Bovendien, alleen van de wedergeborenen en van hen die zalig gesproken worden, geldt dat zij hongeren en dorsten naar de verlossing uit de ellende en naar het leven, en dat zij God een offerande van een verbroken geest brengen (Matt. 5:6 en Ps. 51:19).

5. De door de zonde ontaarde, nog niet bekeerde mens kan de algemene genade - daaronder verstaan zij het licht der natuur - of de gaven die na de zondeval nog in hem overgebleven zijn, zo goed gebruiken, dat hij daardoor langzamerhand en stap voor stap een grotere genade kan verwerven, namelijk de evangelische of reddende genade en uiteindelijk de redding zelf. Wij moeten ons dit zo voorstellen dat God Zich van zijn kant bereid toont, Christus aan alle mensen te openbaren, omdat Hij immers ruimschoots en krachtig de middelen verschaft die nodig zijn om Christus te leren kennen en tot geloof en bekering te komen.

Niet alleen de ervaring in alle tijden, maar ook de Schrift getuigt dat dit met de waarheid strijdt: *Hij heeft Jakob zijn woorden bekend gemaakt, Israel zijn inzettingen en zijn verordeningen. Aldus heeft Hij aan geen enkel volk gedaan, en zijn verordeningen kennen zij niet* (Ps. 147:19, 20); *Hij heeft ten tijde van de geslachten die achter ons liggen, alle volken op hun eigen wegen laten gaan* (Hand. 14:16). En: *Zij - namelijk Paulus en de zijnen - werden door de Heilige Geest verhinderd het woord in Asia te spreken; en bij Mysie gekomen, poogden zij naar Bitynie te reizen, maar de Geest van Jezus liet het hun niet toe* (Hand. 16:6, 7).

6. Wanneer de mens zich metterdaad bekeert, kunnen door God geen nieuwe kwaliteiten, krachten of gaven aan de wil geschonken worden. Het geloof - waarmee onze bekering begint en waaraan wij de naam gelovigen danken - is dan ook niet een kwaliteit of gave die God schenkt, maar alleen een daad van de mens. Men kan slechts over een gave spreken, voorzover het betreft het vermogen om tot geloof te komen.

Zij die dit leren, spreken de Heilige Schrift tegen, die getuigt dat God nieuwe gaven in onze harten uitstort, namelijk geloof, gehoorzaamheid en de ondervinding van zijn liefde: *Ik zal mijn wet in hun binnenste leggen en die in hun hart schrijven* (Jer. 31:33). En: *Want Ik zal water gieten op het dorstige en beken op het droge; Ik zal mijn Geest uitgieten op uw nakroost* (Jes. 44:3). En: *De liefde van God is in onze harten uitgestort door de Heilige Geest, die ons gegeven is* (Rom. 5:5). Dit is ook in strijd met de ononderbroken praktijk van Gods kerk, die, zoals de profeet zegt, bidt: *Bekeer mij, dan zal ik mij bekeren* (Jer. 31:18).

7. De genade waardoor wij tot God bekeerd worden, is niets anders dan een vriendelijk appèl op ons. Sommigen leggen dit zo uit: de meest humane werkwijze bij de bekering van de mens, die tegelijk het best past bij zijn natuur, is die waarbij God met een appel tot de mens komt. Er is geen enkele reden waarom deze appellerende genade niet voldoende zou zijn, om natuurlijke mensen tot geestelijke te maken. Ja, God brengt de instemming van de wil op geen andere manier tot stand dan door zo op het gevoel in te werken. De kracht van Gods werking, waardoor zij die van de satan overtreft, bestaat hierin, dat God eeuwige en de satan slechts tijdelijke gaven belooft.

Dit is volstrekt pelagiaans en in strijd met heel de Heilige Schrift. Deze kent bij de bekering van de mens nog een andere, veel krachtiger en goddelijker werking van de Heilige Geest: *Een nieuw hart zal Ik u geven en een nieuwe geest in uw binnenste; het hart van steen zal Ik uit uw lichaam verwijderen en Ik zal u een hart van vlees geven* (Ezech. 36:26).

8. Bij de wedergeboorte van de mens gebruikt God zijn almachtige kracht niet zo, dat Hij daardoor de wil van de mens feilloos en met overmacht buigt tot geloof en bekering. Maar als God bij zijn genadewerk alles wat Hij aanwendt bij de bekering van de mens, gedaan heeft, kan de mens zich toch tegen God en de Heilige Geest verzetten, terwijl God beoogt door de wedergeboorte juist hem tot een nieuwe mens te maken. Ja, zo verzet de mens zich ook inderdaad vaak, waardoor hij zijn eigen wedergeboorte helemaal verhindert. Op deze manier beslist de mens zelf of hij al dan niet wedergeboren zal worden.

Dit betekent niets anders dan dat men bij onze bekering de kracht van Gods genade helemaal uitschakelt. Men maakt de werking van de almachtige God ondergeschikt aan de menselijke wil. Dit is in strijd met wat de apostelen leren: *Overweldigend groot is zijn kracht aan ons die geloven* (Ef. 1:19), en *dat God met kracht alle welgevallen in het goede en het werk van het geloof volmaakt* (2 Tess. 1:11), en *dat zijn goddelijke kracht ons met alles wat tot leven en godsvrucht strekt, heeft begiftigd* (2 Petr. 1:3).

9. De genade en de vrije wil brengen samen, elk voor zijn deel, het begin van de bekering tot stand, waarbij niet de genade voorop gaat. Dit betekent: bij de bekering helpt God de menselijke wil pas krachtig, nadat deze zichzelf in beweging zet en zich op de bekering richt. De oude kerk heeft deze leer allang geleden in de pelagianen veroordeeld op grond van de woorden van de apostel: *Het hangt dus niet daarvan af, of iemand wil, dan wel of iemand loopt, maar van God, die Zich ontfermt* (Rom. 9:16). Evenzo: *Want wie onderscheidt u? En wat hebt gij, dat gij niet ontvangen hebt?* (1 Kor. 4:7); *want het is God, die om zijn welbehagen zowel het willen als het werken in u werkt* (Fil. 2:13).

HET VIJFDE HOOFDSTUK VAN DE LEER

De volharding van de heiligen

Artikel 1 Degenen die God naar zijn voornemen roept tot de gemeenschap met zijn Zoon, onze Here Jezus Christus, en door de Heilige Geest opnieuw geboren doet worden, verlost Hij wel van de tirannie en slavernij van de zonde¹. Maar Hij verlost hen in dit leven niet helemaal van het vlees en het lichaam der zonde².

¹ Joh. 8:34; Rom. 6:17. ² Rom. 7:21-24.

Artikel 2 Hierdoor zondigen zij in hun zwakheid elke dag weer en zelfs aan de beste werken van de heiligen kleven gebreken¹. Dit geeft hun voortdurend reden zich voor God te

verootmoedigen en hun toevlucht tot de gekruisigde Christus te nemen². Ook gaan zij daardoor steeds meer het vlees doden door de Geest der gebeden en door zich te oefenen in een godvrezend leven en zij verlangen vurig naar het bereiken van de volmaaktheid³. Dit doen zij, tot zij, verlost uit het lichaam des doods, met het Lam van God in de hemelen zullen regeren⁴.

1 1Joh. 1:8. 2 Heb. 6:18. 3 Kol. 3:5; 1Tim. 4:7, 8; Fil. 3:12, 14. 4 Rom. 7:24; Opb. 5:6, 10.

Artikel 3 Doordat deze zonden nog in hen overgebleven zijn en bovendien de wereld en de satan hen steeds aanvechten¹, zouden de bekeerden in de genade niet staande kunnen blijven, als zij aan zichzelf werden overgelaten. Maar God is trouw²: barmhartig bevestigt Hij hen in de genade, die hun eenmaal is gegeven, en tot het einde toe bewaart Hij hen daarin met kracht³.

1 Rom. 7:20; Mat. 26:41. 2 1Kor. 10:13. 3 1Pet. 1:5.

Artikel 4 Gods macht waardoor Hij de ware gelovigen in de genade bevestigt en bewaart, is zo groot, dat zij niet door het vlees overwonnen kan worden¹. Toch werkt God bij de leiding van hun leven niet altijd zo in de bekeerden, dat zij in sommige gevallen door hun eigen schuld niet zouden kunnen afdwalen van de weg waarop zij genadig geleid worden; zij worden dan verleid door hun zondige begeerten en volgen die. Daarom moeten zij voortdurend waken en bidden, dat zij niet in verzoeking geleid worden². Wanneer zij dit niet doen, bestaat niet alleen de mogelijkheid dat zij door het vlees, de wereld en de satan meegesleept worden en tot zware en afschuwelijke zonden gebracht worden, maar gebeurt het ook werkelijk dat zij daarin - en God laat dit rechtvaardig toe - soms worden meegesleept. Dit wordt ons duidelijk aangetoond in de Schrift, waar beschreven staat, hoe treurig David, Petrus en andere heiligen in zonde gevallen zijn³.

1 Ef. 1:19. 2 Mat. 26:41; 1Tes. 5:6, 17. 3 2Sam. 11; Mat. 26:69-75.

Artikel 5 Met zulke grove zonden wekken zij Gods toon in hoge mate op; zij verdienen opnieuw de dood; zij bedroeven de Heilige Geest; zij oefenen zich een tijdlang niet meer in het geloof; zij brengen grote schade toe aan hun geweten en ervaren soms voor een tijd de genade niet meer¹. Eerst wanneer zij door ernstig berouw op de goede weg terugkeren, doet God zijn vaderlijk aangezicht weer over hen lichten².

1 2Sam. 12; Ef. 4:30; Ps. 32:3-5. 2 Num. 6:25.

Artikel 6 Want God, die rijk is aan barmhartigheid, neemt naar het onveranderlijk voornemen van de uitverkiezing de Heilige Geest niet helemaal van de zijnen weg, zelfs niet wanneer zij zo treurig in zonde zijn gevallen¹. Hij laat hen ook niet zo diep vallen, dat zij de genade van de aanneming tot kinderen en de staat van de rechtvaardiging verliezen, of dat zij de zonde tot de dood of de zonde tegen de Heilige Geest bedrijven en helemaal door God verlaten, zich in de eeuwige ondergang storten².

1 Ef. 1:11; Ps. 51:13. 2 Gal. 4:5; 1Joh. 5:16-18; Mat. 12:31, 32.

Artikel 7 Want ten eerste bewaart God, wanneer zij zo diep vallen, nog in hen zijn onvergankelijk zaad, waaruit zij opnieuw geboren zijn, zodat dit niet vergaat of weggeworpen wordt¹. Verder vernieuwt Hij hen zeker en met kracht door zijn Woord en Geest, zodat zij zich bekeren²: zij krijgen van harte en naar Gods wil verdriet over deze zonden; zij begeren en ontvangen door het geloof en met een verbroken hart vergeving door het bloed van de Middelaar; zij ervaren opnieuw de genade van God, die nu met hen verzoend is; zij aanbidden zijn barmhartigheid en trouw en spannen zich voortaan des te meer in om hun behoud met vrees en beven te bewerken³.

1 1Joh. 3:9; 1Pet. 1:23. 2 2Kor. 7:10; Ps. 51:19; Ps. 32:5. 3 Fil. 2:12.

Artikel 8 Niet aan hun eigen verdiensten of krachten, maar aan de genadige barmhartigheid van God hebben zij het te danken, dat zij niet helemaal van het geloof en de genade vervreemden, of voorgoed in hun zonden blijven en zo verloren gaan. Dit zou, wat hen betreft, niet alleen heel goed mogelijk zijn, het zou ongetwijfeld ook gebeuren. Maar wat God

betreft, kan dit beslist niet. Want zijn raadsplan kan niet veranderd, zijn belofte niet gebroken en de roeping naar zijn voornemen niet herroepen worden; evenmin kunnen Christus' verdienste, voorbede en bewaring krachteloos gemaakt worden en ook de verzegeling met de Heilige Geest kan niet verijdeld of vernietigd worden¹.

1 Ps. 33:11; Heb. 6:17; Rom. 8:30; 9:11; 8:34; Luc. 22:32; Ef. 1:13.

Artikel 9 De gelovigen kunnen voor zichzelf zeker zijn van deze bewaring der uitverkorenen tot behoud en van de volharding der ware gelovigen in het geloof¹. En zij hebben die zekerheid ook, naarmate zij vast geloven dat zij ware, levende leden van de kerk zijn en altijd zullen blijven, en dat zij vergeving van de zonden en een eeuwig leven hebben.

1 Rom. 8:31-39; 2Tim. 4:8, 18.

Artikel 10 Deze zekerheid komt dus niet voort uit een of andere speciale openbaring zonder of buiten het Woord, maar uit het geloof in Gods beloften, die Hij in zijn Woord zo overvloedig tot onze troost geopenbaard heeft. Zij komt ook voort uit het getuigenis van de Heilige Geest, die met onze geest getuigt, dat wij Gods kinderen en erfgenamen zijn¹, en tenslotte hieruit, dat de gelovigen zich met heilige ernst toeleggen op een goed geweten en goede werken². En als Gods uitverkorenen in deze wereld de vaste troost dat zij de overwinning zullen behouden, moesten missen en zonder dit onbedrieglijke onderpand van de eeuwige heerlijkheid moesten leven, dan zouden zij de beklagenswaardigste van alle mensen zijn³.

1 Rom. 8:16, 17; 1Joh. 3:1, 2. 2 Hand. 24:16. 3 Rom. 8:37; 1Kor. 15:19.

Artikel 11 Intussen getuigt de Schrift dat de gelovigen in dit leven tegen allerlei zondige twijfel te strijden hebben en in zware aanvechting dit volle geloofsvertrouwen en deze zekerheid van de volharding niet altijd voelen. Maar God, de Vader van alle vertroosting, laat hen niet boven vermogen verzocht worden, want Hij zal met de verzoeking ook voor de uitkomst zorgen en Hij maakt door de Heilige Geest hen weer zeker van de volharding¹.

1 2Kor. 1:3; 1Kor. 10:13; 2Tim. 4:17-18.

Artikel 12 Deze zekerheid van de volharding verleidt de ware gelovigen beslist niet tot hoogmoed en zondige zorgeloosheid. Integendeel, hieruit komen voort nederigheid, kinderlijke eerbied, een godvrezend leven, vurige gebeden, standvastigheid in alle strijd, in het kruisdragen en in het belijden van de waarheid en ook blijvende blijdschap in God¹. Het overdenken van die weldaad is voor hen juist een aansporing zich ernstig en voortdurend te oefenen in dankbaarheid en goede werken². Dit blijkt immers uit de getuigenissen van de Schrift en de voorbeelden van de heiligen.

1 Rom. 12:1; Ps. 116:12. 2 Tit. 2:11-14; Ps. 56:13, 14; 1Joh. 3:3.

Artikel 13 Bij hen die weer opgericht worden, nadat zij in zonde gevallen zijn, herleeft het vertrouwen te zullen volharden. Maar dat veroorzaakt zeker geen zorgeloosheid en slordigheid in de dienst van God. Nee, zij zorgen er juist des te meer voor, nauwgezet op de wegen van de Here te blijven¹. Deze zijn immers van tevoren bereid, opdat zij door daarop te wandelen, de zekerheid van hun volharding mogen bewaren. Dan zal het aangezicht van God, die met hen verzoend is, zich niet weer van hen afkeren wegens misbruik van zijn vaderlijke goedheid. Daardoor zouden zij in nog grotere geestelijke benauwdheid terecht komen. Want wanneer zij die God vrezen, zijn vriendelijk aangezicht zien, is dat hun zoeter dan het leven, maar wanneer God zijn aangezicht verbergt, is dat hun bitterder dan de dood².

1 2Kor. 7:9-11; Ef. 2:10. 2 Ps. 63:4; Jes. 64:7; Jer. 33:5.

Artikel 14 Nu heeft het God behaagd zijn genadewerk in ons te beginnen door de prediking van het evangelie. Evenzo wil Hij het instandhouden, voortzetten en voltoeien door het laten horen, lezen en overdenken van het evangelie, door aansporingen, dreigementen, beloften en ook door het gebruik van de heilige sacramenten¹.

1 Deut. 6:20-25; 2Tim. 3:16-17; Hand. 2:42.

Artikel 15 Deze leer dat de ware gelovigen en heiligen zullen volharden en daar zeker van mogen zijn, heeft God tot eer van zijn naam en tot troost van allen die Hem vrezen, zeer overvloedig in zijn Woord geopenbaard en Hij prent die in de harten van de gelovigen in¹. Weliswaar wordt deze leer door het vlees niet begrepen, door de satan gehaat, door de wereld bespot, door onkundige mensen en huichelaars misbruikt en door dwaalgeesten bestreden, maar de bruid van Christus heeft haar altijd als een schat van oneindige waarde innig liefgehad en standvastig verdedigd². God zal ervoor zorgen, dat zij dit ook zal blijven doen; tegen Hem kan geen plan iets uitrichten en is geen enkele macht opgewassen³. Deze enige God, Vader, Zoon en Heilige Geest, zij eer en heerlijkheid in eeuwigheid. Amen⁴.
1 Opb. 14:12. 2 Ef. 5:32. 3 Ps. 33:10, 11. 4 1Pet. 5:10, 11.

Veroordeling van de dwalingen

Na deze uiteenzetting van de rechtzinnige leer veroordeelt de synode de dwalingen van hen die het volgende leren:

1. De volharding van de ware gelovigen is geen vrucht van de uitverkiezing of een geschenk van God, dat door de dood van Christus verdiend is. Nee, zij is een voorwaarde van het nieuwe verbond, waaraan de mens door zijn vrije wil moet voldoen, voordat hij - zoals zij dat noemen - definitief uitgekozen en gerechtvaardigd wordt.

De Heilige Schrift getuigt echter dat de volharding het gevolg is van de uitverkiezing en dat zij door de kracht van Christus' dood, opstanding en voorbede aan de uitverkorenen gegeven wordt: *Het uitverkoren deel heeft het verkregen en de overigen zijn verhard* (Rom. 11:7).

Evenzo: *Hoe zal Hij, die zelfs zijn eigen Zoon niet gespaard, maar voor ons allen overgegeven heeft, ons met Hem ook niet alle dingen schenken? Wie zal uitverkorenen Gods beschuldigen? God is het, die rechtvaardigt; wie zal veroordelen? Christus Jezus is de gestorvene, wat meer is de opgewekte, die aan de rechterhand van God is, die ook voor ons pleit. Wie zal ons scheiden van de liefde van Christus?* (Rom. 8:32-35).

2. God schenkt aan de gelovige mens wel voldoende krachten om te volharden en Hij is bereid die krachten in hem in stand te houden, wanneer deze mens zijn plicht verstaat. Maar wanneer alles wat nodig is om in het geloof te volharden en wat God gebruiken wil om het geloof in stand te houden in het werk gesteld is, dan hangt het toch nog altijd van de vrije beslissing van de menselijke wil af, of hij volhardt of niet.

Dit is nu duidelijk een pelagiaanse streek! Terwijl deze opvatting bedoelt de mensen vrij te maken, maakt zij hen tot rovers van Gods eer. Zij is in strijd met wat het Evangelie overal leert. Dit ontnemt de mens alle stof tot roemen en kent de eer voor dit geschenk alleen aan Gods genade toe. Ook gaat deze opvatting in tegen het getuigenis van de apostel: *Hij zal u ook bevestigen tot het einde, zodat gij onberispelijk zult zijn op de dag van onze Here Jezus Christus* (1 Kor 1:8).

3. Zij die echt geloven en opnieuw geboren zijn, kunnen niet alleen het rechtvaardigend geloof evenals de genade en het behoud helemaal en voorgoed verliezen, maar zij verliezen deze inderdaad ook vaak en gaan dan voor eeuwig verloren.

Deze opvatting maakt de genade van rechtvaardiging en wedergeboorte en de voortdurende bewaring door Christus krachteloos. Zij is in strijd met het stellige spreken van de apostel Paulus, *dat Christus, toen wij nog zondaren waren, voor ons gestorven is. Veel meer zullen wij daarom, thans door zijn bloed gerechtvaardigd, door Hem behouden worden van de toorn* (Rom. 5:8, 9). Zij gaat ook in tegen wat de apostel Johannes zegt: *Een ieder die uit God geboren is, doet geen zonde; want het zaad (Gods) blijft in hem en hij kan niet zondigen, want hij is uit God geboren* (1 Joh. 3:9). En tegen de woorden van Jezus Christus: *Ik geef mijn schapen eeuwig leven en zij zullen voorzeker niet verloren gaan in eeuwigheid en niemand zal ze uit mijn hand roven. Wat mijn Vader Mij gegeven heeft, gaat alles te boven en niemand kan iets roven uit de hand van mijn Vader* (Joh. 10:28, 29).

4. Zij die echt geloven en opnieuw geboren zijn, kunnen zondigen tot de dood of tegen de Heilige Geest.

Dit is niet juist. De apostel Johannes spreekt in 1Joh. 5:16, 17 wel over hen die zondigen tot de dood, en hij verbiedt voor hen te bidden, maar dezelfde apostel voegt daar in vers 18 direct aan toe: *Wij weten, dat een ieder die uit God geboren is, niet zondigt (namelijk tot de dood); want Hij, die uit God geboren werd, bewaart hem, en de boze heeft geen vat op hem* (1Joh. 5:18).

5. Zonder een bijzondere openbaring kan de mens er in dit leven niet zeker van zijn, dat hij in de toekomst in het geloof zal volharden.

Door deze leer wordt de vaste troost van de ware gelovigen in dit leven weggenomen en worden de onzekerheden van de roomsen weer in de kerk ingevoerd. Overal ontleent de Heilige Schrift deze zekerheid aan de kenmerken die eigen zijn aan Gods kinderen, en aan de zeer betrouwbare beloften van God, en niet aan een bijzondere en buitengewone openbaring. Vooral is te wijzen op wat de apostel Paulus zegt: *Geen schepsel zal ons kunnen scheiden van Gods liefde, welke is in Christus Jezus, onze Here* (Rom. 8:39). En Johannes zegt: *En wie zijn geboden bewaart, blijft in Hem en Hij in hem. En hieraan onderkennen wij, dat Hij in ons blijft: aan de Geest, die Hij ons gegeven heeft* (1 Joh. 3:24).

6. De leer dat de gelovige zeker kan zijn van zijn volharding en zijn behoud, is naar haar aard een oorkussen voor het vlees. Zij is schadelijk voor de vroomheid, goede zeden, gebeden en alles wat verder tot de praktijk van een godvrezend leven behoort. Twijfel aan de volharding valt daarentegen te prijzen.

Wie dit beweren, tonen daarmee de kracht van Gods genade en de werking van de Heilige Geest, die in ons woont, niet te kennen. Ook spreken zij de apostel Johannes tegen, die uitdrukkelijk het tegenovergestelde leert: *Geliefden, nu zijn wij Gods kinderen en het is nog niet geopenbaard, wat wij zijn zullen; (maar) wij weten, dat, als Hij zal geopenbaard zijn, wij Hem gelijk zullen wezen; want wij zullen Hem zien, gelijk Hij is. En een ieder die deze hoop op Hem heeft, reinigt zich, gelijk Hij rein is* (1Joh. 3:2, 3). Bovendien wordt deze leer weerlegd door de voorbeelden van de heiligen in het Oude en Nieuwe Testament: zij waren zeker van hun volharding en behoud, en toch zijn zij blijven bidden en zich ook verder blijven oefenen in de godsvrucht.

7. Het geloof van de mensen die slechts tijdelijk geloven, verschilt alleen in duur van het rechtvaardigend en heilbrengend geloof.

Christus zelf wijst duidelijk op nog drie verschillen tussen hen die slechts tijdelijk geloven en de ware gelovigen. In Matt. 13:20 e.v. en Luc. 8:13 e.v. zegt Hij dat wie tijdelijk geloven, het zaad ontvangen in steenachtige grond; zij zijn zonder wortel en brengen geen vrucht voort. Maar de ware gelovigen ontvangen het zaad in goede aarde of in een goed hart; zij bezitten een sterke wortel en brengen zonder ophouden, zij het in verschillende mate, hun vruchten voort.

8. Wanneer de mens zijn eerste wedergeboorte verloren heeft, is het niet ongerijmd, dat hij opnieuw, ja verscheidene keren wedergeboren wordt.

Zij loochenen door deze leer dat het zaad van God, waardoor wij wedergeboren worden, onvergankelijk is. Dit gaat in tegen het getuigenis van de apostel Petrus, die zegt dat wij elkaar moeten liefhebben *als wedergeboren, en niet uit vergankelijk, maar uit onvergankelijk zaad* (1 Petr. 1:23).

9. Christus heeft volstrekt niet gebeden dat de gelovigen tot het einde in het geloof zouden volharden.

Zij die dit leren, spreken Christus zelf tegen, die tot Petrus zegt: *Ik heb voor u gebeden, dat uw geloof niet zou bezwijken* (Luc. 22:32). Ook spreken zij de evangelist Johannes tegen, die getuigt dat Christus gebeden heeft niet alleen voor de apostelen, maar ook voor allen die door

hun woord geloven zouden: *Heilige Vader, bewaar hen in uw naam; Ik bid niet, dat Gij hen uit de wereld wegneemt, maar dat Gij hen bewaart voor de boze* (Joh. 17:11, 15, 20).

SLOTWOORD

Dit is de duidelijke, eenvoudige en eerlijke uiteenzetting van de rechtzinnige leer over de Vijf Artikelen, waarover in Nederland verschil van mening bestaat, met daarbij de veroordeling van de dwalingen, waardoor de Nederlandse kerken een tijdlang in opschudding zijn gebracht. De synode is van oordeel, dat deze uiteenzetting en veroordeling aan het Woord van God ontleend zijn en met de belijdenis van de gereformeerde kerken overeenstemmen. Hieruit blijkt onmiskenbaar, dat zij - wie dit het allerminst paste - in strijd met alle waarheid, redelijkheid en liefde gehandeld hebben die het volk hebben willen wijsmaken:

- *De leer van de gereformeerde kerken over de voorbeschikking en wat daarmee verband houdt, vervreemdt door haar aard en strekking de harten van de mensen van alle vroomheid en de dienst van God.*
- *Zij is een oorkussen voor het vlees en de duivel en een vesting van de satan, van waaruit hij alle mensen belaagt, de meesten verwondt en velen met de pijlen van wanhoop of zorgeloosheid dodelijk treft.*
- *Deze leer maakt God tot bewerker van de zonde, tot een onrechtvaardige God, een tiran en huichelaar en zij is niet anders dan een vernieuwd stoïcisme, manicheïsme, libertinisme en mohammedanisme.*
- *Zij brengt de mensen tot zondige zorgeloosheid, doordat zij zichzelf gaan wijsmaken, dat het voor het behoud van de uitverkorenen er niet op aankomt, hoe zij leven en dat zij daarom ook rustig allerlei afschuwelijke misdaden mogen bedrijven.*
- *Al hadden zij die verworpen zijn, echt alle werken van de heiligen gedaan, het zou niet kunnen bijdragen aan hun behoud.*
- *Met deze leer wordt beweerd, dat God enkel en alleen door zijn wilsbeschikking en zonder te letten op, of rekening te houden met enige zonde, het grootste deel van de wereld voorbeschikt en geschapen heeft tot de eeuwige ondergang.*
- *De verwerping is op dezelfde manier de oorzaak van het ongeloof en de goddeloosheid als de verkiezing de bron van het geloof en de goede werken is.*
- *Veel onschuldige kinderen van de gelovigen rukt God van de moederborst weg en werpt ze als een tiran in het helse vuur, zonder dat het bloed van Christus, de doop of het gebed van de kerk bij de doop hen kan helpen.*

En zo is er nog veel meer, dat de gereformeerde kerken niet alleen niet belijden, maar ook van harte en vol afschuw verwerpen. Daarom bezweert deze synode van Dordrecht in de naam van de Here allen die de naam van onze Verlosser Jezus Christus godvrezend aanroepen, dat zij over het geloof van de gereformeerde kerken niet moeten oordelen op grond van lasterpraat, die van hier en daar bijeen geraapt is. Ook niet op grond van persoonlijke uitspraken van sommige oude of nieuwe leraren; dergelijke uitspraken worden vaak ook nog te kwader trouw aangehaald, verminkt en verkeerd uitgelegd. Maar over het geloof van de gereformeerde kerken moeten zij oordelen op grond van de publieke belijdenisgeschriften van de kerken zelf en op grond van deze uiteenzetting van de rechtzinnige leer, die door alle leden van de hele synode met volledige eenstemmigheid is vastgesteld. Vervolgens vermaant deze synode de lasteraars ernstig, om te bedenken wat voor zwaar oordeel van God zij op zich laden, wanneer zij tegen zoveel kerken en de belijdenisgeschriften van zoveel kerken een vals getuigenis spreken, de gewetens van de zwakken in het geloof verontrusten en proberen de gemeenschap van de ware gelovigen bij velen verdacht te maken. Tenslotte spoort deze synode alle mededienaars in de prediking van het evangelie van Christus aan, zich bij het behandelen van deze leer in scholen en kerken godvrezend en vroom te gedragen. Zij dienen zich daarbij, zowel mondeling als schriftelijk te richten op de eer van God, de heiliging van

het leven en de vertroosting van de verslagen harten van de gelovigen. Zij behoren zich in hun denken en spreken over deze leer te houden aan de Schrift naar de overeenstemming van het geloof. Zij dienen zich tenslotte van elke manier van spreken te onthouden, die de grenzen van de duidelijke boodschap van de Heilige Schrift te buiten gaat en die aan de mensen die brutaal spitsvondige redeneringen verzinnen, goede grond zou kunnen geven, om de leer van de gereformeerde kerken te beschimpen of te belasteren. Wij bidden dat de Zoon van God, Jezus Christus, die gezeten is aan de rechterhand van zijn Vader, aan de mensen gaven schenkt, ons in de waarheid heiligt; dat Hij hen die afgedwaald zijn, tot de waarheid terugbrengt; dat Hij de lasteraars van de gezonde leer de mond snoert en dat Hij aan de trouwe dienaars van zijn Woord de Geest van wijsheid en inzicht geeft, zodat alles wat zij zeggen, zal strekken tot eer van God en tot opbouw van hun hoorders. Amen.